

REVISTA ACADEMIEI DE ȘTIINȚE ALE SECURITĂȚII NAȚIONALE ANUL IV, 2019 NR.1 (05)

RASSN

Revista Academiei de Științe ale Securității Naționale

NR.1/2019

ȘTIINȚE MILITARE

INFORMAȚII ȘI SECURITATE NAȚIONALĂ

ORDINE PUBLICĂ

CONSILIUL ȘTIINȚIFIC

Prof.univ.dr. **Pricopie Remus** – președinte

Prof.dipl.eng, **Pavel NEČAS**, PhD, MBA, dr.h.c., Faculty of Political Science and International Relations, University of Matej Bel, Slovakia;

Prof. assit. **Jan RAJCHEL** – University of Natural Sciences and Humanities, Polonia;

Prof. **Miroslav KELEMEN**, Tehnical University of Košice, Slovakia;

Prof.univ.dr. **George MAIOR**

Prof.univ.dr. **Vasile DÎNCU**

Prof.univ.dr. **Gabriel-Florin MOISESCU**

Prof. univ. dr. **Adrian CURAJ**

Prof. univ. dr. **Gheorghe TOMA**

Prof. univ. dr. **Teodor FRUNZETI**

Prof. univ. dr. **Ion MITULETU**

Prof. univ. dr. **Cristian POPESCU**

Prof. univ. dr. **Gheorghe BOARU**

Prof. univ. dr. **Gheorghe BĂRBULESCU**

Prof. univ. dr. **Sorin CÎMPEANU**

Prof. univ. dr. **Viorel BUȚA**

Prof. univ. dr. **George ȚICAL**

Prof. univ. dr. **Adrian IACOB**

Prof.univ.dr. **Costel DUMITRESCU**

Prof.univ.dr. **Țuțu PIȘLEAG**

Conf.univ.dr. **Diana Elena ȚUȚUIANU**

Conf. univ. dr. **Florin Neacșa**

Dr. **Petru TĂGOREAN**

Colegiu de redacție

Redactor-șef - Prof.univ.dr. **Gheorghe BOARU**

Redactor-șef adjunct - Prof.univ.dr. **George-Marius ȚICAL**

Membri

Prof.univ.dr. **Ion Mitulețu**

Prof.univ.dr. **Țuțu Pișleag**

Conf.univ.dr. **Diana-Elena Țuțuianu**

Nelușa Solbă

Secretar redacție - Conf.univ.dr. **Florin Neacșa**

*Revista
Academiei de Științe
ale Securității
Naționale*

Editată de Academia de Științe ale Securității Naționale

*Nr. 1 (06)
Anul IV, 2019
Revistă indexată în baza de date SCPIO*

ISSN 2537-1363
ISSN-L 2537-1

La 4 aprilie 2019, s-au împlinit 70 de ani de la înființarea celei mai puternice organizații politico-militare de până în prezent, Alianța Nord-Atlantică, care reunește 29 de state din zona euro-atlantică, printre care și România. De-a lungul acestei perioade, datorită schimbărilor politico-militare profunde, uneori imprevizibile, Alianța a fost determinată să-și adapteze continuu Conceptele Strategice, care să răspundă noilor provocări din spectrul internațional. Toate au culminat cu atentatele teroriste din 11 septembrie 2001. Toate statele Alianței au răspuns prompt solicitării SUA, au fost luate măsuri de coeziune la nivelul funcționării Alianței și de contracarare a fenomenului terorist. Ora 08.47 din 11 septembrie 2001, poate fi numită „ora care a schimbat lumea”.

NATO este o alianță de națiuni din care face parte și România, din 2004, angajate în salvagardarea libertății, a moștenirii comune și a civilizațiilor popoarelor pe care le reprezintă, pe baza principiilor democrației, libertății individuale și a legii. Aliații NATO sunt dedicați apărării colective, păstrării libertăților, modernizării capacităților militare, promovării siguranței și securității cetățenilor. Aliații trebuie să fie foarte bine pregătiți, puternici, pentru ca NATO să asigure protecția păcii și prosperitatea pentru următorii 70 de ani și dincolo de ei.

Ambasada SUA, 70 ani de NATO, 4 aprilie 2019.

CUPRINS

EDITORIAL	7
<i>Colectiv</i>	
NATO LA 70 DE ANI DE EXISTENȚĂ: MITURI ȘI/SAU CONTROVERSE DEZVĂLUITE PRIVIND RELAȚIA NATO-RUSIA.....	9
<i>Col.(r.) prof.univ.dr. Gheorghe BOARU</i>	
ROMÂNIA - UN MEMBRU NATO PRIMORDIAL ÎN ASIGURAREA SECURITĂȚII FLANCULUI DE SUD-EST AL EUROPEI	22
<i>Gl.bg.(r.) prof.univ.dr. Viorel BUȚA</i> <i>Col. dr. Ion-Marius NICOLAE</i>	
EVOLUȚIA BALANȚEI DE PUTERE ȘI RELAȚIILE INTERNAȚIONALE ÎN REGIUNEA MĂRII NEGRE	38
<i>Conf.univ.dr. Gabriel GABOR</i> <i>Dr. Alexandru CRISTIAN</i>	
SIRIA – SPAȚIUL UNUI CONFLICT CU GEOMETRIE VARIABILĂ ȘI CONSECINȚE IMPREVIZIBILE	48
<i>Col.(r.) prof.univ.dr. Ion MITULEȚU</i>	
MIGRAȚIA FORȚEI DE MUNCĂ ÎN CADRUL UNIUNII EUROPENE.....	66
<i>Gl.bg. (r.) prof.univ.dr. Viorel BUȚA</i> <i>Drd. Andreea Mihaela RADU</i>	
PARADIGMA SECURITĂȚII / INSECURITĂȚII EXTINSE.....	76
<i>Gl.bg.(r.) prof.univ.dr. Gheorghe TOMA</i>	

UNELE CARACTERISTICI ALE ACȚIUNILOR DE PROTEST NEORGANIZATE	83
<i>Gl.bg.(r.) dr. Petru ȚĂGOREAN</i>	
CONSIDERAȚII PRIVIND UTILIZAREA FORȚEI PENTRU ASIGURAREA ȘI RESTABILIREA ORDINII PUBLICE.....	96
<i>Prof.univ.dr. Țuțu PIȘLEAG</i>	
TENDINȚE ALE TRAFICULUI DE COCAINĂ LA NIVELUL ROMÂNIEI.....	108
<i>Col.(r.) prof.univ.dr. George ȚICAL</i>	
EDUCAȚIA MILITARĂ – ISTORIE, VIZIUNE ȘI INOVAȚIE	120
<i>Locotenent-colonel Radu HERCIU</i>	

EDITORIAL

VREMURI CARE SCHIMBĂ LUMEA

Globalizarea, cu toate consecințele sale bune sau rele, ne îndeamnă la o radiografie, o scanare a mediului de securitate național și internațional, a interferențelor dintre ele, a modalităților în care marile puteri/actori statali sau non-statali înțeleg că nu pot rezolva singure problemele internaționale. Echilibrul dintre blândețe (economie, comunicații, diplomație etc.) și dimensiunea militară, va determina direcția și sensul în care se vor încadra acțiunile marilor actori internaționali în secolul XXI. Care dintre cele două măsuri va funcționa, ce transformări vor avea loc și cum vor arăta vremurile?? Iată câteva din încercările de răspuns ale abordărilor Revistei Academiei de Științe ale Securității Naționale. Încă din primul număr al Revistei, a fost prezentată securitatea națională extinsă sub toate dimensiunile sale. În continuare, prezentăm diferite puncte de vedere, unele inedite. Pentru aceasta, încercăm să reușim să deslușim semnificația puterii pe care și-o atribuie noii/aceiași actori, marii actori ai scenei internaționale.

Accesul/recurgerea la putere, mai ales de către țările dezvoltate, s-a făcut în diferite moduri, fiecare încercând să-și impresioneze adversarii, de la duritate la blândețe, de la pretenții la neîncredere, de la precauție la frică, toate având la bază dimensiunile politice, economice, militare, folosite diferit, într-o anumită ierarhie.

Tehnologia începutului de secol, globalizarea accelerată a informației, pot determina o transformare fundamentală în domeniul puterii economice și mai ales militare? Pot determina amenințările mai mari sau mai mici din partea actorilor non-statali ai începutului de secol și cum se afirmă ei? Iată câteva întrebări la care autorii își exprimă gândurile

semnalând principalele direcții ale difuziei puterii și a modului probabil cum se va manifesta aceasta în era globalizării informației. Puterea de astăzi a unor state, a marilor actori se bazează (uneori se confundă) cu resursele. Marii actori (noi sau vechi) trebuie să înțeleagă faptul că efectele (rezultatele) puterii militare sunt limitate, promovarea drepturilor omului, a democrației și a societății civile nu se pot face numai prin gloanțe. Ca urmare, trebuie descifrat și mai ales înțeles jocul de șah tridimensional și complex, unipolaritatea, bipolaritatea, multipolaritatea, omniprezența și omnidirecționalitatea.

Tehnologia informației a modificat total dimensiunea conflictului, mijloacele de acțiune nu mai țin cont de granițele divergențelor dintre state, permanența și transversabilitatea transformă conflictul, reclamă o intensificare a stadiului conceptelor, apar consecințe care, cel puțin acum, sunt greu de prevăzut. Descoperim astăzi o lume care se mișcă cu rapiditate în direcții neprevăzute, se adaptează continuu, suportând un proces de reconsiderare, redefinire și restructurare.

Schimbările profunde produse au permis apariția unor puteri (actori) non-statali, a unor structuri subterane, care au determinat diversificarea riscurilor, amenințărilor și pericolelor privind securitatea națională extinsă. Membrii ASSN încearcă, prin abordările lor, să realizeze un tablou al factorilor și tendințelor care se manifestă astăzi, al evantaiului de conflicte cu care se confruntă omenirea. Organizațiile de securitate se restructurează și se remodelează continuu. Europa ocupă locul central, unde secole întregi s-au confruntat trei imperii și trei religii, creând un context geopolitic, geoeconomic și geostrategic, complex, cu parametri care se modifică continuu, determinând o nouă configurație a resurselor de putere, relațiilor, modulelor conceptuale și mai ales operaționale.

Rolul, importanța și destinul României ca țară membră a UE și NATO, depinde de eficiența cu care descifrăm și înțelegem atitudinea polilor de putere, problemele globale, dar mai ales capacitatea de armonizare a propriilor interese. Cu alte cuvinte locul nostru trebuie să fie în aceeași barcă cu învingătorii. Altfel, orice demers, de orice natură, rămâne un simplu demers.

Colectivul de redacție

**NATO LA 70 DE ANI DE EXISTENȚĂ:
MITURI ȘI/SAU CONTROVERSE DEZVĂLUITE
PRIVIND RELAȚIA NATO-RUSIA**

**NATO - 70 YEARS OF EXISTENCE:
MYTHS AND / OR CONTROVERSIES REVEALED
CONCERNING NATO-RUSSIA RELATIONSHIP**

Col.(r.) prof.univ.dr. Gheorghe BOARU

Membru titular al Academiei de Științe ale Securității Naționale,
Membru titular al Academiei Oamenilor de Știință din România,

E-mail: boarugheorghe@yahoo.com.

Rezumat: *Atât Alianța (NATO), cât și Rusia, ca succesoare a URSS, au fost supuse unei mari provocări de a realiza că nu există cale de întoarcere la vechile relații din decadele de confruntări, ci o necesitate istorică de a găsi o formă de coexistență în noul mediu de securitate.*

Prin urmare, în acele circumstanțe, singura soluție a fost construirea unei relații noi pornind de la starea existentă și privind viitorul cu încredere în loc de a face analize ale trecutului.

În relația NATO-Rusia a existat o serie de controverse și s-au născut chiar unele mituri care însă au fost lămurite sau chiar demontate cu transparență de NATO.

NATO nu dorește sub nicio formă o confruntare cu Rusia, ci crearea și menținerea unor relații stabile astfel încât să se mențină un nivel adecvat de încredere și transparență.

Cuvinte cheie: *NATO, Rusia, cooperare, parteneriat, securitate, mituri, revendicări.*

Abstract: *Both the Alliance (NATO) and Russia, as the successor to the USSR, were challenged to realize that there was no way to return to the old relationships of decades of confrontation, but there was a historic necessity to find a form of coexistence in the new security environment.*

Therefore, in those circumstances, the only solution was to build a new relationship starting from the existing state and looking onto the future with confidence instead of making analyses of the past.

Regarding the NATO-Russia relationship, there have been a number of controversies and even some myths were born that were eventually clarified or even dismantled by NATO transparency.

NATO is far from seeking a confrontation with Russia, but it is rather interested in the establishment and maintenance of stable relations in ways that foster an adequate level of trust and transparency.

Keywords: NATO, Russia, cooperation, partnership, security, myths, claims.

Introducere

Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO) este o alianță politico-militară care s-a format în 1949, prin semnarea la Washington (la 4 aprilie 1949) a **Tratatului Atlanticului de Nord**.

În prezent, NATO cuprinde 29 de state din Europa și America de Nord, cu perspectiva de a mai primi încă un membru în viitorul apropiat (Macedonia de Nord).

Primirea celor **29 țări membre** în **NATO** s-a făcut în șapte etape, astfel: în 1949 au fost primite, ca membri fondatori, 12 țări: Belgia; Canada; Danemarca; Statele Unite; Franța; Islanda; Italia; Luxemburg; Norvegia; Olanda; Portugalia; Regatul Unit; În 1952: Grecia și Turcia; În 1955: Germania; în 1982: Spania; în 1999: Ungaria; Polonia; Cehia; **în 2004:** Bulgaria; Slovacia; Slovenia; Estonia; Letonia; Lituania; **România**; în 2009: Croația; Albania; în 2017: Muntenegru.

Pactul de la Varșovia sau **Tratatul de la Varșovia**, numit în mod oficial „**Tratatul de prietenie, cooperare și asistență mutuală**” a fost inițiat de către Nikita Hrușciov și a fost semnat la Varșovia pe 14 mai 1955. Acest pact a fost încheiat ca o alianță militară a țărilor din „Europa Răsăriteană” și din „Blocul Răsăritean”, ca replică la crearea alianței NATO, a cuprins 8 state și a fost dizolvat la întâlnirea de la Praga, din 1 iulie 1991.

Cele 8 state au devenit membre ale Tratatului de la Varșovia în 1955 astfel: Republica Populară Albaneză între:1955-1968 iar între 1955-1991: Republica Socialistă Cehoslovacă; Republica Populară Polonă; Republica Democrată Germană; **Republica Populară Română/Republica Socialistă România**; Republica Populară Ungară; Republica Populară Bulgară; Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste.

Pe stema **Pactului de la Varșovia** era înscrisă deviza: *Союз Мира и Социализма*, care însemna *Uniunea Păcii și Socialismului*

Pactul și-a încetat existența pe 3 martie 1991 și a fost în mod oficial dizolvat la întâlnirea de la Praga, pe 1 iulie 1991.

Câteva evenimente deosebite au marcat omenirea, în acea perioadă, și anume destrămarea Uniunii Sovietice și dizolvarea Pactului de la Varșovia, împreună cu schimbarea politicii NATO în ceea ce privește relațiile cu foștii inamici ireconciliabili.

Când Tratatul NATO a fost semnat la data de 4 aprilie 1949 de către cei doisprezece aliați fondatori, președintele Truman a declarat că membrii săi „*Nu numai că doreau să instaureze libertatea, să elibereze comunitatea nord-atlantică de agresiune și de folosirea forței, ci și de a încerca activ a promova și menține pacea în întreaga lume*”¹.

Marea provocare, atât pentru Alianță (NATO), cât și pentru Rusia ca succesoare a URSS, a fost să realizeze că nu există cale de întoarcere la vechile relații din decadele de confruntări, ci o necesitate istorică de a găsi o formă de coexistență în noul mediu de securitate. Prin urmare, în acele circumstanțe, singura soluție a fost construirea unei relații noi pornind de la situația existentă și privind viitorul cu încredere în loc de a face analize ale trecutului.

Conducerea operativă a NATO este reprezentată de **Secretarul General al NATO** - Jens Stoltenberg și de **Președintele Comitetului Militar NATO** - Mareșalul Sir Stuart Peach

NATO a reacționat la acest mediu de securitate schimbat prin consolidarea poziției sale de descurajare și apărare, rămânând, în același timp, deschisă dialogului. Alianța nu a căutat confruntarea și nu a reprezentat o amenințare pentru Rusia. Jens Stoltenberg a spus: „*Nu vrem un nou război rece cu Rusia*”².

Ambasadorul SUA în România, Hans Klemm, afirma cu prilejul sărbătoririi a 70 de ani de existență a NATO: „*Tăria NATO constă în unitatea sa și în a rămâne fidelă principiilor și scopurilor pentru care a fost creată. Angajamentul nostru față de apărarea colectivă a tuturor statelor*

¹ <https://ro.usembassy.gov/nato-70th-anniversary/>.

² DW's Zhanna Nemtsova interview NATO Secretary General Jens Stoltenberg; (DW=Deutsche Welle); [<https://www.dw.com/en/what-is-theinf-nuclear-treaty/a-45981536>].

*membre NATO este neclintit, precum și angajamentul nostru față de valorile comune ale democrației, libertății individuale, drepturilor omului și statului de drept*³.

Aceasta a rămas aspirația colectivă a membrilor Alianței NATO. În acest spirit, NATO a jucat un rol istoric în păstrarea păcii și oferă aceeași securitate astăzi, chiar dacă Alianța întâmpină noi amenințări.

De zeci de ani, aliații NATO au oprit extinderea dictaturilor comuniste în Europa și s-au asigurat că tipurile de orori pe care le-am văzut în al Doilea Război Mondial nu ar mai lovi niciodată națiunile noastre. După Războiul Rece, Alianța s-a adaptat la noile circumstanțe, stabilind parteneriate cu adversarii din fostul Război Rece și reacționând la conflictul din Balcani.

România, care a avut șansa ca acum 15 ani (la 29 Martie 2004) să devină membru al NATO, s-a dovedit rapid un aliat capabil, iar acum este unul dintre puținii aliați care și-au îndeplinit angajamentul luat în Țara Galilor. Din acest moment, evaluarea calitativă a riscului capătă alte valori (vezi ecuația calitativă a riscului⁴).

SUA, prin vocea autorizată a ambasadorului său la București, apreciază pozitiv atitudinea României și dă asigurări privind aplicarea „apărării colective” și pentru România : „*Statele Unite și alți aliați NATO au lucrat în mod continuu pentru a asigura securitatea României și a flancului estic al Alianței. Și împreună vom lucra pentru a aborda noile provocări, inclusiv amenințările militare, cibernetice și hibride*”⁵.

În aceeași notă de realism, îngrijorare și responsabilitate, se apreciază că NATO nu caută confruntare, ci se preferă colaborarea și cu alte țări pentru a evita conflictul. „*Cu toate acestea, în loc să lucreze cu noi pentru a aborda noile provocări, Rusia demonstrează agresiunea care amenință din nou să erodeze prosperitatea, stabilitatea și pacea pe care am construit-o în ultimii 70 de ani. Rusia rămâne cea mai mare amenințare la adresa suveranității și independenței statelor naționale individuale europene și a valorilor comune care leagă Occidentul*”⁶.

³ <https://ro.usembassy.gov/nato-70th-anniversary/>.

⁴ G.Boaru, M. Răducu, V. Păun, *Managementul riscurilor în acțiunile militare*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 2003, pp. 19-21.

⁵ <https://ro.usembassy.gov/nato-70th-anniversary/>.

⁶ Ibidem.

Mituri și/sau controverse dezvăluite privind relația NATO-Rusia

Prezint în continuare un top al celor mai semnificative mituri și/sau controverse care au apărut în relațiile NATO-Rusia și care au fost dezvăluite și explicate de ambele părți, de către cei doi actori mondiali implicați.

Consider că este semnificativ, pentru tema acestui articol, în a analiza câteva dintre cele mai „fierbinți” probleme (revendicări, pretenții) ridicate de partea rusă și prezentarea stării de fapt de către reprezentantul de cel mai înalt rang al NATO.

Conferința de presa susținută de secretarul general al NATO, Jens Stoltenberg, în urma reuniunii Consiliului NATO-Rusia de la 25 ianuarie 2019, scoate în evidență poziția oficială și răspunsurile NATO la o serie de controverse privind relațiile dintre cele două părți (Figura 1).

Figura 1. Jens Stoltenberg - 25 Ianuarie 2019.

Mitul 1: Prezența NATO în regiunea baltică este periculoasă

Ca parte a angajamentului Alianței față de transparență, Estonia, Letonia și Lituania au găzduit inspectori ruși de control al armelor în noiembrie 2017 (Figura 2) și în martie 2018. Aceștia au vizitat o serie de site-uri militare, inclusiv unele folosite de grupurile militare multinaționale de luptă.

Figura 2. Personalul NATO se întâlnește cu inspectorii ruși de control al armamentului la Brigada de Infanterie 1 din Estonia, la Tapa, la 8 noiembrie 2017.

Mitul 2: NATO înconjoară Rusia

Acest mit ignoră geografia. Frontiera terestră a Rusiei are o lungime de peste 20.000 de kilometri. Dintre aceștia, mai puțin de unu/șaisprezece (1215 kilometri) este împărțit cu membrii NATO. Rusia are granițe terestre cu 14 țări. Doar cinci dintre ele sunt membre ale NATO.

În afara teritoriului NATO, Alianța are doar o prezență militară în două locuri: Kosovo și Afganistan. Ambele operații se desfășoară cu mandatul Organizației Națiunilor Unite, aprobat de Consiliul de Securitate al ONU, al cărui stat membru este și Rusia. În schimb, Rusia are baze militare și militari în trei țări - Georgia, Moldova și Ucraina - fără consimțământul guvernelor acestora.

Mitul 3: NATO a încercat să izoleze sau să marginalizeze Rusia

De mai bine de două decenii, NATO a lucrat în mod constant pentru a construi o relație de cooperare cu Rusia.

NATO a început să ajungă la dialog, în loc de confruntare, la Summit-ul NATO de la Londra din iulie 1990. În anii următori, Alianța a promovat dialogul și cooperarea prin crearea Parteneriatului pentru Pace (PpP) și a Consiliului Parteneriatului Euro-Atlantic (EAPC), deschise întregii Europe, inclusiv Rusiei.

În 1997, NATO și Rusia au semnat Actul Fondator privind relațiile reciproce, cooperarea și securitatea, creând Consiliul permanent mixt al NATO și Rusiei. În 2002, acesta a fost modernizat, creând Consiliul NATO-Rusia (NRC).

Ne-am propus să construim o relație bună cu Rusia. Am lucrat împreună la chestiuni de la contra-narcotice și contraterorism până la salvarea submarinelor și planificarea urgențelor civile.

Cu toate acestea, în martie 2014, ca răspuns la acțiunile agresive ale Rusiei împotriva Ucrainei, NATO a suspendat cooperarea practică cu Rusia. În același timp, NATO a deschis canalele de comunicare cu Rusia. Consiliul NATO-Rusia s-a întrunit de șapte ori din aprilie 2016. Secretarul general și secretarul general adjunct se întâlnesc, de asemenea, în mod regulat cu omologii lor ruși. *„Nu căutăm confruntări, dar nu putem ignora Rusia încălcând regulile internaționale”.*

Mitul 4: NATO a promis Rusiei că nu se va extinde după Războiul Rece

Politica privind ușile deschise a NATO se bazează pe articolul 10 din documentul de fond al Alianței, Tratatul Atlanticului de Nord (1949). Tratatul stabilește că aderarea la NATO este deschisă oricărui *„stat european care poate să-și continue principiile acestui tratat și să contribuie la securitatea zonei nord-atlantice”*. Acesta precizează că orice decizie privind extinderea trebuie făcută *„cu acordul unanim”*. NATO nu a revocat niciodată articolul 10 și nici nu a limitat potențialul de extindere. În ultimii 65 de ani, 29 de țări au ales liber, în conformitate cu procesele lor democratice interne, să se alăture NATO. Aceasta a fost alegerea lor suverană.

În plus, în momentul promisiunii, Pactul de la Varșovia mai exista încă. Membrii săi nu au fost de acord cu dizolvarea acestuia până în 1991. Ideea aderării lor la NATO nu a fost pe ordinea de zi în 1989. Acest lucru a fost confirmat de Mikhail Gorbaciov însuși într-un interviu acordat la *„Rusia Dincolo de titluri”*: *„Tema”* expansiunii NATO *„nu a fost deloc discutată și nu a fost adusă în discuție în acei ani. Spun acest lucru cu toată responsabilitatea. Nici o țară din Europa de Est nu a ridicat problema, nici măcar după ce Pactul de la Varșovia a încetat să mai existe în 1991. Nici liderii occidentali nu au ridicat-o”*.

De asemenea, transcrierile de la Casa Albă declassificate dezvăluie că, în 1997, Bill Clinton a refuzat constant oferta lui Boris Elțin de „acord tacit” că nici o fostă republică sovietică nu ar intra în NATO: „Nu-mi pot face angajamente în numele NATO, nu voi fi în poziția de a vota extinderea NATO față de orice țară, cu atât mai puțin vă permit să faceți asta sau pe oricine altcineva ... NATO operează prin consens”.

Mitul 5: Apararea antirachetă din NATO amenință securitatea rusă

Sistemul NATO de apărare antirachetă este pur defensiv și nu este îndreptat împotriva Rusiei. Acordurile bilaterale dintre Statele Unite și națiunile-gazdă nu permit ca amplasamentele de rachete să fie utilizate în alte scopuri decât apărarea antirachetă.

Sistemul se apără împotriva rachetelor balistice din afara zonei euro-atlantice. NATO a încercat de multe ori să coopereze cu Rusia în domeniul apărării antirachetă. Declarațiile rusești care amenință să vizeze aliații din cauza apărării antirachetă a NATO sunt inacceptabile și contraproductive.

Răspunsurile și/sau explicațiile secretarului general al NATO sunt extrem de deschise și clare privind cele cinci „mituri” pe care le-am prezentat în acest articol. În același timp, controversele și tensiunile în relațiile NATO-Rusia continuă, la altă scară, și sunt mereu alimentate de evenimente politico-militare actuale. Exemplific afirmațiile de mai înainte prin prezentarea ultimelor declarații și/sau afirmații ale președintelui Federației Ruse în primele luni ale anului 2019.

Extras din **discursul lui Vladimir Putin** la Adunarea Federală Rusă (Figura 3).

Figura 3. Moscova (Rusia), 20 februarie 2019.

„Utilizând rachetele-țintă cu rază medie de acțiune, și instalând lansatoare în România și în Polonia, care sunt adecvate pentru lansarea de rachete de croazieră Tomahawk, SUA au violat în mod deschis aceste clauze ale Tratatului. Ei au făcut-o cu ceva timp în urmă. Aceste lansatoare sunt deja staționate în România și nimic nu se întâmplă. Se pare că nu se întâmplă nimic. Asta este chiar ciudat. Nu este complet străin pentru noi, însă oamenii ar trebui să poată vedea și înțelege”⁷.

În aceeași notă acuzatoare asupra NATO, din discursul lui Vladimir Putin la Adunarea Federală Rusă din 20 Februarie 2019, reiese îngrijorarea nefondată pentru securitatea internațională:

„Rusia nu pretinde să fie prima care a pus aceste rachete în Europa. Dacă ele într-adevăr sunt construite și instalate pe continentul european, și Statele Unite intenționează să facă acest lucru, cel puțin nu vom auzi contrariul, acest fapt va accentua dramatic situația securității internaționale, și va crea o amenințare gravă la adresa Rusiei, deoarece unele rachete pot ajunge la Moscova doar în 10-12 minute. Este o amenințare foarte periculoasă pentru noi. În acest caz, vom fi forțați, aș dori să subliniez, că vom fi forțați să răspundem cu acțiuni identice sau asimetrice. Ce înseamnă acest lucru?”⁸.

Zirkon și Avangard: ultimul mesaj al lui Putin către serviciile de informații americane⁹

În ultimul său discurs în fața Adunării Federale, președintele Vladimir Putin pare să evoce posibilitatea de a modifica racheta hipersonică Zirkon înainte ca sistemele Avangard să devină operaționale. Acest lucru ar pune Rusia într-o poziție de superioritate față de SUA.

Racheta hipersonică Zirkon (Figura 4), împreună cu sistemul Avangard, au fost menționate de președintele Vladimir Putin în discursul său din 20 februarie 2019 în care a mai atenționat că: „în situația în care SUA va amplasa rachete cu rază medie în Europa, Rusia va ținti nu numai

⁷ Feb 20, 2019 ... Vladimir Putin Address to Russian Federal Assembly. by Vladimir Putin. [<https://www.voltairenet.org/article205285.html>].

⁸ Feb 20, 2019 ... Vladimir Putin Address to Russian Federal Assembly. by Vladimir Putin. [<https://www.voltairenet.org/article205285.html>].

⁹ Ibidem.

instalațiile de lansare ci și centrele lor de comandă. Unele din acestea fiind pe continentul american”.

Figura 4. Racheta hipersonică Zircon.

Tratatul cu Rusia privind forțele nucleare intermediare (INF)

Retragerea unilaterală a SUA din Tratatul INF este cea mai urgentă și cea mai discutată problemă din relațiile ruso-americane.

Singura armă care poate lovi SUA, din Rusia, pentru care SUA nu are antidot, este Avangard. Însă abia la sfârșitul anului 2019 Rusia va avea în serviciul de luptă doar 2 sisteme Avangard. În schimb, Zircon are un potențial uriaș de modernizare și de adaptare, de care SUA se teme cel mai mult. Se presupune că un Zircon cu raza de acțiune mărită devine un Avangard mai mic, care are posibilitatea să lovească teritoriul SUA.

Se pare că președintele Putin ar vrea să le transmită americanilor că Zircon, cu viteza lui uriașă, ar putea deveni coșmarul SUA, ca urmare a ieșirii unilaterale a SUA din Tratatul INF.

Concluzii

Din motive de securitate și stabilitate continentală, cooperarea cu NATO este avantajoasă atât pentru Rusia cât și pentru NATO.

Această cooperare poate fi direcționată către:

- stabilirea și menținerea unor relații stabile în moduri care să mențină un nivel adecvat de încredere și transparență (Figura 5);
- stabilirea principiului răspunderii comune pentru deciziile luate în comun în domenii de interes reciproc, pe baza consensului;

- aplicarea beneficiilor interoperabilității Rusia-NATO asupra activităților altor organizații și instituții, cum ar fi CE, OSCE, ONU, precum și în relațiile bilaterale;

- folosirea acestor măsuri pentru a spori capacitatea Rusiei și a NATO de a contracara, împreună, amenințările din afara Europei.

*Se va putea
din
nou ???
(Figura 5).*

Figura 5. Cooperarea cu NATO este avantajoasă.

Angajamentul privind apărarea colectivă, a valorilor noastre comune și a suveranității statelor membre ale NATO este motivul pentru care aliații au decis în 2014 să majoreze investițiile în apărarea noastră națională.

NATO s-a angajat să cheltuiască cel puțin două procente din PIB pentru apărare și să investească cel puțin 20% din aceste cheltuieli pentru echipamentele majore până în 2024.

Pe măsură ce se intensifică investițiile în domeniul apărării naționale, România, la 15 ani de apartenență la NATO, va ajuta NATO să se asigure că, în Armata României, toate categoriile de forțe sunt echipate și pregătite, gata de acțiune atunci când vor fi chemate, în situații de criză sau conflict, împotriva oricărei amenințări.

România își va consolida capacitatea de a aborda amenințările hibride. Suntem asigurați, de asemenea, că NATO poate să-și mărească resursele pentru a sprijini partenerii noștri în combaterea terorismului,

construirea de stabilități în zonele predispuse la criză și reducerea probabilității atacurilor teroriste asupra teritoriilor aliaților.

Bibliografie

1. G. Boaru, Managementul riscurilor în acțiunile militare, Editura M. Răducu, Academiei de Înalte Studii Militare, București, 2003.
V. Păun
2. Connolly Richard Russia's Response to Sanctions : How Western Economic Statecraft Is Reshaping Political Economy in Russia Cambridge, UK : Cambridge University Press, 2018.
3. Dahl Ann-Sofie Strategic Challenges in the Baltic Sea Region : Russia, Deterrence, and Re and Reassurance, Washington : Georgetown University Press, 2018.
4. Robert E. Hunter, Engaging Russia as Partner and Participant. The Next Stage of NATO-Russia Relations, Published 2004 by the RAND Corporation.
Sergey M. Rogov
5. Shirreff Richard 2017 War with Russia: An Urgent Warning from Senior Military Command, Published: London: Hodder & Stoughton, 2016.
6. * * * Consiliul NATO-Rusia, [<https://nato.mae.ro/node/271>].
7. * * * DW's Zhanna Nemtsova interview NATO Secretary General Jens Stoltenberg, [<https://www.dw.com/en/what-is-theinf-nuclear-treaty/a-45981536>].
8. * * * Essentials - NATO - Russia Relations - NATO LibGuides at NATO, [<http://www.natolibguides.info/nato-russia>].
9. * * * History of Nato-Russia relations, [<https://www.scmp.com/news/world/article/1583997/history-nato-russia-relations>].
10. * * * How do you solve a problem like Russia? NATO-Russia relations after Ukraine, [https://www.ecfr.eu/debate/the_future_of_nato_russia_relations].
11. * * * Intermediate-Range Nuclear Forces (INF), [<https://www.state.gov/t/avc/trty/102360.htm>],

12. * * * [https://www.armscontrol.org/factsheets/INFtreaty].
NATO-Rusia: O relație previzibilă?
[https://www.caleaeuropeana.ro/nato-rusia-o-relatie-previzibila/].
13. * * * NATO-Topic: Relations with Russia,
[https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_50090.htm].
14. * * * NATO-Russia Council – NRC,
[https://www.nato.int/docu/review/2007/issue2/romanian/art
5.html],
[https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_69344.htm].
15. * * * NATO - Topic: NATO-Russia relations: the facts,
[https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_111767.htm].
16. * * * North Atlantic Cooperation Council (NACC),
[https://www.nato.int/docu/review/2007/issue2/romanian/art
5.html],
[https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_69344.htm].
17. * * * Parteneriatul NATO-Rusia: Dincolo de aparențe - Nato
Review,
[https://www.nato.int/docu/review/2007/issue2/romanian/ana
lysis1.html].
18. * * * Perspectives for NATO-Russia Relations, [https://worldview.
stratfor.com/article/perspectives-nato-russia-relations].
19. * * * Reducing Tensions Between Russia and NATO,
[https://www.cfr.org/report/reducing-tensions-between-
russia-and-nato].
20. * * * https://ro.usembassy.gov/nato-70th-anniversary/.
21. * * * Feb 20, 2019 ... *Vladimir Putin Address to
Russian Federal Assembly. by Vladimir Putin,*
[https://www.voltairenet.org/article205285.html].
22. * * * [https://www.voltairenet.org/article205309.html].

**ROMÂNIA - UN MEMBRU NATO PRIMORDIAL
ÎN ASIGURAREA SECURITĂȚII FLANCULUI
DE SUD-EST AL EUROPEI**

**ROMANIA - A NATO MEMBER STATE VITAL TO ENSURING
THE SECURITY OF THE SOUTH-EAST FLANK OF EUROPE**

Gl.bg. (r.) prof.univ.dr. Viorel BUTA

Membru titular al Academiei de Științe ale Securității Naționale,
Membru titular al Academiei Oamenilor de Știință din România,
E-mail: vbuta@yahoo.com.

Col. dr. Ion-Marius NICOLAE

Statul Major al Forțelor Terestre,
E-mail: marius24nicolae@yahoo.com.

Motto:

*„România este patria noastră și a tuturor
românilor. E România celor de demult și-a celor
de mai apoi. E patria celor dispăruți și a celor ce
va să vie”.*

Barbu Ștefănescu Delavrancea

Rezumat: *La 29 martie 2004, România a depus instrumentele de ratificare la Departamentul de Stat al Statelor Unite ale Americii, principalul stat al Tratatului Alianței Nord-Atlantice.*

Anul acesta, se împlinesc 15 ani de când România este membră a NATO, dar și 70 de ani de la semnarea Tratatului Atlanticului de Nord (aprilie 1949), fiind cea mai vârstnică alianță militară.

Încă de la începuturile sale, Alianța a depus eforturi pentru stabilirea unei ordini juste și durabile de pace în Europa, bazată pe valorile comune ale democrației drepturilor omului, și în conformitate cu litera legii.

Când NATO a început extinderea către Est, România, deja orientată către Vest, a întărit cursul euroatlantic regional.

În luna martie a anului 2014, după anexarea Federației Ruse în Crimeea, România „a tras un semnal de alarmă” că un război iminent se află la granițele sale.

România s-a simțit amenințată de către Federația Rusă și a văzut nevoia de a-și asigura mai bine granița și de a crește securitatea militară. Regiunea s-a concentrat brusc asupra faptului că NATO, Statele Unite și UE au văzut importanța consolidării României pentru a crea un flanc estic fortificat în fața unei Federații Ruse tot mai agresive.

Cuvinte cheie: *România, NATO, Federația Rusă, Europa, Uniunea Europeană, securitate militară*

Abstract: *On 29 March 2004, Romania submitted the instruments of ratification at the State Department of the United States of America, the main state of the Treaty of the North Atlantic Alliance.*

The present year is the 15th anniversary since Romania became a member of NATO, but it has also been 70 years since the signing of the North Atlantic Treaty (April 1949), being the oldest military alliance.

Since its inception, the Alliance has worked to establish a fair order and lasting peace in Europe, based on the common values of human rights democracy, and in accordance with the rule of law.

When NATO started extending to the East, Romania, already oriented towards the West, strengthened the Atlantic Area Regional course.

In March of 2014, after the annexation of Crimea by the Russian Federation, Romania launched “a warning signal” that an imminent war is at its borders.

Romania felt threatened by the Russian Federation and saw the need to better secure its border and increase military security. The region suddenly focused on the fact that NATO, the United States and the EU realized the importance of strengthening Romania to create a fortified Eastern flank to be able to stand up to an increasingly aggressive Russian Federation.

Keywords: *Romania, NATO, Russian Federation, Europe, European Union, military security*

Introducere

Când România și alte state estice au aderat la NATO în 2004, mulți au fost îngrijorați de această extindere a organizației. Părea inutil de când s-a terminat războiul rece și nu a apărut în momentul în care aceste țări aveau multe de oferit NATO. Totuși, în ciuda îndoielilor inițiale și chiar în curs de desfășurare cu privire la extinderea NATO, România a devenit un membru primordial. Acest lucru poate părea o pretenție majoră, în special pentru cei care cunosc foarte puțin despre România, dincolo de aprecierile despre un regim comunist oribil sau mituri despre castele și contele Dracula.

De la aderarea sa și chiar mai înainte, România a fost un partener NATO care a contribuit la diverse misiuni din Europa și Orientul Mijlociu (Albania, Bosnia-Herzegovina, Kosovo, Irak, Afganistan etc.).

Dar România a stat deoparte până în anul 2014 după anexarea Crimeei de către Federația Rusă.

Uitându-ne la harta Mării Negre (Fig.1), poziția geostrategică a României devine clară. Cu toate acestea, aceasta este o sabie cu două tăișuri, deoarece proximitatea față de Crimeea crește teama românească de agresiune a Federației Ruse care se deplasează rapid spre vest. Constanța, principalul port al României la Marea Neagră, este la doar 244 mile de Sevastopol –mai scurtă decât distanța dintre Madrid și Barcelona.

Figura 1. Marea Neagră¹

Prin urmare, nu este surprinzător faptul că, România a tras „*un semnal de alarmă*” când Federația Rusă a anexat în martie 2014 peninsula Crimeea.

Astfel, România s-a simțit amenințată în mod semnificativ și a văzut nevoia de a asigura mai bine granița și de a spori securitatea sa militară.

În același timp, NATO, Statele Unite și UE au văzut importanța consolidării României pentru a crea un flanc estic fortificat al Europei și al Alianței.

Un savant a spus: „*Dacă în secolul al XVIII-lea, țarina Catherina cea Mare a schimbat jocurile în zona Mării Negre, prin anexarea Crimeei,*

¹<https://www.britannica.com/place/Black-Sea>, accesat la data de 15.04.2019.

în 2014 Federația Rusă și anexarea Crimeei a fost o schimbare a jocului nu numai pentru cea mai mare regiune, Marea Neagră, dar pentru întregul sistem de securitate globală”².

De atunci, NATO a „inițiat un amplu proces de adaptare a poziției sale de apărare, ca răspuns la situația securității din vecinătatea sa imediată”³.

Un studiu din anul 2015 a arătat că „Federația Rusă va învinge forțele NATO în trei zile, astfel încât o creștere imediată a poziției de descurajare a NATO din estul țării a fost în mod clar necesară”⁴.

În plus, NATO rămâne preocupat de alte amenințări în afara zonei euro-atlantice, cum ar fi Iranul și China. Din ce în ce mai mult, alte națiuni își dau seama că „România - un stat membru crucial al NATO de-a lungul flancului de Sud-Est al Alianței, a apărut ca lider regional, căutând modalități de a consolida apărarea colectivă în și în jurul Mării Negre”⁵.

România este acum esențială pentru viitorul NATO prin angajamentul său față de NATO, evoluția securității militare și importanța sa geostrategică cu Federația Rusă.

Context

Criticii susțin că NATO și-a condus cursul, dar „o alianță puternică a NATO este coloana vertebrală a securității europene”⁶.

La momentul actual, NATO își concentrează atenția către agresivitatea Federației Ruse, după cum afirmă savantul Bugajski : „două provocări de bază emană din Rusia: expansiune și implozie”⁷.

² Gosu, A. - „The Seizure of Crimea - A Game Changer for the Black Sea Region” (2015). Journal on Baltic Security 1 (1): 37-37-46.

³ <https://nato.mae.ro/en> - „Romania’s Permanent Delegation to NATO”, Romania - NATO (2010), accesat la data de 15.04.2019.

⁴ <http://foreignpolicy.com/2016/02/03/if-russia-started-a-war-in-the-baltics-nato-would-lose-quickly> - De Luce, D. (2016, February 3), - „If Russia Started a War in the Baltics, NATO Would Lose - Quickly”. Foreign Policy, accesat la data de 15.04.2019.

⁵ <https://www.heritage.org/europe/event/20-years-after-the-relevance-the-romania-us-strategic-partnership-the-current>, „20 Years After: The Relevance of the Romania-U.S. Strategic Partnership in the Current International and Security Context (2018). The Heritage Foundation”, accesat la data de 15.04.2019.

⁶ Bugajski, J. - „Only NATO Can Defend Europe” (2016), *European View*, 15(1), 27-35.

⁷ *Ibidem*.

Dacă e să privim în urmă cu câțiva ani, vom observa că NATO s-a angajat să asigure securitatea țărilor membre cu ieșire la Marea Neagră, dar această securitate era slabă. Însă, din 2014, când Federația Rusă a anexat Crimeea, iar aceasta a devenit tot mai agresivă, NATO a pus un mai mare accent pe „*creșterea securității țărilor membre NATO cu ieșire la Marea Neagră*”⁸.

Încă din anul 2004, de când România a devenit membru NATO, acest domeniu, de asigurare a securității țărilor membre NATO cu ieșire la Marea Neagră, era abia la început.

Mulți cercetători analizează importanța României în cadrul alianței prin gruparea sa cu alte state, cum ar fi: Bulgaria sau Polonia, dar există puține cercetări în care sunt relatate date cu privire la importanța României pentru NATO, luată individual.

La summit-ul NATO de la Varșovia, România este cea care a atras atenția asupra concentrării efortului principal asupra țărilor membre NATO cu ieșire la Marea Neagră, în vederea „*asigurării securității în fața Federației Ruse, tot mai agresive*”⁹.

Astfel, Marea Neagră ajunge ca principal subiect pe agenda de lucru a țărilor membre NATO, doar după anexarea Crimeei, de către Federația Rusă, din anul 2014.

România devine un pivot important în asigurarea securității NATO în regiune, ea având nu doar locația geostrategică, dar și curajul de a împinge în acțiune, în regiune și de a face cu adevărat progrese în securitatea Europei de est.

Angajamentul față de NATO

România este esențială pentru NATO datorită angajamentului său ferm față de organizație.

Spre deosebire de ceilalți aliați din NATO, din estul Europei, „*România a rămas constantă în politica sa externă Pro-Atlantică și un aliat foarte apropiat al Statelor Unite, în timp ce Bulgaria și Turcia au suferit*

⁸ <https://www.thecipherbrief.com/article/europe/black-sea-a-pressure-point-between-nato-and-russia>, Nordenman, M. - (2017, March 8), „*Black Sea: A Pressure Point Between NATO and Russia. The Cipher Brief*”, accesat la data de 15.04.2019.

⁹ https://www.nato.int/cps/en/natohq/events_132023.htm, accesat la data de 16.04.2019.

schimbări mai mici sau mai mari în discursurile lor politice asupra NATO”¹⁰.

De la înființarea unui parteneriat strategic cu SUA, cu nouă ani înainte de aderarea la NATO, România s-a axat pe îmbunătățirea securității sale militare și consolidarea securității regionale. Angajamentul României este ferm, deoarece este cu adevărat nevoie de acțiune.

De exemplu, după Summit-ul NATO de la Varșovia din 2016, România a găzduit la București o reuniune formată din cele nouă state din flancul estic al NATO: Bulgaria, Republica Cehă, Estonia, Letonia, Lituania, Polonia, România, Slovacia și Ungaria.

Ministrul de externe al României (2016) a declarat după această reuniune: „*faptul că România găzduiește această reuniune reprezintă o reconfirmare a rolului țării noastre la nivel regional și în cadrul NATO*”¹¹.

În plus, începând cu anul 2016, România va adăuga operații speciale și comenzi de război cibernetic la sistemul său de apărare. Toate acestea vin ca o reacție la acțiunile Federației Ruse de anexare a Crimeei și de sprijin militar a pro-rușilor din estul Ucrainei.

Unul dintre cele mai evidente semne ale angajamentului față de NATO este și contribuția cu bani a unei națiuni. Toți membrii au promis să aloce 2% din PIB-ul lor față de cheltuielile de apărare, dar numai SUA, Grecia, Estonia, Marea Britanie și Polonia au îndeplinit această obligație. În anul 2017 România a devenit cea de-a șasea națiune care alocă 2% din PIB-ul său în cheltuieli pentru apărare și promite să facă acest lucru din nou pentru următorii 10 ani, recunoscând contribuția sa ca o modalitate integrală de a demonstra sprijinul său pentru NATO. Acest lucru a ajutat România să dobândească credibilitate în cadrul NATO și i-a dat avantajul de a impulsiona susținerea securității regionale. Mulți au lăudat națiunea pentru aderarea la acest scop, cum ar fi secretarul general al NATO, care a spus,

¹⁰<https://www.dw.com/ro/summit-nato-bucure%C5%9Fti-2-4-aprilie-2008/a-3227681>, accesat la data de 16.04.2019.

¹¹<http://www.nineoclock.ro/foreign-ministers-of-nine-allied-states-of-the-eastern-flank-nato-deputy-secretary-general-rose-gottemoeller-meet-in-bucharest-to-discuss-security-in-the-region>, Foreign Ministers of Nine Allied States of the Eastern Flank, NATO Deputy Secretary General Rose Gottemoeller Meet in Bucharest to Discuss Security in the Region, (2016, November 8), Nineoclock, accesat la data de 16.04.2019.

„România este un exemplu, ajutând la a oferi Alianței capacitățile de care avem nevoie și asigurând partajarea echitabilă a misiunilor”¹².

Președintele SUA, D. Trump a accentuat în repetate rânduri necesitatea ca fiecare membru NATO să contribuie la cota sa echitabilă și a lăudat România.

Procentul de contribuție românească la cheltuielile de apărare, alături de celelalte țări membre ale NATO (Fig. 2), este cel promis.

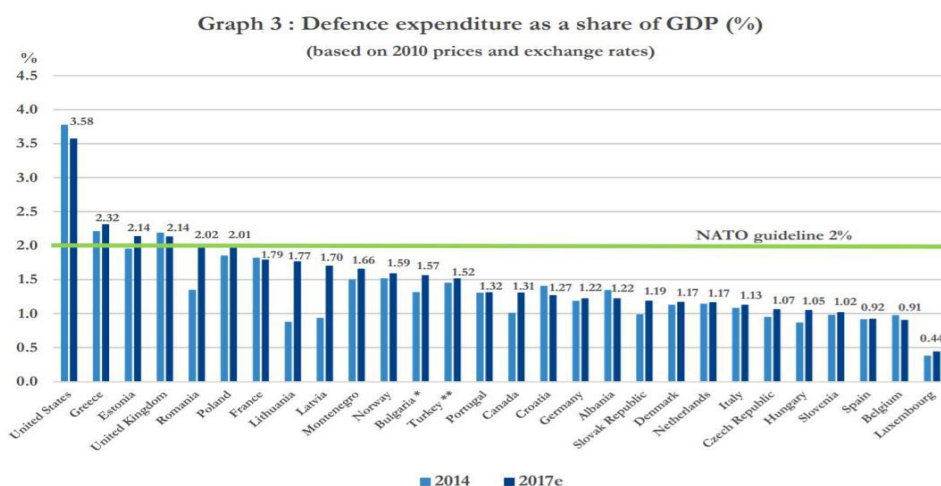

Figura 2. Graficul cu contribuția din PIB a fiecărui stat membru NATO¹³

În acest grafic sunt prezentate contribuțiile la cheltuielilor de apărare ale statelor membre NATO, subliniind faptul că România este membră a câtorva „elite” care își îndeplinesc angajamentul de a cheltui pentru apărarea colectivă a țărilor din cadrul Alianței.

Cel mai important rol al României în cadrul NATO este acela de „pivot” în regiunea Mării Negre și de fortăreață pe flancul estic, însă nu

¹²https://www.nato.int/cps/su/natohq/news_147693.htm, Secretary General meets with Romanian President and Prime Minister, visits NATO Troops. (2017, October). *North Atlantic Treaty Organization*, accesat la data de 17.04.2019.

¹³https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2017_06/20170629_170629-pr2017-111-en.pdf, accesat la data de 17.04.2019.

trebuie uitat faptul că țara noastră a adus contribuții semnificative și la alte misiuni în cadrul NATO.

România face parte din țările care execută misiuni NATO în Afganistan încă de la începuturile sale. România dorește să încurajeze stabilitatea statelor, precum Afganistanul și își dă seama că „*securitatea euro-atlantică și internațională este legată de stabilitatea Asiei Centrale și de Sud*”¹⁴.

A participat la embargoul asupra armelor împotriva Libiei, trimițând aproape 200 de militari¹⁵.

Mai mult, România a contribuit la diferite operații militare, precum prezența în Georgia, forța kosovară (KFOR), misiunea UE în Bosnia, misiunile din Irak și multe altele¹⁶.

Această enumerare a participării dinamice arată că România este un membru NATO activ dornic să participe în diverse misiuni și să ofere tot ceea ce poate, în sprijinul partenerilor săi din alianță, chiar și atunci când misiunile nu sunt legate de securitatea regională a României.

Creșterea securității militare interne

România găzduiește o varietate de baze militare semnificative, printre care se numără o bază de rachete balistice pentru apărare, o brigadă multinațională, sediul diviziei multinaționale NATO din sud-est, o unitate de integrare a forțelor NATO (NFIU).

De asemenea, România participă constant la diverse exerciții terestre și navale și multe altele, devenind unul dintre cele mai bine apărate state din Europa.

Determinarea României de a-și îmbunătăți securitatea militară în colaborare cu proiectele NATO îl face un partener valoros, auto-motivat.

Aceste evoluții recente sunt semnificative deoarece „*în plus față de creșterea finanțării, aliații europeni trebuie, de asemenea, să urmărească*

¹⁴<https://nato.mae.ro/en>, Romania - NATO (2010). „*Romania's Permanent Delegation to NATO*”, accesat la data de 17.04.2019.

¹⁵Chiriac, Marian, Romania Joins NATO Embargo on Libya. „*Balkan Insight*”, (2011, March), <http://www.balkaninsight.com/en/article/romania-joins-nato-arms-embargo-on-libya>, accesat la data de 17.04.2019.

¹⁶„*Romania's Contribution to Operations. NATO*”,(2009), <https://www.nato.int/issues/commitment/docs/090401-romania.pdf>, accesat la data de 17.04.2019.

modernizarea militară și să devină capabili să apere toate granițele NATO”¹⁷.

Modernizarea militară a României crește nu numai securitatea granițelor sale, ci și flancul estic al NATO. În 2015, România a finalizat Programul de apărare antirachetă balistică de 800.000.000.000 \$ la Deveselu, un sistem balistic Aegis la țarm, care este parte integrantă a securității NATO.

Deși Federația Rusă a criticat-o, considerând-o ca pe o măsură ofensivă, oficialii NATO continuă să insiste că „sistemul de apărare nu vizează Rusia. Ei au făcut aluzie la programul de rachete iranien”¹⁸.

O altă bază militară românească înaintată, baza aeriană Mihail Kogălniceanu (MK), a devenit o zonă de așteptare pentru eforturile depuse în Irak¹⁹.

Implementat în 2015, sediul diviziei multinaționale sud-est (HQ MND-SE), găzduit acum la București, controlează operațiile NATO din regiune și îmbunătățește prezența adaptată a NATO²⁰ (cartierul general, 2017).

Aceasta colaborează cu unitatea de integrare a forțelor NATO, înființată și în România în 2015, și îmbunătățește capacitatea NATO de mobilizare rapidă a apărării în regiunea Mării Negre (NFIU, ND). România găzduiește, de asemenea, diverse exerciții militare comune menite să antreneze forțele și să sporească descurajarea Federației Ruse în regiune. De exemplu, în 2017 România a fost o gazdă a exercițiilor „Saber Guardian”, condus de armata SUA, cu peste 25.000 de soldați.

Și în anul acesta, 2019, se va desfășura un alt exercițiu „Saber Guardian”, condus de armata SUA, dar cu o participare mult mai mare.

¹⁷ Bugajski, J. - „Only NATO Can Defend Europe” (2016), *European View*, 15(1), 27-35.

¹⁸ <http://www.icwa.in/pdfs/VP/2014/GeopoliticalImplicationsVP220616.pdf>, Upadhyay, D.K. (2016, June 22). „Geopolitical Implications of Missile Defense System in Europe”. *Indian Council of World Affairs*, accesat la data de 18.04.2019.

¹⁹ <http://www.eur.army.mil/21tsc/MKAB/about.html>, Mikail Kogalniceanu Air Base Passenger Transit Center. (2018, February). *U.S. Army Europe*, accesat la data de 18.04.2019.

²⁰ <http://www.en.mndse.ro>, Headquarters Multi-National Division South-East. (2017). *NATO MNDSE*, accesat la data de 18.04.2019.

Reangajarea României pentru a îndeplini obiectivul de 2% al cheltuielilor NATO a condus la creșteri majore ale achiziționării militare.

Statutul României ca economie cu cea mai rapidă creștere în UE o face din ce în ce mai atractivă pentru investițiile străine²¹.

Guvernul român a făcut o achiziție de înalt profil de la o companie din SUA de sisteme de apărare anti-rachetă „Patriot” evaluate la peste 3.900.000.000 \$²².

România este unul dintre primii membri NATO care au primit acest echipament, iar această achiziție masivă arată cât de serioasă este România cu privire la actualizarea tehnologiilor sale militare.

La începutul anului 2018, armata română a alocat 1.000.000.000 \$ pentru a procura peste 200 de vehicule Piranha 5, vehicule blindate uriașe, cu roți, care vor moderniza în mod semnificativ armata României²³.

Acestea au fost recent clasate ca fiind numărul 3 în topul de transportoare blindate a personalului și numai câteva alte țări le-au primit²⁴.

În anul 2017 Guvernul României a început, de asemenea, să negocieze „*contractul privind achiziționarea sistemului de rachete de artilerie cu mobilitate ridicată (HIMARS)*”²⁵.

²¹<https://www.politico.eu/article/central-and-eastern-eu-gdp-growth-economies>, Bayer, L. (2018, January 23), „Europe’s Eastern Tigers Roar Ahead”. *Politico EU*, accesat la data de 18.04.2019.

²²<https://jamestown.org/program/romania-consolidates-defense-posture>, Visan, G. (2017, December). Romanian Consolidates its Defense Posture. *Eurasia Daily Monitor*, 14(159), accesat la data de 18.04.2019.

²³<https://www.prnewswire.com/news-releases/general-dynamics-awarded-1-billion-contract-to-deliver-piranha-5-wheeled-armored-vehicles-to-romanian-army-300581991.html>, „General Dynamics Awarded \$1 Billion Contract to Deliver PIRANHA 5 Wheeled Armored Vehicles to Romanian Army”. (2018, January 12). *Cision PRNewswire*, accesat la data de 18.04.2019.

²⁴http://www.military-today.com/apc/top_10_armored_personnel_carriers.htm, „Top Ten Armored Personnel Carriers” (2017). *Military Today*, accesat la data de 18.04.2019.

²⁵<https://jamestown.org/program/romania-consolidates-defense-posture>, Visan, G. (2017, December) - „Romanian Consolidates its Defense Posture”. *Eurasia Daily Monitor*, 14(159), accesat la data de 18.04.2019.

Sistemul HIMARS este operat în prezent aproape exclusiv de către SUA, iar în anul 2018 „guvernul român a aprobat achiziționarea”²⁶ și a solicitat peste 50 din aceste sisteme de rachete de lansare.

Toate aceste achiziții militare ajută România să devină o națiune responsabilă în privința poziției sale de apărare și capabilă să consolideze apărarea flancului de est al NATO în fața Federației Ruse tot mai agresive.

Argumentul fiind Federația Rusă

O mare parte din această acumulare militară este condusă de temerile de agresiunea Federației Ruse.

Până în anul 2004, Putin a afirmat că „Federația Rusă nu a avut nici o îngrijorare cu privire la expansiunea NATO”, adăugând: „amenințările de astăzi sunt de așa natură încât expansiunea NATO nu le va elimina”²⁷.

Însă de atunci și până în zilele noastre Putin și-a schimbat tonul. Federația Rusă susține că agresiunea sa este pur defensivă și răspunde ca răspuns extinderii NATO.

Alexander Grușko, adjunctul ministrului rus de externe, susține că „Moscova își consolidează forțele din zona mării Negre în contextul proiectelor de infrastructură ale NATO în apropierea țărmurilor Rusiei”²⁸, informează site-ul agenției de știri Tass, preluat de Mediafax.ro.

Federația Rusă va ține sub supraveghere proiectele de infrastructură derulate de NATO în România și Bulgaria, atâta timp cât există tentative ale statelor NATO de a crea baze și de a amplasa forțe suplimentare acolo.

După „anexarea ilegală a Crimeei” s-a putut observa o „acumulare de forțe ale armatei ruse și o concentrare de armament, care a schimbat echilibrul de forțe care exista până atunci”²⁹.

²⁶https://www.armyrecognition.com/february_2018_global_defense_security_army_news_industry/romania_approves_purchase_of_us_m142_himars_missile/rocket_launchers.html, „Romania Approves Purchase of M142 HIMARS Missile/Rocket Launchers” (2018, February 17). *Army Recognition*, accesat la data de 18.04.2019.

²⁷ La Guardia, A. - „NATO is No Problem in Baltics, Putin Tells the West” (2004, April 3), *The Telegraph*. Retrieved from Romania: Essential NATO Member 16.

²⁸https://www.realitatea.net/rusia-isi-consolideaza-fortele-in-zona-marii-negre-care-este-motivul_2188204.html, accesat la data de 19.04.2019.

²⁹ https://www.dcnews.ro/anexare-crimeea-teodor-mele-canu-acumulare-de-for-e-de-for-e-la-marea-neagra_561015.html, accesat la data de 19.04.2019.

Se poate observa, pe zi ce trece că „*Federația Rusă a creat din Crimeea o fortăreață militară rusească, cu modernizarea flotei sale de la Marea Neagră și consolidând capacitățile anti-acces/negare a zonei (A2/AD) în Crimeea*”³⁰.

În ultima vreme, Federația Rusă a testat mai multe tipuri de rachete, demonstrând că dispune de noi capacități de rachete, dar și dorința de a le folosi. Astfel, „*în octombrie 2015, Moscova a făcut prima utilizare operațională a SSN-30-A Kalibr, supersonic mare pe bază de rachete de croazieră... noua rachetă are o gamă estimată de 620 la 923 mile, și poate transporta atât focoaase convenționale, cât și nucleare... Tratatul INF nu limitează armele pe bază de mare, iar un SSN-30-A lansat din nord-vestul Mării Negre ar putea ajunge la frontiera germană*”³¹.

Modernizarea militară rusă la Marea Neagră crește într-un ritm alarmant, ceea ce face ca România să fie esențială pentru descurajarea Federației Ruse.

Localizarea sa geografică, înseamnă că România se află într-o poziție vulnerabilă, dar strategică. Deși a fost trecută cu vederea, „*anexarea ilegală a Crimeei în martie 2014 a adus înapoi în atenția internațională valoarea strategică și geopolitică a acestei regiuni, o dată considerată periferică*”³².

De asemenea, Generalul-locotenent al NATO, Broeks, a accentuat că „*regiunea a devenit punctul central al ambițiilor strategice mai mari ale Rusiei și al agendei revizioniste, făcându-l un potențial punct de aprindere pentru viitoarele conflicte asupra graniței NATO*”³³.

³⁰<https://www.thecipherbrief.com/romania-modernizing-defense-capabilities>, Les, G.B. (2017, March 8) - „*Romania: Modernizing Defense Capabilities*”. *The Cipher Brief*, accesat la data de 19.04.2019.

³¹http://www.afpc.org/files/defense_dossier_november_2015.pdf#page=13, Robbins, J.S. (2015, November). „*East European Missile Defense is Needed Now More than Ever. The American Foreign Policy Council Defense Dossier*”, 15, 11-14, accesat la data de 19.04.2019.

³² Naumescu, V. - „*Stability, Ambiguity and Change in the Discourses of NATO allies in the Black Sea region: The Cases of Romania, Bulgaria and Turkey*” (2017). *Croatian International Relations Review*. 23(80): 187-209. doi:10.1515/cirr-2017-0025.

³³ „*Director General of the NATO International Military Staff Addresses the Black Sea and Balkans Security Forum*”. (2017, June 13) NATO, https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_144907.htm?selectedLocale=en, accesat la data de 19.04.2019.

România are ieșire la Marea Neagră și se află în fața Peninsulei Crimeea, unde se află dispusă o mare bază navală rusească (Sevastopol), foarte bine apărată și unde Federația Rusă și-a concentrat foarte multe trupe. Deci România este cu adevărat în prima linie de apărare a granițelor NATO și ale Uniunii Europene.

Recenta acumulare de forțe ale Federației Ruse de la Marea Neagră este incontestabil o amenințare la adresa României și, astfel, a securității europene.

Refuzul Federației Ruse de a-și retrage trupele din peninsula Crimeea generează o stare de nesiguranță pentru țările din estul Europei.

„Federația Rusă are pur și simplu un portavion înfipt în Marea Neagră și acest portavion este peninsula Crimeea, pe care au și ticsit-o de trupe, rachete, mijloace de luptă antiaeriană și aviație”³⁴.

Ca urmare a poziției sale geostrategice și a disputelor de interes în zona Mării Negre între NATO și Federația Rusă, România va deveni pentru următorii ani „punctul zero” al politicii mondiale.

Sentimentele puternice ale României și teama de agresiunea rusească sunt factori motivatori puternici ai țării de a acționa rapid și a lua noi măsuri defensive.

România nu pierde timpul în consolidarea securității sale militare, deoarece amenințările Federației Ruse în jurul Mării Negre continuă să crească. Drept urmare, România este un membru ferm pe care NATO se poate baza să fie activ în mod consecvent în asigurarea flancului estic al Alianței Nord-Atlantice.

România este, de asemenea, importantă în ceea ce privește Federația Rusă și securitatea energetică. Ministerul român al afacerilor externe menționează că *„regiunea Mării Negre este, de asemenea, poarta de acces pentru majoritatea petrolului și gazelor transportate din Asia Centrală și Caucaz către Europa. Securitatea infrastructurii energetice care traversează această regiune este, prin urmare, esențială pentru securitatea energetică europeană”³⁵.*

³⁴<https://www.digi24.ro/regional/digi24-oradea/traian-basescu-rusia-are-un-portavion-infapt-in-marea-neagra-peninsula-crimeea-ticsita-cu-trupe-si-rachete-1096745>, accesat la data de 20.04.2019.

³⁵https://newstrategycenter.ro/wp-content/uploads/2016/04/Policy_paper_-_De_ce_conteaza_Marea_Neagra_-_NSC_-_iunie_2016-1.pdf, accesat la data de 20.04.2019.

Centrul de analiză a politicilor europene a făcut următorul argument, că „*securitatea energetică din Europa Centrală și de est a dobândit o nouă urgență de la începutul crizei Ucrainei*”³⁶.

În ceea ce privește România, specialiștii din cadrul Centrul de analiză a politicilor europene susțin că „*România se află într-o poziție oarecum privilegiată, deoarece are resurse energetice proprii și o locație strategică la punctul de trecere dintre rutele de tranzit energetic est-vest și nord-sud*”³⁷.

În prezent, Lukoil, o companie rusească, furnizează o mare parte din energia Europei, inclusiv, de exemplu, 100% din importurile de petrol ale Bulgariei.

Aceasta este o problemă, deoarece Federația Rusă ar putea reduce aprovizionarea cu energie ca pârghie într-un stand-off de securitate. În plus, Uniunea Europeană se bazează pe petrolul rusesc și ar putea oricând să fie de partea Federației Ruse, într-o eventuală criză, cu toate sancțiunile economice aplicate acesteia. În această perioadă de relații instabile cu Federația Rusă, Europa nu își poate permite să se bazeze numai pe aceasta pentru energie.

Un studiu privind dependența energetică a UE a constatat că „*statele membre ale UE cele mai expuse riscurilor de securitate a aprovizionării includ Republica Cehă, Polonia, Slovacia și Ungaria, dintre care majoritatea se bazează puternic pe conducte dintr-o singură țară, Federația Rusă, pentru aprovizionarea lor cu țiței*”³⁸.

România este a treia țară din cadrul Uniunii Europene care are cea mai mare rezervă de gaze naturale și este probabil ca „*România să poată juca un rol vital în calitate de furnizor de gaze, contribuind la atingerea obiectivelor UE de creare a unei uniuni energetice și a unei piețe unice a gazelor și îmbunătățind securitatea energetică a vecinilor*”³⁹.

³⁶ http://cepa.org/files/?id_plik=2090 Romania: Essential NATO Member 17, „Romania’s Energy Crossroads, Strategic Options for Improving Energy Security”. (2016). *Center for European Policy Analysis*, accesat la data de 20.04.2019.

³⁷ *Ibidem*.

³⁸ http://ier.ro/sites/default/files/pdf/SPOS_2016_Diplomatia_energetica_a_Uniunii_Europene.pdf, accesat la data de 20.04.2019.

³⁹ <http://energypost.eu/romania-key-player-gas-eu>, Visensecu R., & Bartelet H. (2017, November 6), „*How Romania can Become a Key Player in the European Gas Market*”. *Energy Post EU*, accesat la data de 20.04.2019.

Însă România are un drum lung de făcut pentru a face acest lucru posibil, dar cu reforme acest lucru poate deveni o realitate, în special cu ajutorul țărilor vecine. Aceasta a semnat deja un acord de a exporta miliarde de metri cubi de gaz în Ungaria din anul 2020.

România trebuie să facă multe schimbări pentru a avea succes cu adevărat în sectorul energetic, dar are potențialul de a asigura o parte din securitatea energetică a țărilor Uniunii Europene din zona Mării Negre.

Concluzii

Progresele României în ultimii ani sunt cu adevărat evidente.

După „anexarea ilegală a Crimeei”, România a intrat într-o poziție de lider regional al NATO și a îmbrățișat oportunitatea de a-și moderniza armata.

Alți membri regionali ai NATO ar trebui să caute în România un exemplu de angajament al NATO, îmbunătățirea securității militare și leadership în descurajarea amenințării rusești.

Prin creșterea contribuțiilor sale financiare la NATO, România și-a consolidat poziția în organizație.

România a fost extrem de proactivă în îmbunătățirea securității sale militare, iar acest lucru o va ajuta pe sine și NATO împotriva amenințării rusești din anii ce vor veni.

Bibliografie

1. Bugajski J. *Only NATO Can Defend Europe (2016)*, European View, 15.
2. Gosu A. *The Seizure of Crimea - A Game Changer for the Black Sea Region (2015)*. Journal on Baltic Security 1 (1).
3. La Guardia A. *NATO is No Problem in Baltics, Putin Tells the West (2004, April 3)*, The Telegraph. Retrieved from Romania: Essential NATO Member 16.
4. Naumescu V. *Stability, Ambiguity and Change in the Discourses of NATO allies in the Black Sea region: The Cases of Romania, Bulgaria and Turkey (2017)*. Croatian International Relations Review.
5. *** https://www.armyrecognition.com/february_2018_global_defense_security_army_news_industry/romania_approves_purchase_of_himars_missile/rocket_launchers.html.

6. *** <http://www.balkaninsight.com/en/article/romania-joins-nato-arms-embargo-on-libya>.
7. *** <https://www.britannica.com/place/Black-Sea>.
8. *** <https://www.dw.com/ro/summit-nato-bucure%C5%9Fti-2-4-aprilie-2008/a-3227681>.
9. *** <http://www.en.mndse.ro>.
10. *** <http://www.eur.army.mil/21tsc/MKAB/about.html>.
11. *** <http://foreignpolicy.com/2016/02/03/if-russia-started-a-war-in-the-baltics-nato-would-lose-quickly>.
12. *** <https://www.heritage.org/europe/event/20-years-after-the-relevance-the-romania-us-strategic-partnership-the-current>.
13. *** <http://www.icwa.in/pdfs/VP/2014/GeopoliticalImplicationsVP220616.pdf>.
14. *** <https://jamestown.org/program/romania-consolidates-defense-posture>.
15. *** https://www.nato.int/cps/en/natohq/events_132023.htm.
16. *** <https://www.nato.int/issues/commitment/docs/090401-romania.pdf>.
17. *** <https://nato.mae.ro/en>.
18. *** http://www.military-today.com/apc/top_10_armored_personnel_carriers.htm.
19. *** https://www.nato.int/cps/su/natohq/news_1493.htm.
20. *** https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2017_06/20170629_170629-pr2017-111-en.pdf.
21. *** <http://www.nineoclock.ro/foreign-ministers-of-nine-allied-states-of-the-eastern-flank-nato-deputy-secretary-general-rose-gottmoeller-meet-in-bucharest-to-discuss-security-in-the-region>
22. *** <https://www.politico.eu/article/central-and-eastern-eu-gdp-growth-economies>.
23. *** <https://www.prnewswire.com/news-releases/general-dynamics-awarded-1-billion-contract-to-deliver-piranha-5-wheeled-armored-vehicles-to-romanian-army-300581991.html>.
24. *** <https://www.thecipherbrief.com/article/europe/black-sea-a-pressure-point-between-nato-and-russia>.

EVOLUȚIA BALANȚEI DE PUTERE ȘI RELAȚIILE INTERNAȚIONALE ÎN REGIUNEA MĂRII NEGRE

THE POWER BALANCE EVOLUTION AND INTERNATIONAL RELATIONS IN THE BLACK SEA REGION

Conf.univ. dr. Gabriel GABOR

Academia Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu” - Sibiu,

E-mail: gaborsmg@yahoo.com.

dr. Alexandru CRISTIAN

E-mail: alexandrucristian87@yahoo.com.

Rezumat: Amenințarea echilibrului de putere regional și global nu mai este dată exclusiv de creșterea puterii unui alt stat, ci apare semnificativ rolul unor actori non-statali – organizațiile teroriste internaționale, proliferarea armelor de distrugere în masă și a crimei organizate transfrontaliere. Toate aceste elemente sunt considerate amenințări la adresa securității naționale, regionale și internaționale.

În opinia noastră, acest articol reprezintă o analiză pertinentă privind noile amenințări la adresa securității naționale, a securității în zona de interes geopolitic și geostrategic în care se află și țara noastră.

Cuvinte cheie: putere, relații internaționale, balanta de putere, Marea Neagră, relații actori statali, securitate.

Abstract: The threat to the regional and global balance of power is no longer solely caused by the increase in the power of another state, but by the role played by non-state actors - international terrorist organizations, the proliferation of weapons of mass destruction and organized cross-border crime. All of these elements are considered threats to national, regional and international security.

In our opinion, this article is a pertinent analysis of the new threats to national security, as well as security in the geopolitical and geostrategic area of our country.

Keywords: power; international relations; power balance; the Black Sea; state actors relations; security.

Introducere

Balanța de putere reprezintă unul dintre conceptele fundamentale ale teoriei realiste din domeniul Relațiilor Internaționale, în sensul în care aceasta are rolul de a conduce și reglementa relațiile dintre entități statale ce au ca principală caracteristică suveranitatea.

În lucrarea sa „Politica Între Națiuni”, Hans Morgenthau¹ afirma că există un instrument organizator al relațiilor dintre state și acesta este balanța de putere, care asigură o ordine relativă pe arena internațională, așa încât securitatea, într-o lume anarhică, este asigurată, din perspectiva realistă, de balanța de putere, numită și balanța de forță sau echilibru de forțe.

Balanța de putere reprezintă „o stare de lucruri în care nici o putere nu este într-o poziție preponderentă și nu poate face legea pentru alții”². Paradigma echilibrului de putere este cel mai eficient instrument de reprezentare a dinamicii sistemului internațional modern.

Ideea de balanță presupune necesitatea elementelor echilibrate de aceasta. În absența echilibrului, un element le va domina pe celelalte, cu consecințe potențial distructive asupra elementelor dominante. Scopul menținerii unui echilibru prin balanța de putere este redarea stabilității sistemului, dar și a elementelor constitutive ale respectivului sistem.

Atunci când vorbim despre Balanța de putere, fenomenul de contrabalansare nu este universal, e delimitat de condițiile scopurilor, iar acesta apare ca răspuns la amenințările hegemonice. Astfel, este de așteptat să găsim tipare puternice ale contrabalansării, dar nu împotriva oricărui stat care conduce în cadrul sistemului, ci doar împotriva acelor care prezintă amenințări hegemonice, bazate pe capacități. În mod similar, nu trebuie să ne așteptăm să găsim tipare puternice de contrabalansare împotriva creșterii puterii statului cel mai puternic din sistem, ci doar împotriva acelor care sunt deja mult mai puternice decât alte state. Puterea cea mai mare nu reprezintă neapărat o amenințare la adresa altor mari puteri din sistem, mai ales dacă nivelul superiorității sale este unul modest.

¹Hans Morgenthau, *Politica Între Națiuni*, Editura Polirom, Iași, 2013, pp. 363-367.

²Hedley Bull, *Societatea anarhică. Un Studiu Asupra Ordinii în Politica Mondială*, Editura Știința, 1998, p. 93.

Concept cheie în analiza relațiilor internaționale dintre state, „puterea” reprezintă capacitatea unui stat de a influența un alt stat, sau de a se opune controlului pe care un alt stat încearcă să-l exercite asupra sa. Această capacitate se fundamentează pe existența și valorificarea unor resurse de putere, materiale sau nonmateriale³. Conform lucrării lui Hans J. Morgenthau, puterea unui stat este constituită din următoarele elemente: geografia, resursele naturale, populația, caracterul național, pregătirea militară, moralul național, capacitatea industrială, calitatea diplomației și a guvernării⁴.

Amenințările de tip hibrid reprezintă acțiunea adversă/ostilă a actorilor statali și non-statali ce caută să creeze contextul favorabil și să utilizeze, într-un punct de climax, mijloacele convenționale și mai puțin convenționale ce se înscriu în sferile specifice mediilor politic, economic, diplomatic, cibernetic și informațional⁵, pentru a-și proiecta și atinge țintele propuse.

Spre deosebire de abordarea clasică în care se desfășoară conflictele convenționale, atunci când vorbim de amenințările de tip hibrid se constată faptul că mijloacele de conducere a acțiunilor combatante și non-combatante sunt combinate în cadrul unor regii sincronizate în timp și spațiu aproape de perfecțiune. Toate acestea conduc la înlesnirea posibilității reale ca actorul agresor să desfășoare acțiuni în mediul politic, diplomatic și mediatic, în vederea adoptării unei poziții prin care infirmă implicarea militară directă și se delimitează în mod clar, poziționându-se neutru, concomitent cu afișarea, la nivel internațional, a unei atitudini de îngrijorare față de evenimentele pe care tocmai le-a generat, în urma unei atente planificări.

Planificarea și execuția descentralizată a acțiunilor în cazul unui conflict hibrid permit forțelor combatante un grad de adaptabilitate foarte ridicat, pe care structurile clasice bazate pe un lanț decizional complicat nu și-l pot permite, dar, în egală măsură, conduc la imposibilitatea apartenenței

³ Teodor Frunzeti, Vladimir Zodian (coord.), *Lumea 2011, Enciclopedie politică și militară (Studii Strategice și de Securitate)*, Editura Centrului Tehnic Editorial al Armatei, București, 2011, pp. 19-23.

⁴ Hans Morgenthau, *Politica între națiuni. Lupta pentru putere și lupta pentru pace*, Editura Polirom, Iași, 2007, pp. 151-188.

⁵ De obicei, cu o intensitate mai redusă decât cea a acțiunilor combatante purtate în mod convențional.

adversarului, a structurii de comandă și a elementelor de legătură, aspect ce face cu atât mai dificilă contracararea unei amenințări de tip hibrid.

Modelul hibrid⁶ implică acțiunea coordonată, deschisă sau sub acoperire, a unui larg spectru de acțiuni, incluzând, fără a fi exclusiv, mijloace militare și civile, convenționale și neconvenționale, într-un atac ambiguu asupra altui stat.

În perioada Războiului Rece, Uniunea Sovietică și Statele Unite ale Americii au fost în postura de superputeri globale, având capacitatea să-și proiecteze interesele la nivel mondial. Tocmai această bipolaritate a celor două superputeri a fost trăsătura dominantă a ordinii mondiale în perioada Războiului Rece. În jurul acestor poli s-au grupat state, alcătuiind blocuri de putere antagonice – Alianța Nord Atlantică și Tratatul de la Varșovia.

Relația conflictuală a fost reprezentativă atât pentru Estul socialist, cât și pentru Occidentul democrat, ocupând scena geopolitică a relațiilor internaționale⁷.

Odată cu disoluția fostei Uniuni Sovietice, lumea bipolară s-a transformat într-una cu un singur pol de putere, acesta fiind SUA. Sub umbrela NATO, proiectarea forței economice și politice, a puterii militare, a părut ușor de realizat pentru Statele Unite imediat după dispariția adversarului de la răsărit, SUA consolidându-și poziția destul de facil. Însă distanța relativ mare la care SUA au încercat să-și proiecteze puterea în vederea apărării intereselor geopolitice și geostrategice, a reprezentat un factor costisitor. Majoritatea geopoliticienilor indică faptul că lumea a intrat într-o eră nouă, cu multiple centre de putere.

Principalii poli de putere din Regiunea Extinsă a Mării Negre în perioada Războiului Rece au fost URSS și Turcia. Fosta Uniune Sovietică și-a impus modul de conducere politică centralizat comunist asupra tuturor statelor din zonă, în urma Tratatului de Varșovia. Membră NATO din 1952, impulsionată de SUA, Turcia⁷ a rămas singura putere zonală⁷ careia, împreună cu Grecia, i-a revenit rolul de a echilibra balanța de putere regională.

⁶ Folosit de Rusia în Ucraina.

⁷ Gh. Balaban, *Securitatea și dreptul internațional: Provocări la început de secol XXI*, C.H. Beck, București, 2006, p. 50.

Conform teoriei echilibrului amenințării dezvoltată de Stephen Walt, alianțele unui stat nu au rolul să echilibreze puterea în creștere a altui actor statal, ci să contrabalanseze amenințarea la adresa propriei securități dată de această creștere a puterii⁸.

Astfel, am analizat nivelul de amenințare în baza a patru factori: puterea, proximitatea, capacitatea de ofensivă și intențiile ofensive. Primul factor luat în considerare este puterea, capacitatea unui actor statal de a influența sau controla comportamentul statului vizat utilizând resursele de putere disponibile. Aplicând acest factor din teoria lui Walt în Regiunea Extinsă a Mării Negre, identificăm fosta Uniune Sovietică în postura puterii dominante. Aceasta a coagulat, din punct de vedere ideologic și doctrinar, toate statele central și est Europene. Singurele state care și-au păstrat sistemele de conducere democratice, având și opțiuni euroatlantice, au fost Turcia și Grecia.

După disoluția fostei URSS, balanța de putere regională s-a schimbat atât pentru actuala Federație Rusă, cât și pentru fostele state aflate sub conducere politică socialist-comuniste. Aceste evoluții geopolitice din Regiunea Extinsă a Mării Negre au fost de o însemnătate deosebită pentru toți actorii majori internaționali și regionali. Scena Relațiilor Internaționale a fost zguduită puternic de destrămarea fostului gigant de la răsărit. Consecințele acestei destrămări au fost reșezarea în noile frontiere a fostelor republici socialiste și reorientarea majorității statelor central-est Europene dinspre politica sovietică spre valorile euroatlantice ale Uniunii Europene și NATO.

Proximitatea este al doilea factor utilizat în analiza echilibrului amenințării. Acest factor determină în mod direct creșterea nivelului de amenințare a statului de referință de către statul revizionist a cărui putere este în creștere. Capacitatea acestuia din urmă de a-și proiecta forța variază invers proporțional cu distanța dintre cele două state. „Sfera de influență” apare atunci când statul mai slab alege un comportament de aliniere. În acest sens, este reprezentativ cazul Regiunii Extinse a Mării Negre și Europei de Est în timpul Războiului Rece⁹.

⁸ Stephen M. Walt, *Alliance Formation and the Balance of World Power*, în *International Security*, vol. 9, no. 4, Spring 1985, pp.3-43, <http://www.jstor.org/stable/2538540>, accesat la 18.11.2016.

⁹ Cf. Mihail Ionescu, *Regiunea Extinsă a Mării Negre*, Editura Militară, București, 2009.

Dacă statele mai slabe aleg echilibrarea amenințării, atunci complexul de alianțe ia forma unei table de șah. În acest caz, statele mici sunt predispuse să se alieze cu o putere îndepărtată, astfel încât distanța fizică împiedică dezvoltarea amenințării securității statelor mai slabe de către puterea aliată. Exemplele României, Bulgariei, Georgiei, din era postsovietică, susțin acest comportament de echilibrare.

În perioada post 11 septembrie 2001, după reșezarea din punct de vedere politic și ideologic și redefinirea strategiilor economice și energetice ale Federației Ruse, factorii putere și proximitate, din teoria lui Walt, au devenit primordialii în conturarea regională a echilibrului de putere.

Un alt factor din teoria lui Walt este capacitatea de ofensivă – dezvoltarea puterii militare a unui stat. Cumulând acest factor cu cel anterior – de proximitate geografică, se identifică o tentație a alinierii, intensificată tocmai de distanța fizică mare dintre statele amenințate și puterea aliată acestora. Acest factor din teoria echilibrului amenințării dezvoltată de Walt s-a aplicat perfect statelor din fosta sferă de influență sovietică din timpul Războiului Rece. Acest tandem de factori poate fi considerat mai puțin relevant în contextul actual furnizat de globalizare, prin dezvoltarea tehnologică, dezvoltarea echipamentelor militare și a sistemelor de transport și comunicații.

În Regiunea Extinsă a Mării Negre, echilibrul puterii acționează pe două niveluri: echilibrul general al puterii – referindu-se la situația geopolitică la nivel internațional ca făcând parte dintr-un sistem unitar și echilibrul local al puterii – acționând la niveluri inferioare.

Echilibrul simplu al puterii în Regiunea Extinsă a Mării Negre se exprimă prin binomul de putere dintre Rusia și Turcia, iar echilibrul complex al puterii se instituie între Rusia – NATO – Turcia – UE. Prin invazia Georgiei, în 2008, și anexarea Crimeii din 2014, Federația Rusă a rupt echilibrul simplu de putere din regiune, dar balanța a fost restabilită, pe de-o parte de către Uniunea Europeană prin sancțiunile economice impuse Moscovei, iar pe de altă parte, de Alianța Nord Atlantică, prin intensificarea desfășurării de trupe și armament pe flancul estic și prin desfășurarea de exerciții militare bilaterale și multinaționale în apele Mării Negre, dar și la frontierele terestre și aeriene ale statelor est europene.

Teoria realismului afirmă că statele au tendința, conștientă sau inconștientă, de a stabili un echilibru al puterii. Această teorie este reflectată

în actualitatea geopolitică a Regiunii Extinse a Mării Negre, identificând în calitate de elemente ale balanței, pe de o parte Federația Rusă, iar pe de altă parte, drept contrapondere, regăsim majoritatea celorlalte entități statale. Evident, Rusia este statul dominant datorită întinderii sale teritoriale, dar mai ales datorită resurselor naturale și exercitării unui șantaj economic față de statele considerate neprietene.

În cadrul binomului de putere Rusia – Turcia, acțiunile Federației Ruse de monopolizare a pieței energetice europene sunt interpretate de Turcia drept încercări de subminare a poziției acesteia din urmă de centru regional de putere. Prin forțarea Turciei să accepte o poziție inferioară în ierarhia puterilor regionale, aceasta s-ar simți constrânsă în cadrul negocierilor privind traseele energetice regionale.

Consiliul European pentru Relații Externe a publicat un raport – The spectre of a multipolar Europe¹⁰, în cadrul căruia propunea soluția unui dialog trilateral între Uniunea Europeană, Rusia și Turcia, pentru realizarea și consolidarea unui climat de securitate european.

Elementele fundamentale ale acestei construcții au fost identificate drept:

- dialogul trilateral – UE, Rusia, Turcia – privind securitatea europeană;
- un plan de acțiune privind securitatea Regiunii Extinse a Mării Negre și securitatea europeană, având ca principală metodă de acțiune dezamorsarea conflictelor înghețate – sursă majoră de insecuritate;
- un tratat european de securitate, care ar transforma UE în principalul actor pentru asigurarea securității regionale.

Dar Regiunea Extinsă a Mării Negre va rămâne în continuare un spațiu de confruntare directă pentru interesele Rusiei și Turciei. Îmbunătățirea relațiilor între Ankara și Moscova nu înseamnă că cele două centre regionale de putere au renunțat la punctele importante din propriile agende externe și nici nu a condus la dispariția totală a subiectelor sensibile, generatoare de instabilitate regională.

¹⁰ http://ecfr.eu/content/entry/the_spectre_of_a_multipolar_europe_publication, accesat la 01.07.2017.

Rusia urmărește refacerea sferei proprii de influență, incluzând spațiul Comunității Statelor Independente, blocarea sau încetinirea procesului de extindere a Organizației Nord Atlantice în Estul Europei și Caucaz și menținerea controlului privind accesul statelor europene la resursele energetice din zona Caspică.

În ambiția sa privind rolul de centru regional de putere, Turcia a dovedit că deține capacitățile necesare de a se implica în confruntările diplomatice și economice pentru accesul la resursele naturale din zona caspică și pentru a deveni, în viziunea UE, o alternativă viabilă în asigurarea viitoarelor trasee energetice.

Este de remarcat faptul că Turcia a trecut de la atitudinea distantă din perioada Războiului Rece, față de Moscova, la una de cooperare și deschidere. Politicile și strategiile Turciei au fost uneori similare sau apropiate de cele ale Moscovei. Un aspect semnificativ este dat de faptul că puterea forțelor militare navale ale Turciei este net superioară flotei ruse a Mării Negre din Crimeea.

Concluzii

În relațiile din Regiunea Extinsă a Mării Negre funcționează echilibrul amenințărilor, concept ce include balanța de putere, adaptat la caracteristicile mutabile ale mediului de securitate regională. Practica relațiilor internaționale actuale din regiunea analizată nu poate fi definită integral prin conceptul balanței de putere. Pentru acest scop, teoria echilibrului amenințării este mult mai adecvată, prin complexitatea sa.

În economia balanței de putere din Regiunea Extinsă a Mării Negre, Bulgaria este un partener activ în asigurarea securității regionale în calitate de stat membru NATO și UE. Dacă în perioada Războiului Rece, Bulgaria era un satelit al Uniunii Sovietice, după dispariția URSS, Bulgaria și-a schimbat orientarea către Occident, obținând statutul de membru NATO și UE. Prin poziția sa geografică, Bulgaria oferă NATO o prezență semnificativă la Marea Neagră. După evenimentele din 2014-2015 din Ucraina, Bulgaria a început să fie supusă unui șantaj economic intens din partea Federației Ruse, care încearcă să-și reconstruiască sfera de influență deținută de URSS.

Elementul final al analizei echilibrului amenințărilor este reprezentat de intențiile ofensive ale unui stat, în special date de percepția intențiilor

acestua de către statele mai slabe. Acestea vor tinde să se alieze împotriva statului perceput ca amenințare la adresa securității lor, chiar dacă puterea acestuia din urmă nu este considerabilă.

Bibliografie

1. Gh. Balaban *Securitatea și dreptul internațional: Provocări la început de secol XXI*, C.H. Beck, București, 2006.
2. Cătălin Iulian Balog *Securitate și echilibru în Regiunea Extinsă a Mării Negre*, în „Infosfera”, anul I, nr. 4, 2009.
3. Hedley Bull *Societatea anarhică. Un Studiu Asupra Ordinii în Politica Mondială*, Editura Știința, 1998.
4. Teodor Frunzeti, Vladimir Zodian (coord.) *Lumea 2011, Enciclopedie politică și militară (Studii Strategice și de Securitate)*, Editura Centrului Tehnic Editorial al Armatei, București, 2011.
5. Francis Ghiles *Why Should Turkey Play by Western Rules*, Barcelona Centre for International Affairs, ianuarie 2011.
6. Mihail Ionescu *Regiunea Extinsă a Mării Negre*, Editura Militară, 2009.
7. Karol Kujawa *The Elections in Turkey. The Consequences for its Domestic and Foreign Policy*, The Polish Institute of International Affairs, iunie 2011.
8. Carol Migdalovitz *Turkey: Politics of Identity and Power*, Congressional Report Service, septembrie 2010
9. Hans Morgenthau *Politica între națiuni. Lupta pentru putere și lupta pentru pace*, Editura Polirom, Iași, 2007.
10. Gabriel Naghi *Securitatea europeană: Fundamentări normative și instituționale*, C.H.Beck, București, 2010.
11. Ileana Racheru *Policy Paper nr. 7 / 2014*, Institutul Diplomatic Român.
12. Guenther Seufert *Foreign Policy perception in Turkey*, The Turkish Economic and Social Studies Foundation, iunie 2011.
13. Stephen M. Walt *Alliance Formation and the Balance of World Power*, în *International Security*, vol. 9, no. 4, Spring 1985, <http://www.jstor.org/stable/2538540>.

14. * * * *Turkey and the Middle East: Ambitions and Constraints*, Europe Report, no 203, aprilie 2010.
15. * * * <http://www.caleaeuropeana.ro/jens-stoltenberg-pentru-calea-europeana-tarile-nato-si-uniunea-europeana-trebuie-sa-imbunatateasca-conditiile-de-infrastructura-pentru-a-permite-o-mai-buna-mobilitate-a-fortelor-militare-in-europa/>.
16. * * * http://www.historia.ro/exclusiv_web/general/articol/actuale-dileme-ale-strategiei-navale-ruse-regiunea-marii-negre.
17. * * * <http://jurnalul.ro/stiri/externe/guvern-ucraina-demisie-660055.html>.
18. * * * http://ecfr.eu/content/entry/the_spectre_of_a_multipolar_europe_publication.

SIRIA – SPAȚIUL UNUI CONFLICT CU GEOMETRIE VARIABILĂ ȘI CONSECINȚE IMPREVIZIBILE

SYRIA - THE SPACE OF A CONFLICT WITH VARIABLE GEOMETRY AND UNPREDICTABLE CONSEQUENCES

Col.(r) prof.univ.dr. Ion MITULEȚU

Membru titular al Academiei de Științe ale Securității Naționale,

E-mail: mituletuion@yahoo.com.

Rezumat: *Orientul Mijlociu constituie cea mai sensibilă zonă a lumii din punct de vedere politic, economic, social, cultural și religios, mediul unde actorii statali și non-statali își dispută interesele pentru controlul resurselor energetice, a fluxurilor acestora și, totodată, un spațiu marcat de provocări, vulnerabilități și conflictualitate.*

În acest context, războiul din Siria a întrunit caracteristicile unui conflict cu geometrie variabilă, care a inclus diferite forme, de la război civil, la război împotriva terorismului, proto-război, război bazat pe interese, război proxy și război internațional extins.

Având în vedere caracteristicile conflictului cu geometrie variabilă, în cadrul acestuia s-au desfășurat operații convenționale, neconvenționale, neregulate (asimetrice), non-cinetice și de asistență umanitară.

Consecințele complexe și multiple ale războiului din Siria justifică necesitatea creșterii rezilienței în abordarea și înțelegerea fizionomiei conflictelor cu geometrie variabilă pentru elaborarea și aplicarea opțiunilor adecvate de răspuns.

Cuvinte cheie: *conflict cu geometrie variabilă, conflict proxy, conflict internațional extins, operații neconvenționale, operații neregulate, criză umanitară.*

Abstract: *The Middle East is the most sensitive area of the world from a political, economic, social, cultural and religious point of view, the environment where state and non-state actors are disputing their interests in controlling energy resources, their flows, and at the same time marked by challenges, vulnerabilities, and conflicts.*

In this context, the war in Syria met the characteristics of a conflict with variable geometry, which included various forms, from civil war, war against terrorism, proto-war, interest-based war, proxy war, and widespread international war.

Given the characteristics of the variable geometry conflict, within it there were a lot of conventional, unconventional, irregular (asymmetric), non-kinetic, and humanitarian assistance operations that took place.

The complex and multiple consequences of the war in Syria justify the need to increase resilience in addressing and understanding the physiognomy of conflicts with variable geometry for the development and application of appropriate response options.

Keywords: *conflict with variable geometry, proxy conflict, extended international conflict, unconventional operations, irregular operations, humanitarian crisis.*

Introducere

Orientul Mijlociu a fost și continuă să fie un spațiu eterogen, fragmentat și instabil, marcat de provocări multiple, vulnerabilități și conflictualitate.

În acest context, apreciem faptul că, Orientul Mijlociu constituie un spațiu cu multe sensibilități și dezechilibre din punct de vedere politic, economic, social, religios și cultural, fapt ce determină o dispută acerbă a intereselor strategice între o gamă largă de actori statali și non-statali. Totodată, Orientul Mijlociu constituie scena unde interesele și acțiunile diverșilor actori locali, regionali și globali amenință echilibrul de forțe, prin manifestarea influenței în anumite zone, în raport cu strategiile și obiectivele stabilite de factorul politic.

Repoziționarea actorilor pentru trasarea noilor zone de influență în Orientul Mijlociu generează un spectru larg de acțiuni de natură politică, economică, socială și religioasă, combinate cu explozii violente de natură militară, care includ diverse crize și conflicte cu geometrie variabilă și consecințe imprevizibile¹.

Astfel, există tot mai multe opinii care atestă faptul că Orientul Mijlociu este o zonă de interes strategic pentru mai mulți actori statali și non-statali, deoarece în acest spațiu se manifestă cu virulență „exportul de revoluție”, „exportul de terorism”, „disputa acerbă pentru resurse”, având drept consecință obținerea controlului și influenței asupra statelor din regiune².

În acest sens, apreciem faptul că Orientul Mijlociu nu constituie numai o zonă bogată în resurse energetice naturale, ci și un rezervor pentru fundamentalismul islamic radicalizat care stimulează emergența

¹ *Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2015-2019*, București, 2015, p. 12.

² <https://dilemaveche.ro/sectiune/societate/articol/oprirea-violentei-religioase-din-orientul-mijlociu>, accesat la data de 28.03.2019.

terorismului și generează „metastaze” cu arie mare de răspândire, fapt ce pune în pericol securitatea la nivel local, regional și global. Pe lângă manifestarea acestei maladii teroriste, exacerbarea fenomenului migrației în Europa a produs instabilitate și disensiuni la nivelul statelor și al UE, fapt ce afectează securitatea regională și generează dispute și controverse între liderii politici.

În aceste condiții extrem de tulburi și de violente, unde se suprapun interese multiple de natură politică, economică, socială, militară, religioasă și culturală este greu de anticipat deznodământul situației din Orientul Mijlociu, dacă se vor reconfigura centrele de putere și se va ajunge la pace sau conflictul cu geometrie variabilă va continua, iar actorii care-și dispută interesele și zonele de control și influență vor adopta strategii care să ofere avantaj sau dezavantaj uneia din părți (strategii de tip „win-win/câștig-câștig”, „win-loose/câștig-pierdere” sau „loose-loose/pierdere-pierdere”).

Acesta este contextul în care în unele state din Orientul Mijlociu și Nordul Africii s-a declanșat „Primăvara Arabă”, iar în Siria „Primăvara Siriană”, ca manifestări ale opoziției împotriva regimurilor dictatoriale și nereformate din țările respective³.

În Siria, existența unui regim totalitar caracterizat prin condiții economico-sociale precare, îngrădirea libertăților fundamentale ale cetățenilor, gradul ridicat de corupție și acțiunile brutale ale guvernului, au generat mișcări de stradă și proteste pentru înlăturarea de la putere a regimului Bashar Al-Assad.

Conflictul cu geometrie variabilă

În continuare, vom analiza modalitățile de manifestare și evoluție a conflictului cu geometrie variabilă în Siria, care a îmbrăcat forme diferite, de la „revoluția pașnică” la „război civil”, ulterior la „război împotriva terorismului” și „conflict internațional extins”, fiind implicați mai mulți actori statali și non-statali.

Privind modul de manifestare a conflictului cu geometrie variabilă în Siria, există mai multe opinii exprimate în diverse lucrări de specialitate.

Un prim mod de abordare vizează faptul că, în Siria s-a desfășurat un *conflict geopolitic și geoeconomic*, care a debutat sub forma unui război

³ https://ro.wikipedia.org/wiki/R%C4%83zboiul_Civil_Sirian, accesat la data de 28.03.2019.

civil între actori interni (forțele guvernamentale și opoziția/Armata Siriană Liberă), bazat pe Cruciada gazoductelor, având ca suport resursele naturale, economico-financiare și religia⁴.

Dacă inițial apreciem că s-a desfășurat o bătălie politică între actori interni (proteste, insurgență, escaladarea acțiunilor către războiul civil), cu susținere externă, ulterior, aceasta s-a transformat într-o adevărată dispută pentru controlul resurselor și fluxurilor energetice între marile puteri (SUA și Federația Rusă).

Din punct de vedere geoeconomic, cine controlează fluxul resurselor energetice pentru Europa devine un important actor economic în zonă, ori Siria putea obține acest statut, dacă interesele marilor puteri nu se intersectau pentru obținerea controlului acestui spațiu.

În acest conflict s-a interpus și gruparea teroristă Stat Islamic care viza ocuparea unui teritoriu în Siria și Irak, crearea califatului islamic și controlul resurselor energetice în zona respectivă⁵.

Acest conflict a generat o criză umanitară de proporții, prin accentuarea fenomenului migraționist și intensificarea fluxurilor de refugiați către statele vecine și către cele ale UE⁶.

Aceasta este consecința dezastruoasă a războiului pentru resurse energetice, un stat precum Siria eșuat, pierderi mari în rândul populației, criză umanitară fără precedent, fenomen migraționist de proporții.

Privit din această perspectivă, conflictul geopolitic și geoeconomic din Siria dă câștig de cauză Federației Ruse, Iranului și Irakului, care asigură și controlează transportul resurselor energetice spre Europa, prin Marea Mediterană, fără intermediari.

Având în vedere aceste consecințe care au produs mari dezechilibre politice, economice și sociale în Orientul Mijlociu, în general, și în Siria în special, pierderi și distrugerii imense, o criză umanitară de proporții, refugiarea unui număr mare de cetățeni către Europa, îmi însușesc

⁴ <http://www.contributors.ro/economie/energie-economie/razboiul-civil-din-siria-un-razboi-al-gazoductelor/>, accesat la data de 28.03.2019.

⁵ Dr. Mirela ATANASIU, *Influența conflictului din Nordul Africii și Orientului Mijlociu asupra securității europene – studiu de cercetare științifică* – Editura Universității Naționale de Apărare “Carol I”, București, 2016, p. 28.

⁶ *Ibidem*, p. 46.

aprecierea unor analiști care afirmă faptul că, războiul din Siria, prin consecințe și amploare, a fost „un război pentru nimic”⁷.

Un al doilea mod de abordare vizează faptul că în Siria s-a desfășurat de fapt un *proto-război* în care sunt implicați mai mulți actori interni și externi în două conflicte suprapuse, un război civil, respectiv un război contra Statului Islamic.

Războiul civil a constat în escaladarea tensiunilor între guvernul sirian și grupurile de rebeli (opозиția) și transformarea acestora într-o insurgență armată care viza răsturnarea de la putere a regimului Assad și realizarea unor reforme democratice în Siria.

În acest sens, guvernul sirian pe de-o parte și grupările rebele înarmate, pe de altă parte, au devenit principalii adversari ai războiului civil, fiind susținuți de state sponsor.

Astfel, regimul Assad a avut ca aliați principali Federația Rusă, Iranul și Mișcarea Hezbollah, iar grupurile de rebeli pe SUA, Turcia și unele state arabe din zonă.

În acest sens, s-au structurat două axe de confruntare, SUA, Turcia, Arabia Saudită, Qatar, rebelii moderați versus Federația Rusă, Iran, Irak, Hezbollah, Regimul Assad.

Războiul împotriva Statului Islamic a vizat confruntarea dintre grupările teroriste ISIS și Al-Qaeda și Coaliția Anti-Stat Islamic compusă din SUA, Franța, Anglia, Arabia Saudită, Turcia și Emiratele Arabe Unite. Totodată, împotriva Statului Islamic au acționat guvernul sirian, Federația Rusă, Iranul și Mișcarea Hezbollah.

În acest context, războiul împotriva terorismului desfășurat între actori statali și non-statali a căpătat un caracter asimetric/neregulat. În acest sens, forțele anti-ISIS au desfășurat operații aeriene de lovire a grupărilor teroriste, elementelor de infrastructură, depozitelor de armamente și echipamente și mijloacelor de luptă ale acestora, iar forțele ISIS și Al-Qaeda au desfășurat acțiuni specifice gherilei, neregulate, care au vizat cucerirea unor zone (orașe), menținerea stării de teroare permanentă asupra populației, având drept consecință generarea unei crize umanitare de proporții.

⁷ <https://www.cotidianul.ro/siria-un-razboi-pentru-nimic/>, accesat la data de 28.03.2019.

Astfel, putem aprecia faptul că, acțiunile ISIS au modelat asimetria terorii cu consecințe dezastruoase în plan uman prin gradul ridicat de violență și radicalism al luptătorilor teroriști. Privind acțiunile extrem de violente ale ISIS desfășurate fără discernământ împotriva cetățenilor locali și străini, s-a pus problema dacă forțele coaliției anti-ISIS vor putea învinge asimetria sau războiul neregulat între actori statali și non-statali se va transforma într-o confruntare continuă, cu deznodământ și consecințe imprevizibile.

În acest sens, pe lângă cele două conflicte prezentate anterior, s-a mai conturat un nou tip de acțiune desfășurată de luptătorii kurzi din nordul Siriei împotriva Statului Islamic.

Totodată, luptătorii kurzi fiind susținuți de SUA, s-au creat tensiuni în relațiile cu Turcia, aceasta fiind în conflict permanent cu gruparea kurdă. Acesta a fost motivul pentru care pe timpul desfășurării conflictului din Siria, Turcia s-a reorientat către întărirea relațiilor cu Federația Rusă și Iranul, adversari declarați ai SUA.

Un al treilea mod de abordare vizează faptul că, în Siria s-a desfășurat un *conflict extins*, intrastatal și interstatal, peste care s-a suprapus războiul împotriva terorismului.

În acest sens, afirmăm faptul că, în Siria a avut loc un conflict extins, deoarece s-a caracterizat prin numărul mare de actori statali și non-statali implicați, diversitatea și fizionomia acțiunilor militare desfășurate, modalitățile de realizare a obiectivelor strategice și amploarea consecințelor în plan politic, economic, social, cultural, religios și militar.

Conflictul intrastatal vizează acțiunile forțelor armate ale unui stat, care joacă rolul de actor statal (regimul guvernamental Assad) împotriva unuia sau mai multor actori non-statali (opoziția moderată, gruparea rebelilor înarmați, grupările teroriste etc.) pentru realizarea unor obiective opuse (actorul statal vizează înfrângerea adversarilor și menținerea la putere, adversarul urmărește să răstoarne forțele guvernamentale și să preia puterea în stat)⁸.

⁸https://www.google.com/search?q=razboi+intrastatal+siria&rlz=1C1CHBF_enRO834RO834&oq=razboi+intrastatal+siria&aqs=chrome..69i57.29182j0j7&sourceid=chrome&ie=, accesat la data de 28.03.2019.

În Siria, conflictual intrastatal s-a desfășurat gradual, inițial sub forma unor proteste care s-au transformat în acțiuni insurgente, apoi în război civil între părți, cu sprijin extern, forțele guvernamentale fiind susținute de Federația Rusă⁹, iar opoziția moderată de SUA.

Conflictul interstatal vizează acțiunile unor actori ai unor state diferite sau acțiunile a doi actori străini care-și dispută interesele pe teritoriul unui stat terț.

În Siria, conflictul interstatal a opus acțiunile a doi actori statali, Israel și Iran, susținuți fiecare de două puteri globale, SUA, respectiv Federația Rusă.

Războiul împotriva terorismului a implicat confruntarea dintre mai mulți actori statali (guvernul sirian, Coaliția anti-ISIS condusă de SUA, Arabia Saudită, Turcia, Federația Rusă, Iran) și non-statali (ISIS, Al-Qaeda, alte facțiuni teroriste). Astfel, scopul acestei confruntări a vizat înfrângerea grupărilor teroriste care doreau crearea unui califat islamic în vestul Irakului și estul Siriei.

În acest sens, conflictul extins a devenit internațional prin participarea unui număr mare de actori, realizându-se între aceștia conexiuni complexe în funcție de natura obiectivelor vizate de fiecare parte¹⁰.

Pentru exemplificare, prezint principalele conexiuni realizate între actorii participanți la conflictul internațional extins din Siria: între forțele guvernamentale-opoziția moderată; între forțele guvernamentale-ISIS; între Coaliția anti-ISIS-grupările teroriste Stat Islamic și Al-Qaeda; între Federația Rusă-ISIS; între Turcia-ISIS; între luptătorii kurzi-ISIS; între Turcia-luptătorii kurzi; între Israel-Iran (Mișcarea Hezbollah)¹¹.

Un al patrulea mod de abordare vizează faptul că, în Siria s-a desfășurat un *conflict din generația a IV-a*, fapt ce implică cel puțin un actor non-statal¹².

⁹ Andra Dodiță, *Reacții arabe și evoluții după intervenția militară a Rusiei în Siria*, Policy Paper nr.20/2016, București, 2016, p. 1.

¹⁰ *Dinamica mediului de securitate*, februarie-martie 2018, CSSAS, Editura Universității Naționale de Apărare "Carol I", București, 2018, p. 8.

¹¹ <https://www.hotnews.ro/stiri-international-22284399-razboiul-din-siria-transforma-intr-conflict-regional-riscul-unei-conflagratii-extinse.htm>, accesat la data de 28.03.2019.

¹² Revista Impact strategic nr.1/2017, pp. 56-57.

Conflictul din generația a IV-a vizează o combinație între mai multe tipuri de acțiuni de natură politică, economică și militară la care participă combatanți, insurgenți, grupări teroriste și civili, care se desfășoară după modelul exprimat în tripticul „conflict-pace-reconstrucție”.

Conflictul din generația a IV-a este neregulat, asimetric și atipic, folosește tactici, tehnici și procedee insurgente, de gherilă și teroriste și vizează ținte politice, culturale, religioase sau chiar influențarea populației.

Acest tip de conflict s-a manifestat în Siria prin acțiunile grupărilor teroriste ISIS și Al-Qaeda care aveau ca țintă politică crearea califatului islamic, influențarea populației locale și acceptarea de către opinia publică internațională a strategiei faptului împlinit.

Riposta Coaliției anti-ISIS a fost imediată și consistentă, finalizându-se cu înfrângerea grupărilor teroriste Stat Islamic, chiar dacă nu a fost realizată eliminarea acestora. De aici decurge opinia că războiul din generația a IV-a, neregulat, asimetric și atipic, care implică actori non-statali și care vizează acțiuni insurgente, de gherilă, teroriste și specific criminalității organizate, are caracter de continuitate, generând focare de instabilitate, exportul de teroare și violență pe spații extinse.

Un al cincilea mod de abordare vizează faptul că, în Siria, s-a desfășurat un *conflict bazat pe interese* (denumit civil, proto-război, împotriva terorismului, extins etc.) în cadrul căruia actorii implicați au acționat pe mai multe paliere, astfel: la nivel național (pe plan intern) între forțele guvernamentale și facțiunile rebele de opoziție; la nivel regional între puterile mijlocii pentru afirmarea intereselor proprii (Turcia, Iran, Arabia Saudită, Emiratele Arabe Unite); între actorii statali și non-statali; între puterile care-și dispută interesele hegemonice în plan global (SUA și aliații săi, Federația Rusă) și care vizează controlul zonelor de influență în Orientul Mijlociu¹³.

Această abordare denotă modul în care s-au poziționat diferiți actori regionali și globali față de conflictul din Siria și față de acțiunile ISIS, felul în care și-au promovat și apărut interesele și, mai ales, locul ocupat în reconfigurarea centrelor de putere la finalul conflictului.

¹³ Mirela Atanasiu, *Influența conflictului din Nordul Africii și Orientului Mijlociu asupra securității europene – studiu de cercetare științifică* – Editura Universității Naționale de Apărare “Carol I”, București, 2016, p. 35.

Am lăsat la finalul abordării și justificării conflictului cu geometrie variabilă din Siria, varianta care susține faptul că, acest conflict s-a desfășurat prin *terți (interpuși)* și a întrunit caracteristicile unui *război proxy (proxy war)*.

Războiul proxy este conflictul purtat de două puteri (forțe armate, actori statali) prin intermediari (interpuși) pe teritoriul unei alte țări¹⁴.

Rezultă faptul că, în cadrul războiului proxy, părțile nu sunt angajate direct una împotriva alteia, ci prin interpuși, care pot fi actori statali sau non-statali.

În acest sens, conflictul din Siria capătă caracteristicile unui război proxy între SUA și Federația Rusă, dus prin intermediari. Astfel, Federația Rusă sprijină forțele guvernamentale, iar SUA, opoziția moderată în confruntarea dintre cei doi adversari¹⁵.

Obiectivul politic al Federației Ruse în Siria vizează menținerea la putere a regimului Assad pentru a asigura controlul și influența în zona de interes strategic, iar SUA urmărește înlăturarea de la putere a lui Bashar Al-Assad și democratizarea țării.

Totodată, această confruntare prin intermediari între cele două centre de putere are consecințe multiple nu numai în plan politic, ci și economic, prin obținerea și menținerea controlului asupra fluxurilor energetice care traversează Siria și sunt direcționate prin Marea Mediterană către Europa.

Astfel, se poate afirma faptul că, toate acțiunile desfășurate în Siria de către actorii interni și regionali sunt subordonate intereselor strategice ale SUA și Federației Ruse, adevărații dirijori ai orchestrei care impun interpretarea în tonalități acute și grave partitura sumbră a conflictului cu geometrie variabilă și consecințe dezastruoase.

Prezentarea sintetică a modalităților de abordare a războiului din Siria justifică faptul că, acesta întrunește caracteristicile unui conflict cu geometrie variabilă, având în vedere multitudinea actorilor implicați, tipurile de operații desfășurate, tacticile, tehnicile și procedeele utilizate, consecințele imprevizibile și natura obiectivelor vizate pentru controlul zonelor de influență și interes strategic.

¹⁴ Revista *Impact strategic* nr.3/2015, pp. 21-22.

¹⁵ <https://www.timpul.md/articol/cnn-conflictul-din-siria-se-transforma-intr-un-razboi-intre-statele-unite-si-rusia-80880.html>, accesat la 28.03.2019.

În acest context, protestele inițiale au luat amploare și s-au transformat într-un război civil peste care s-a suprapus un război neregulat (asimetric) desfășurat de grupările teroriste ISIS și Al-Qaeda, ulterior conflictul a devenit internațional și extins, având caracteristicile unui proto-război și a unui război proxy.

La aceste forme specifice conflictului cu geometrie variabilă, se adaugă acțiunile informaționale, ale forțelor speciale, cibernetice, psihologice, mediatice, diplomatice, precum și cele care au vizat atacurile cu arme chimice.

Tipuri de operații desfășurate în contextul manifestării conflictului cu geometrie variabilă

În continuare, ne propunem să analizăm principalele *tipuri de operații* desfășurate în Siria în contextul manifestării conflictului cu geometrie variabilă.

În acest sens, apreciem faptul că, în Siria s-au desfășurat următoarele tipuri de operații, integrate conflictului cu geometrie variabilă: operații convenționale; operații neconvenționale; operații neregulate (asimetrice); operații non-cinetice; operații de asistență umanitară.

Operațiile convenționale au la bază acțiunile desfășurate de forțele armate pentru îndeplinirea unor obiective politice și militare. În acest context, operațiile convenționale din Siria au vizat executarea loviturilor aeriene și întrebuițarea sistemelor de rachete de către SUA, Anglia, Franța și Federația Rusă asupra țintelor terestre ale grupărilor teroriste ISIS și Al-Qaeda.

Astfel, au fost supuse atacurilor aeriene și cu rachete centrele de comandă, capacitățile logistice și de infrastructură ale ISIS, pentru neutralizarea acestora și diminuarea potențialului combativ terorist¹⁶.

De asemenea, tot în categoria operațiilor convenționale intră și riposta aeriană executată de SUA, Franța și Anglia asupra obiectivelor siriene utilizate pentru producerea sau depozitarea armelor chimice.

Operațiile neconvenționale includ acțiunile forțelor pentru operații speciale, acțiunile ilegale/acoperite și întrebuițarea armelor CBRN în zonele planificare de către actorul statal/non-statal care intenționează acest lucru.

¹⁶ Revista *Puls geostrategic*, nr.175/2014, p. 15.

Misiunile forțelor pentru operații speciale în Siria au vizat îndeplinirea mai multor obiective privind acțiunile forțelor guvernamentale siriene, ale opoziției moderate, ISIS, Al-Qaeda și ale celorlalți actori participanți la conflict în diferite faze ale acestuia. În acest sens, misiunile principale ale forțelor pentru operații speciale au vizat asistența militară (atât din partea Federației Ruse pentru forțele guvernamentale, cât și a SUA pentru opoziția moderată), cercetarea specială a zonelor de interes și unele acțiuni directe executate asupra grupurilor teroriste.

Operațiile ilegale/acoperite au vizat acțiunile unor trupe paramilitare ruse și siriene împotriva unor unități americane și ale forțelor democratice siriene, majoritar kurde în nord-estul Siriei. În acest sens, granița dintre războiul proxy și operațiile ilegale/acoperite este foarte permeabilă, fiind greu de sesizat tipul acțiunii care se desfășoară.

Întrebuințarea armelor chimice pe timpul desfășurării conflictului din Siria a constituit un semnal de alarmă pentru opinia publică internațională, mai ales că au fost folosiți agenți chimici de luptă împotriva unor orașe și asupra populației civile neprotejată și neangajată în conflict. În acest sens, utilizarea armelor chimice în anul 2013 în regiunea siriană Ghouta a produs efecte dezastruoase asupra populației civile, atacul fiind atribuit regimului Assad. În acest caz, deși a existat intenția unei intervenții militare a SUA în Siria, aceasta nu s-a produs¹⁷.

Atacul chimic executat în regiunea Douma în aprilie 2018 asupra populației civile (opoziției) și atribuit guvernului sirian a determinat SUA ca împreună cu Franța și Anglia să intervină militar în Siria¹⁸.

Astfel, a fost executată o operație aeriană (atacuri aeriene și lansări de rachete) asupra instalațiilor utilizate pentru producerea și depozitarea armelor chimice (un centru de comandă, un centru de cercetări științifice în domeniul armelor chimice, mai multe depozite cu agenți chimici de luptă).

Totodată, în Siria, armele chimice au fost utilizate și de către Statul Islamic, care dispunea de un program de înzestrare și întrebuințare a agenților chimici de luptă¹⁹.

¹⁷ *Dinamica mediului de securitate*, aprilie-mai 2017, CSSAS, Editura Universității Naționale de Apărare "Carol I", București, 2017, pp. 14-15.

¹⁸ *Dinamica mediului de securitate*, februarie-martie 2018, CSSAS, Editura Universității Naționale de Apărare "Carol I", București, 2018, p. 10.

În acest context, se apreciază faptul că, ISIS a întrebuițat agenții chimici de luptă în Irak și Siria în trei etape, începând cu anul 2014 și până în 2017. După această dată, odată cu pierderea orașului Mosul, s-a constatat abandonarea aparentă a producției de arme chimice de către ISIS. Se apreciază faptul că, SUA au înregistrat succese în combatarea programului de înzestrare și utilizare a armelor chimice de către ISIS²⁰.

Operațiile neregulate sunt bazate pe abordarea indirectă și pe asimetrie și vizează răspunsul atipic al unor actori non-statali la acțiunile actorilor statali pentru a compensa superioritatea tehnologică, informațională și decizională a acestora și a îndeplini obiectivele stabilite.

În acest sens, în cadrul conflictului cu geometrie variabilă din Siria, operațiile neregulate au inclus inițial acțiunile insurgente ale grupurilor rebele înarmate (transformate ulterior în Armata Siriană Liberă) împotriva regimului Assad, apoi acțiunile violente, insurgente, de gherilă, teroriste și de criminalitate organizată executate de grupările teroriste ISIS și Al-Qaeda pe teritoriile Irakului și Siriei.

Aceste condiții au condus la apariția fenomenului terorist transfrontalier prin recrudescența jihadismului sub forma neo-jihadismului, al cărui reprezentant este ISIS.

Acțiunile de gherilă ale ISIS care folosesc violența, teroarea, teama pentru realizarea unei așa zise „purificări islamice” au generat o adevărată „anarhie constructivă”, denumită și „teoria haosului constructiv”²¹.

Riposta la acțiunile ISIS și Al-Qaeda a fost complexă, fiind executată de mai mulți actori statali (guvernul sirian, Federația Rusă, Turcia,) sau coaliții (Coaliția anti-ISIS formată din SUA, Franța și Anglia) și a vizat desfășurarea unor operații anti-insurgență, anti-gherilă, anti-teroriste și anti-criminalitate organizată.

În aceste operații au fost utilizate mai multe procedee de acțiune care, în final, au condus la înfrângerea grupărilor teroriste ISIS și Al-Qaeda și spulberarea visului acestora de a crea un califat islamic pe teritoriile Irakului și Siriei.

¹⁹ Revista de specialitate pentru arma Apărare CBRN, nr.1 (27), Câmpulung-Muscel, 2018, Centrul Tehnic-Editorial al Armatei, p. 60.

²⁰ *Ibidem*, pp. 62-63.

²¹ Revista *Puls geostrategic*, nr.175/2014, pp. 20-21.

Operațiile non-cinetice au cuprins acțiunile informaționale, cibernetice, psihologice și mediatice executate de actorii statali și non-statali participanți la conflictul sirian cu geometrie variabilă.

Acțiunile informaționale au suprapus mai multe paliere, fiind desfășurate în interiorul Siriei și al statelor arabe, în confruntarea inter-arabă pe plan regional și între statele regionale și cele occidentale. În acest sens, fiecare entitate a concentrat efortul pentru obținerea unor informații de interes care să le asigure utilizarea strategiilor în concordanță cu obiectivele politice, economice și militare stabilite.

Astfel, acțiunile desfășurate în mediul informațional și concentrarea efortului actorilor statali și non-statali pentru obținerea, evaluarea și diseminarea unor informații vitale către beneficiari, au constituit un reper important al conflictului din Siria.

Acțiunile cibernetice au vizat sistemele informatice ale tuturor actorilor statali și non-statali participanți la conflict, în sensul penetrării și afectării rețelelor de calculatoare ale adversarilor²².

Acțiunile psihologice, de propagandă și influențare, au cuprins un spectru larg de actori, de la cei implicați direct în conflict, la populația civilă și la opinia publică internațională. Astfel, în cadrul acțiunilor psihologice, planurile de abordare s-au suprapus, fiecare actor urmărind să aibă un beneficiu și să-și justifice acțiunile executate în fiecare fază a conflictului. În acest sens, conflictul din Siria, prin amploare, diversitate și consecințe, a impus statelor să regândească strategiile de contracarare a acțiunilor psihologice, bazate pe managementul percepției, gândirii și comportamentului persoanelor (populației) în situații de criză sau conflict.

Activitățile mediatice au vizat prezentarea unor opinii diverse despre conflictul din Siria, care să justifice legalitatea acțiunilor executate. Știrile furnizate de mass-media prin diferite canale de comunicare (scrise, audio-vizuale, virtuale) au fost adevărate, false sau combinate, exprimând de fiecare dată interesele celor care le-au emis²³.

Numai dacă analizăm momentele în care a fost întrebuițată arma chimică asupra unor zone cu populație civilă, disputele mediatice între

²²<https://www.firstplay.ro/2016/10/11/al-jazeera-lanseaza-jocul-hacked-care-va-pune-transele-razboiului-cibernet-c-din-siria/>, accesat la 28.03.2019.

²³ Policy Paper nr.20/2016, Andra DODIȚĂ, *Reacții arabe și evoluții după intervenția militară a Rusiei în Siria*, București, 2016, p. 12.

principalii actori (SUA, Federația Rusă, guvernul sirian) privind atribuirea paternității acestor atacuri au fost ample, nefiind găsit și acceptat un răspuns plauzibil de către părți.

În acest sens, ne exprimăm opinia că activitățile mass-media desfășurate în conflictul din Siria au fost complexe, fiecare actor prezentând „realitatea din teren” în funcție de propriile interese și în raport de necesitățile de justificare a acțiunilor.

Operațiile de asistență umanitară au cuprins mai multe etape, de la sprijinul acordat de SUA opoziției moderate și cel furnizat guvernului Assad de către Federația Rusă, la măsurile luate de diferite state și de către UE, ONU și alte organisme internaționale pentru sprijinul refugiaților din Siria, ca urmare a crizei umanitare fără precedent.

Aceste acțiuni direcționate către sprijinul refugiaților care au migrat în țările vestice pentru integrarea acestora în societățile respective, combinate cu măsurile preconizate pentru repatrierea unei părți din migranți în țările de origine, constituie cea mai mare provocare pentru ONU, UE și celelalte organisme internaționale cu vocație în domeniu.

Prin prezentarea sintetică a acestor tipuri de operații desfășurate în Siria, am dorit să motivăm natura, caracteristicile și fizionomia conflictului cu geometrie variabilă și să apreciem faptul că, în viitor, aceasta va fi tipologia conflictualității, o combinație de măsuri, activități și acțiuni complexe, desfășurate pe mai multe planuri, care se suprapun, se transformă, se integrează și se interconectează, în funcție de interesele și obiectivele strategice ale actorilor participanți. Iar dacă aceste conflicte generează crize umanitare de proporții care nu pot fi gestionate la nivel local sau regional, atunci se impune o abordare cuprinzătoare, la nivel global, a consecințelor acestora.

În conflictul sirian, armamentele și echipamentele de luptă folosite au fost complexe și diversificate, fiind întrebuințate din toate mediile (cosmic, aerian, terestru, naval și virtual).

Actorii statali principali au întrebuințat o gamă largă de lovituri aeriene (bombe cu dispersie, termobarice și incendiare) și sisteme de rachete (multiple, de croazieră, balistice).

Actorii non-statali (ISIS și opoziția siriană) au folosit armamentul ușor, mijloacele blindate și rachetele anti-tanc pentru penetrarea blindajului vehiculelor adversarului.

De asemenea, s-au întrebuințat agenții chimici de luptă (sarin, clor, iperită) de către diverși actori statali și non-statali, asupra unor ținte preponderent civile.

Efectele conflictului sirian sunt complexe și cuprind numărul mare de pierderi și distrugeri, generarea unor epidemii de febră tifoidă, tuberculoză, dezinterie, hepatită, încălcări ale drepturilor omului, persecuții religioase și exacerbarea criminalității.

Pe lângă acestea, criza apei, reducerea rezervelor de apă și lipsurile alimentare ale populației, adâncesc situația gravă din Siria²⁴.

La aceste consecințe se adaugă criza umanitară de proporții care a constat în migrația a milioane de persoane către alte state vecine Siriei și către occident.

Această stare rezultată din exacerbarea fenomenului migraționist a bulversat întreaga lume și a generat regândirea, reevaluarea și elaborarea unor noi politici și strategii care să mențină un echilibru de securitate la nivel local, regional și global.

Dacă până acum am identificat și prezentat principalele repere ale conflictului cu geometrie variabilă din Siria și consecințele acestuia, apreciem că este de interes să evidențiem viziunea principalilor actori regionali și globali privind situația geopolitică și geostrategică post-conflict în Orientul Mijlociu.

În acest sens, vom aborda strategiile SUA, Federației Ruse și UE pentru revenirea la normalitate după finalizarea conflictului cu geometrie variabilă desfășurat în Siria.

SUA, ca actor cu implicare directă în conflictul din Siria, a elaborat o strategie care cuprinde următoarele elemente: eliminarea grupărilor teroriste ISIS și Al-Qaeda și continuarea monitorizării tuturor organizațiilor de acest tip; asigurarea faptului că, Siria, ca de altfel oricare alt stat, să nu mai constituie o platformă sau un adăpost pentru grupările teroriste, unde aceștia se pot organiza, recruta, finanța, antrena și ataca; conflictul din interiorul Siriei să fie soluționat politic, iar Siria post-Assad să fie stabilă, unificată, independentă și să nu mai dispună de arme de distrugere în masă; trebuie

²⁴<https://www.descopera.ro/dnews/16058800-efectele-devastatoare-ale-razboiului-din-siria-rezervele-de-apa-s-au-injumatatit-consecintele-se-vad-inclusiv-din-spatiu-foto>, accesat la 28.03.2019.

diminuată influența Iranului în Siria; organizarea unor acțiuni concertate la nivel internațional pentru reîntoarcerea refugiaților în Siria și asigurarea sprijinului necesar.

Din această strategie rezultă faptul că, în Orientul Mijlociu, SUA consideră grupările teroriste și Iranul ca reprezentând în continuare amenințări la adresa securității statelor, susține ideea unei Sirii democratice după regimul Assad și sprijină luarea unor măsuri la nivel internațional pentru soluționarea politică a crizei umanitare.

Federația Rusă este implicată în rezolvarea conflictului din Siria pe cale politică și prin negocieri la nivel regional și global.

În acest sens, elementele strategice ale Federației Ruse cuprind: lupta împotriva grupărilor teroriste de pretutindeni, dar cu deosebire în Orientul Mijlociu; menținerea la putere a regimului Assad în Siria și întărirea cooperării; menținerea unor zone de influență (interes) pe teritoriul Siriei prin porturile și aerodromurile pe care le deține în partea de vest a acesteia și care-i oferă accesul la Marea Mediterană; implicarea în gestionarea fluxurilor de resurse energetice care tranzitează Siria pentru prezervarea intereselor economice ale Federației Ruse; întărirea relațiilor de cooperare cu Turcia și Iranul pentru a contrabalansa influența SUA în Orientul Mijlociu (relațiile SUA cu Israelul și Arabia Saudită).

Este evident faptul că, Federația Rusă vrea să mențină în Siria status-quo-ul existent înainte de conflict și să-și extindă interesele politice, economice și militare în zonă pentru a contracara opțiunile SUA.

UE a suportat cu greu șocul produs de exacerbarea fenomenului migraționist și caută soluții pentru gestionarea rezonabilă a consecințelor acestuia. Astfel, la nivelul statelor membre UE, fenomenul migrației este abordat diferit și nu există consens în interpretarea unitară a acestei probleme. În acest sens, statele UE s-au divizat în abordarea modalităților de rezolvare a problemelor rezultate din manifestarea crizei umanitare siriene, fiind depuse totuși eforturi pentru găsirea unor soluții rezonabile și acceptate de toți.

Astfel, politica UE în domeniul migrației cuprinde un ansamblu de măsuri care vizează: soluționarea politică a conflictului din Siria, cu implicarea principalilor actori regionali și globali; stoparea migrației și a exportului de terorism dinspre Orientul Mijlociu către statele UE; asimilarea și integrarea migranților în țările UE prin repartizarea acestora pe baza

stabilirii unor cote-părți; depunerea unor eforturi susținute pentru repatrierea unei părți însemnate a migranților în țările de origine; crearea și operaționalizarea unor structuri specializate la nivelul UE (justiție, informații, de apărare) în scopul creșterii nivelului de securitate al statelor membre.

Concluzii

Acestea sunt principalele repere pe care le-am avut în vedere pentru a argumenta faptul că, în Siria s-a desfășurat un conflict cu geometrie variabilă, cu arhitectură complexă și diversificată, care a implicat o gamă largă de actori statali și non-statali, o tipologie diversă a operațiilor desfășurate, iar scopurile și obiectivele vizate au fost în concordanță cu natura intereselor politice, economice și militare ale părților implicate în conflict.

Escaladarea războiului intern din Siria, transformarea acestuia într-un conflict internațional extins care a inclus o gamă largă de operații convenționale, neconvenționale, neregulate (asimetrice), non-cinetice și de sprijin umanitar, executate de diverși actori statali și non-statali, a demonstrat faptul că natura războiului s-a schimbat și că este necesară creșterea rezilienței în abordarea și înțelegerea fizionomiei conflictelor cu geometrie variabilă pentru elaborarea și aplicarea opțiunilor adecvate de răspuns.

De aceea, considerăm faptul că, desfășurarea și consecințele conflictului cu geometrie variabilă din Siria trebuie să fie în atenția decidenților politici și militari din România, pentru a înțelege schimbările de paradigmă produse în abordarea fenomenului militar și a dezvolta cultura strategică, operativă și tactică a personalului din structurile de conducere, în scopul găsirii celor mai adecvate soluții de răspuns în cazul manifestării unor riscuri și amenințări complexe în zonele de interes strategic.

La final, apreciez faptul că, analiza conflictului cu geometrie variabilă din Siria constituie un studiu strategic util pentru decidenții și specialiștii militari, direcționat către înțelegerea dimensiunilor acestuia, a arhitecturii și fizionomiei operațiilor desfășurate, astfel încât, să poată fi fundamentate și formulate opțiuni eficiente de răspuns, transpuse în planuri, scenarii, ipoteze și exerciții tactice, destinate pregătirii comandamentelor și instruirii forțelor din Armata României.

Bibliografie

1. * * * *Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2015-2019*, București, 2015.
2. Mirela Atanasiu *Influența conflictului din Nordul Africii și Orientului Mijlociu asupra securității europene – studiu de cercetare științifică* – Editura Universității Naționale de Apărare “Carol I”, București, 2016.
3. Andra Dodiță Policy Paper nr.20/2016, Reacții arabe și evoluții după intervenția militară a Rusiei în Siria, București, 2016.
4. * * * *Dinamica mediului de securitate*, aprilie-mai 2017, CSSAS, Editura Universității Naționale de Apărare “Carol I”, București, 2017.
5. * * * *Dinamica mediului de securitate*, februarie-martie 2018, CSSAS, Editura Universității Naționale de Apărare “Carol I”, București, 2018.
6. * * * *Revista Puls geostrategic*, nr.175/2014.
7. * * * *Revista Impact strategic*, nr. 3/2015 și 1/2017.
8. * * * *Revista de specialitate pentru arma Apărare CBRN*, nr.1 (27), Câmpulung-Muscel, 2018, Centrul Tehnic-Editorial al Armatei.
9. * * * <http://www.contributors.ro/economie/energie-economie/razboiul-civil-din-siria-un-razboi-al-gazoductelor/>.
10. * * * https://ro.wikipedia.org/wiki/R%C4%83zboiul_Civil_Sirian.
11. * * * <https://www.cotidianul.ro/siria-un-razboi-pentru-nimic/>.
12. * * * <https://www.timpul.md/articol/cnn-conflictul-din-siria-se-transforma-intr-un-razboi-intre-statele-unite-si-rusia-808.html>.
13. * * * <https://www.hotnews.ro/stiri-international-22284399-razboiul-din-siria-transforma-intr-conflict-regional-riscul-unei-conflagratii-extinse.htm>.
14. * * * <https://www.firstplay.ro/2016/10/11/al-jazeera-lanseaza-jocul-hacked-care-va-pune-transeele-razboiului-cibernetic-din-siria/>.
15. * * * <https://www.descopera.ro/dnews/16058800-efectele-devastatoare-ale-razboiului-din-siria-rezervele-de-apa-s-au-injunatit-consecintele-se-vad-inclusiv-din-spatiu-foto>.
16. * * * https://www.google.com/search?q=razboi+intrastatal+siria&rlz=1C1CHBF_enRO834RO834&oq=razboi+intrastatal+iria&aqs=chrome..69i57.29182j0j7&sourceid=chrome&ie=.
17. * * * <https://dilemaveche.ro/sectiune/societate/articol/oprirea-violentei-religioase-din-orientul-mijlociu>.

MIGRAȚIA FORȚEI DE MUNCĂ ÎN CADRUL UNIUNII EUROPENE

MIGRATION OF LABOR FORCE WITHIN THE EUROPEAN UNION

Gl.bg.(r.) prof.univ.dr. Viorel BUȚA

Membru titular al Academiei de Științe ale Securității Naționale,
Membru titular al Academiei Oamenilor de Știință din România,
E-mail: vbuta@yahoo.com.

Drd. Andreea Mihaela RADU

Școala Națională de Studii Politice și Administrative
E-mail: andreea_1206@yahoo.com

Rezumat: Problematika migrației forței de muncă la nivelul Uniunii Europene este un subiect complex, mai ales în contextul în care Uniunea se confruntă cu un val amplu de migranți din spațiul Orientului Mijlociu. Deși majoritatea migranților este refugiată din calea războiului, realitatea este că printre aceștia se regăsesc și persoane care părăsesc țara de origine în vederea dobândirii unui acces mai bun la piața muncii, în special la piața muncii de la nivelul Uniunii Europene. În cadrul tematicii privind mobilitatea forței de muncă, accentul va fi pus pe schimbările efective realizate de statele membre ale U.E. în vederea îmbunătățirii condițiilor de acces la locurile de muncă de pe piața U.E., atât pentru cetățenii statelor membre, dar mai ales pentru cei ai statelor terțe. Practic, se va urmări efectiv care este politica Uniunii în materie de migrație, dar și care sunt drepturile și obligațiile lucrătorului european.

Cuvinte cheie: push factors, pull factors, fluxuri migratorii, migrație, azil, forme atipice de angajare.

Abstract: The issue of labor migration at the level of the European Union is a complex one, especially in the context of the Union experiencing a large wave of migrants from the Middle East. Although most of these migrants are refugees from the war, the reality is that they also include people leaving the country of origin in order to gain better access to the labor market, especially to the labor market at the level of the European Union. Within the domain of labor mobility, the focus will be on the actual changes made by EU member states in improving the conditions for access to employment in the EU market, both for citizens of the member states, and especially for those of tertiary member states. Practically,

the focus is going to fall on the Union's migration policy, as well as on the rights and obligations of the European worker.

Key words: *push factors, pull factors, migratory flows, migration, asylum, atypical forms of employment.*

Introducere

Uniunea Europeană și-a conturat o politică în materie de migrație, fiind oarecum constrânsă de contextul global în care migrația este o realitate imposibil de controlat, iar, în ultima perioadă, chiar imposibil de redus. De fapt, Uniunea Europeană se adaptează la fenomenul globalizării care a generat fluxuri migratorii de nestăpânit în ultima perioadă. Astfel, politica Uniunii Europene în materie de migrație este menită să ofere soluții care să le permită statelor să facă față fluxurilor migratorii și a consecințelor acestora.

În acest context, Uniunii i-a fost ușor să construiască o astfel de politică, întrucât avea deja componentele „migrației” și „azilului” în al treilea pilon de la Maastricht – justiție și afaceri interne. Prin dezvoltarea sa, Uniunea a încercat să creeze atât o dimensiune de integrare a migranților, dar să aplice și principiile solidarității și unității în diversitate, pentru a asigura un echilibru între cultura migrantului (este vorba despre cultura țării de proveniență) și cultura statului unde acesta a ajuns. Totuși, trebuie reținut faptul că există o serie de costuri care trebuie luate în calcul în gestionarea fenomenului la nivelul Uniunii: nevoia de integrare a migranților, controlarea și combaterea imigrației ilegale și controlul frontierelor externe.

Migrația forței de muncă în UE

Întrucât nu are încă suficiente elemente pentru a transforma politica în materie de migrație într-o politică comună, Uniunea Europeană lucrează la perfecționarea următoarelor aspecte: reglementarea și controlarea migrației, combaterea migrației ilegale, integrarea migranților, indiferent că este vorba de migrație temporară sau permanentă, dezvoltarea unei cooperări internaționale în materie de azil și migrație prin unificarea aspectelor generale de gestionare a celor două fenomene, stabilirea unui cadru la nivel european care să atragă cât mai multă forță de muncă¹.

¹ Popa, Mădălina, Ungureanu, Dragoș, Onească, Iulian (coord.), *Politica de migrație a Uniunii Europene: implicații pentru piața muncii*, Buzău, Alpha Mdn, 2013.

În privința dinamicii pieței forței de muncă la nivelul Uniunii Europene, ulterior dezvoltării Uniunii Europene și apariției de noi state membre, s-a constatat și mărirea fluxurilor migratorii, care au cunoscut un avans important în perioada anilor 2000. Referitor la originea migranților, s-a constatat proveniența acestora deopotrivă din spațiul Uniunii, dar și din afara sa. Dacă în cazul primei categorii motivația este, de obicei, una economică, în cazul cetățenilor non-europeni care doresc să intre în spațiul Uniunii, motivația este, în ultima perioadă, una generată de starea de conflict de pe teritoriul statelor lor: Irak, Siria, Afghanistan etc.

Această dinamică a pieței forței de muncă de la nivelul Uniunii Europene a fost influențată de o serie de factori, atât din țara de origine („push factors”), dar și din țara gazdă („pull factors”)². Dincolo de factorii menționați anterior, cum ar fi nevoia de acces la un nivel de trai mai bun, dezvoltarea profesională etc. – mai pot fi adăugați și factori economici, cum ar fi criza economică, factori politici, sociali, de mediu și chiar de imagine. De pildă, imaginea prosperității și stabilității Uniunii Europene a jucat un rol important în atragerea de forță de muncă, atât din interior, dar și din exterior.

În 2016, aproximativ 4,3 milioane de persoane au emigrat într-unul din statele membre ale Uniunii Europene. Dintre aceștia, aproximativ 2 milioane erau cetățeni non-UE, 1,3 milioane cetățeni ai unui stat membru UE, 929.000 cetățeni UE care s-au reîntors în statul de origine și aproximativ 16.000 apatrizi³. După cum se poate observa, fluxurile migratorii înregistrează toate mișcările de indivizi ca migrație, indiferent că este vorba despre plecarea într-un alt stat decât cel de origine sau revenirea în statul de origine.

Din punct de vedere al atractivității destinațiilor de imigrare, cel mai mare număr de emigranți s-a înregistrat în 2016 în statele Europei de Vest, lucru justificat de puterea economică a acestora, dar și de imaginea creată despre o piață de locuri de muncă pentru statele Europei Centrale și de Est.

² ***, *Migration and migrant population statistics*, eurostat, march 2018, disponibil la https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/migration_and_migrant_population_statistics, accesat la 20.10.2018.

³ ***, *Migration and migrant population statistics*, eurostat, march 2018, disponibil la https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/migration_and_migrant_population_statistics, accesat la 20.10.2018.

Din punct de vedere al procentului de imigranți⁴ în 2016, situația este următoarea: Germania 1.029.900 și Spania 414.700.

Din punct de vedere al procentului de emigranți⁵, la nivelul Uniunii Europene, situația este următoarea: Germania 533.800, Regatul Unit 340.400, Spania 327.300, Franța 309.800, Polonia 236.400, România 207.600.

La nivelul statelor membre ale Uniunii Europene, în cazul următoarelor state, procentul de emigranți l-a depășit pe cel de imigranți: Bulgaria, Croația, Letonia, Lituania, Polonia, Portugalia și România.

La polul opus⁶ al imigrației se găsesc foarte puține state: Luxemburg, cu 39 imigrați/1000 persoane și Malta cu 38 imigrați/1000 persoane.

La 1 ianuarie 2017, în Uniunea Europeană trăiau 21,6 milioane cetățeni ai unui stat non-UE, reprezentând 4,2% din populația Uniunii (UE-28). De asemenea, sunt 16,9 milioane de persoane având cetățenia unui stat membru al UE, care locuiesc pe teritoriul Uniunii⁷.

În privința schimbărilor la nivelul pieței forței de muncă a Uniunii Europene, de-a lungul timpului, s-a înregistrat o serie de fluctuații în ceea ce privește tendințele de angajare și șomaj, fluctuații ale situației sociale reflectate în diverse măsuri luate pentru combaterea sărăciei și excluziunii sociale, dar și privind distribuirea veniturilor. De asemenea, au apărut noi forme de angajare – „forme atipice de angajare”, unele dintre ele ducând la ceea ce unii autori în domeniu au numit „stare de precariat”⁸. Aceste elemente sunt importante pentru analiza dinamicii pieței forței de muncă de la nivelul Uniunii Europene, întrucât ele dau măsura acceptului și susținerii oferite la nivel normativ pentru tot ce înseamnă mobilitatea forței de muncă în Uniune și migrația aferentă.

⁴ ***, *Migration and migrant population statistics, op.cit.*

⁵ *Ibidem.*

⁶ *Ibidem.*

⁷ *Ibidem.*

⁸ A. Piasna, 'bad jobs' recovery? european job quality index 2005-2015, european trade union institute, working paper 2017, disponibil la <https://www.etui.org/publications2/working-papers/bad-jobs-recovery-european-job-quality-index-2005-2015>, accesat la 14.11.2018.

Criza economică din 2008 a fost un alt moment semnificativ în gestionarea pieței forței de muncă de la nivelul UE, întrucât, după această perioadă, refacerea experimentată în statele membre a condus la situații în care indivizii optează pentru locuri de muncă nepotrivite - „bad jobs”, insuficient remunerate și slab reglementate din punct de vedere al duratei contractului, astfel că, chiar și în condițiile de recuperare post-criză, în Uniune există un număr mare de indivizi care lucrează în condiții nesigure (din punct de vedere al contractului de muncă, și nu al condițiilor), slab remunerați. Astfel, se ajunge la „starea de precariat”, în care se găsește un întreg strat social⁹.

În perioada 2002-2017, gradul de angajare la nivelul Uniunii Europene pentru persoanele cu vârste cuprinse între 20-64 de ani a crescut cu 5,4% , de la 66,8% la 72,2%¹⁰. Creșteri în rata de angajare s-au înregistrat în toate statele UE, mai puțin în Grecia, Danemarca, Cipru și Portugalia¹¹.

Din punct de vedere al distribuției pe sexe, în 2017, rata de angajare a fost mai mare pentru bărbați decât pentru femei. Totuși, aceste procente trebuie luate sub beneficiu de inventar, în condițiile în care în grila de analiză nu sunt incluse și persoanele care urmează studii (cuprinse în grupa de vârstă 15-24 de ani) și care nu sunt considerate persoane active din punct de vedere economic¹². De asemenea, mai trebuie luate în calcul și acele persoane care nu urmează studii, nu sunt înscrise într-o formă de instruire și nici nu sunt angajate. Aceste persoane contribuie și mai mult la dificultatea analizării nivelului de șomaj, mai ales că procentul lor este unul semnificativ pentru grupa de vârstă 15-29 de ani – 14.3% în 2017¹³.

Gestionarea pieței forței de muncă a trecut prin mai multe etape după cel de-al Doilea Război Mondial, întrucât sistemul social gândit la

⁹ A. Piasna, 'bad jobs' recovery? european job quality index 2005-2015, op.cit., p. 35.

¹⁰ ***, *Employment statistics*, eurostat, november 2018, disponibil la https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/employment_statistics, accesat la 10.11.2018.

¹¹ *Ibidem*.

¹² Annamaria Artner, Krisztina Soreg, "Working labour market tendencies in the European Union", în *romanian journal of european affairs*, vol. 18. no.1, june 2018, p. 75.

¹³ ***, *Education and training statistics at regional level*, eurostat, march/april 2018, disponibil la https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=education_and_training_statistics_at_regional_level#young_people_neither_in_employment_nor_in_education_or_training_.28neet.29, accesat la 10.11.2018.

momentul respectiv urmărea să ofere securitate și stabilitate pentru milioane de indivizi sub forma contractelor de muncă de 8 ore pe zi, pe perioade nedeterminate, pentru 6 și apoi 5 zile de lucru pe săptămână.

Totuși, în anii 80, datorită schimbărilor apărute la nivel tehnologic și nevoii de globalizare, precum și din necesitatea armonizării legislației UE, au apărut mai multe forme de angajare, considerate „atipice” față de cele clasice: contractul part-time, contractul pe perioadă determinată, lucrul de acasă, PFA-ul, contractul cu zero ore etc¹⁴. Deși astfel de contracte favorizează o mai mare mobilitate a forței de muncă, permițând angajatului să îmbine armonios viața personală cu cea profesională, ele au totuși un mare dezavantaj – nu oferă stabilitate și nici securitate din perspectiva venitului, acesta nefiind unul constant. Din contră, din moment ce nu oferă o astfel de stabilitate, indivizii sunt tentați să încerce să dețină mai multe locuri de muncă în același timp, pentru a-și suplimenta veniturile, lucru care a dus la sporirea numărului de ore lucrate pe săptămână, precum și a celor care lucrează în weekend-uri¹⁵.

Chiar și în aceste condiții, Uniunea Europeană are nevoie de cât mai multă forță de muncă din exterior. Din cauza problemelor demografice, un raport din 2016 realizat de Comisia Europeană¹⁶ arată că, până în 2060, Uniunea Europeană are nevoie de aproximativ 30 de milioane de imigranți extra-europeni pentru a atinge necesarul care să acopere nevoia de forță de muncă. Din acest motiv, de-a lungul timpului, au fost create diverse instrumente menite să ofere finanțare pentru piața forței de muncă.

Un astfel de instrument este fondul social european. Acesta există încă de la apariția comunităților dar, inițial, scopul său era de a promova mobilitate, educație și instruire. Schimbarea semnificativă s-a produs în anii '70, când s-a constatat că noile rate de șomaj vor deveni regula și nu excepția în anii ce vor veni. Din acel moment, bugetul fondului social european a fost crescut și au apărut instrumente adiționale – fondurile structurale – cum ar fi fondul european regional de dezvoltare, al cărui scop

¹⁴ Annamaria Artner, Krisztina Soreg, *op. cit.*, p. 80.

¹⁵ *Ibidem*, p. 85.

¹⁶ ***, *Employment and social developments in Europe 2015*, chapter 2.2. mobility and migration. commission staff working document. european commission, brussels, 21.1.2016, swd (2016) 7 final, disponibil la <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/10102/2016/en/swd-2016-7-f1-en-main-part-6.pdf>, accesat la 23.10.2018.

era să completeze activitatea de pe piața forței de muncă dusă deja sub umbrela fondului social european¹⁷.

Totodată, pentru a revitaliza constant fondul, au apărut câteva programe comunitare, menite să gestioneze probleme specifice: euroform – care promova educația vocațională și apoi angajarea, horizon – menit să instruiască persoanele cu dizabilități pentru ca ulterior să poată fi integrate pe piața forței de muncă și NOW: New Opportunities for Women – program direcționat anume spre integrarea femeilor pe piața forței de muncă¹⁸.

După ce în 2015, Comisia Europeană a anunțat eforturi în direcția stabilirii unei politici comune în materie de migrație, pentru a stimula atractivitatea Uniunii în ochii cetățenilor statelor terțe, au trebuit puse în practică o serie de modificări, menite să faciliteze accesul acestora la piața forței de muncă din cadrul Uniunii Europene.

O modificare considerabilă privește regimul „blue card” (acel permis de ședere și de lucru care se oferă mai ales lucrătorilor cu o înaltă calificare), la care ne vom referi pe parcursul unei alte lucrări. În iunie 2016, Comisia Europeană a lansat o propunere pentru o nouă directivă privind „blue card”, care să ofere o schemă de atragere a lucrătorilor cu înaltă calificare într-o manieră armonizată și simplificată pe tot cuprinsul Uniunii Europene. Se dorește, astfel, stabilirea unor condiții mai flexibile de admitere a acestora pe teritoriul Uniunii, precum și facilitarea mobilității la nivel intra-european¹⁹.

Concluzii

Motivația care stă la baza migrației forței de muncă este, așa cum am specificat pe parcursul acestui articol, determinată de elemente personale: dorința de dezvoltare profesională, dorința de a asigura copiilor un trai mai bun, nevoia personală de un câștig mai mare etc. Totuși, această motivație este responsabilă de mobilitatea unor persoane care contribuie, astfel, la dezvoltarea per ansamblu a proiectului european. Lipsa unei politici în materie de migrație s-a resimțit foarte acut în anii 70, ocazie cu care au fost

¹⁷ Annamaria Artner, Krisztina Soreg, *op.cit.*, pp. 87-88.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ ***, 2016, *Annual Report on Migration and Asylum, op.cit.*, pp. 38-39.

create fondurile structurale, menite să ofere ajutorul de care era nevoie. Între timp, dincolo de aspectele financiare și profesionale ale migrației forței de muncă, aceasta joacă un rol semnificativ și din punct de vedere al dezvoltării morale și umane a Uniunii. Prin migrația forței de muncă se asigură cadrul pentru un dialog intercultural și schimburi de valori, idei și mentalități. Prin încurajarea unei migrații circulare, se asigură transferul de tehnologie și know-how și se subliniază necesitatea evitării unui fenomen de tip „brain drain”.

Prin urmare, este necesar ca politica în materie de migrație să devină o politică comună și nu una comunitară, pentru a se asigura că toate statele membre au aceleași abordări, norme și reglementări atât față de migranții interni (cei din interiorul Uniunii Europene), dar și față de cei externi (cei din state terțe). O astfel de abordare comprehensivă și unitară nu poate fi decât în avantajul Uniunii Europene, mai ales în contextul social puternic zguduit de Brexit. O primă dilemă apărută imediat după votul britanicilor în favoarea ieșirii din Uniunea Europeană a fost aceea privind lucrătorii europeni care rezidează pe teritoriul britanic, dar și situația lucrătorilor britanici de pe teritoriul european. În consecință, situația Brexit poate servi drept un studiu de caz pentru viitor, și mai ales în direcția stabilirii unei abordări singulare, mai ales în acele momente în care se consideră necesar, cum este cazul crizelor de tipul Brexit.

Bibliografie

1. Artner Annamaria, Soreg Krisztina Working Labour Market Tendencies in the European Union, in Romanian Journal of European Affairs, Vol. 18. No.1, June 2018.
2. Bărbulescu Iordan Gheorghe Noua Europă. Identitate și model european, Iași, Polirom, 2015.
3. Piasna A. Bad jobs recovery European Job Quality Index 2005-2015, European Trade Union Institute, Working Paper 2017, disponibil la [[https://www.etui.org/Publications2/ Bad-jobs-recovery-European-Job-Quality- -2005-2015](https://www.etui.org/Publications2/Bad-jobs-recovery-European-Job-Quality--2005-2015)].
4. Popa Mădălina, Ungureanu Dragoș, Oneașcă Iulian Politică de migrație a Uniunii Europene: implicații pentru piața muncii, Buzău, Alpha Mdn, 2013.

5. Popescu Andreea Căți români lucrează în străinătate și câți bani au trimis în țară?, Ziarul Capital, 1 decembrie 2016, disponibil la [<https://www.capital.ro/cati-romani-lucreaza-in-strainatate-si-cati-bani-au-trimis-in-tara-2.html>].
6. *** green paper on an eu approach to managing economic migration, 11th january 2015, disponibil la [<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/all/?uri=celex:52004dc0811>].
7. *** communication from the commission - policy plan on legal migration {sec(2005)1680}, 21th december 2005, disponibil la [<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/all/?uri=celex:52005dc0669>].
8. *** communication from the commission on policy priorities in the fight against illegal immigration of third-country nationals, 19th july 2006, disponibil la [<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/all/?uri=celex:52006dc0402>].
9. *** communication from the commission to the council, the european parliament, the european economic and social committee and the committee of the regions - third annual report on migration and integration, 11th september 2007, disponibil la [<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/all/?uri=celex:52007dc0512>].
10. *** communication from the commission to the european parliament, the council, the european economic and social committee and the committee of the regions - strengthening the global approach to migration: increasing coordination, coherence and synergies, 8th october 2008, disponibil la [<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/all/?uri=celex:52008dc0611>].
11. *** the stockholm programme — an open and secure europe serving and protecting citizens, 4th may 2010, disponibil la [[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/all/?uri=celex:52010xg0504\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/all/?uri=celex:52010xg0504(01))].
12. *** communication from the commission to the european parliament, the council, the european economic and social committee and the committee of the regions -

delivering an area of freedom, security and justice for europe's citizens - action plan implementing the stockholm programme, 20th april 2010, disponibil la [<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/all/?uri=celex:52010dc0171>].

13. *** report from the commission to the european parliament, the council, the european economic and social committee and the committee of the regions eu citizenship report 2013 eu citizens: your rights, your future, 8th may 2013, disponibil la [<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/all/?uri=celex:52013dc0269>].
14. *** 2016 annual report on migration and asylum, 25th april 2017, disponibil la [https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/00_apr2016_synthesis_report_final_en.pdf].

PARADIGMA SECURITĂȚII / INSECURITĂȚII EXTINSE

THE PARADIGM OF EXTENDED SECURITY / INSECURITY

Gl.bg.(r.) prof.univ.dr. Gheorghe TOMA

Membru titular al Academiei de Științe ale Securității Naționale,

Email: gtoma49@yahoo.com.

Rezumat: Globalizarea este un proces care transformă interrelațiile dintre state, activitățile naționale și globale, cu o viteză și o durată care diferă, un proces pentru care nu există o definiție universală a acesteia. Ea propagă atât securitate cât și insecuritate, fiind foarte greu de stabilit un raport aproximativ între cele două procese.

Cunoașterea riscurilor, amenințărilor și a pericolelor este sarcina fiecărei națiuni dar, mai ales, cunoașterea vulnerabilităților de către fiecare stat și, mai ales, a asimetriei dimensiunilor globalizării. De aici necesitatea gândirii și implementării unui model strategic al securității/insecurității.

Un mecanism privind evaluarea, propagarea și combaterea surselor de insecuritate trebuie realizat prin includerea în echipele de lucru a experților care au deținut funcții de conducere, cât și implicarea societății civile.

Cuvinte cheie: securitate, insecuritate, mecanism de securitate/insecuritate, surse de insecuritate, securitate extinsă.

Abstract: Globalisation is a process which transforms inter-relations between states, national and global activities, with a different speed and duration, a process which does not bear only one universal definition. It spreads both security and insecurity, being very hard to establish an approximated ratio between the two processes.

Knowing the risks, threats and hazards remains the duty of each nation but, more importantly, each state ought to know the vulnerabilities and, moreover, the imbalance of the dimensions of the globalisation. Hence the necessity to think and implement a strategic model of security/insecurity.

A mechanism regarding the evaluation, propagation and fight against insecurity sources must be achieved by including in the working teams experts who have held management positions, but also by involving the civil society.

Keywords: security, insecurity, security/insecurity mechanism, insecurity sources, extended security.

Evoluția societății omenesti, rezultată din realitatea deosebit de complexă (neuniformă, diversă și tulburătoare) este, de cele mai multe ori,

greu previzibilă, haotică, nelineară. Lumea devine tot mai complexă, mai complicată și tulburătoare, cu cât înaintăm mai mult în timp și spațiu. Știm unde vrem să ajungem, încotro mergem, dar nu avem siguranța că vom aunge acolo unde am vrea. Chiar dacă așezăm la baza activității entităților omenești capacitatea de a înțelege, cunoaște, concretiza, abstractiza și generaliza, altfel spus de a anticipa, planifica și programa aproape totul, viitoarea configurație a spațiului este caracterizată de o probabilitate condiționată, de un mare grad de incertitudine.

Astrologii spun că, dacă soarele a răsărit în fiecare zi, nu există certitudini că el va răsări și mâine. Securitatea, ca proces dinamic, componentă a sistemelor dinamice complexe în continuă transformare, are nevoie de protecție.

Securitatea națională extinsă este „un concept teoretic destul de complex și greu de definit, pentru că intervine percepția subiectivă a grupurilor sociale sau a diferitelor școli de gândire”¹.

Securitatea națională extinsă, ca parte a securității naționale, a fost abordată pe larg, cu argumente viabile, în *Strategia de Apărare a Țării pentru perioada 2015-2019 – O Românie puternică în Europa și în lume*². Aceasta a fost elaborată, prezentată și apoi aprobată de Parlament, pentru prima dată în ultimii 30 de ani, în termenul legal. Întreg conținutul acestei strategii evidențiază faptul că puterea unei națiuni (valori, obiective și idealuri comune) este consecința unui stat care, permanent, protejează și respectă proprii cetățeni.

Abordarea securității se face astăzi din perspectivă sistemică. „Fiind un concept multidimensional, toate domeniile de activitate (...) își iau măsuri care să asigure promovarea intereselor specifice fiecăruia”³.

Procesele dinamice complexe care marchează transformările la fel de complexe ale mediului de securitate, au nevoie la rândul lor de protecție, de securitate.

¹ Marian Zulean, interviu: *Ce este securitatea națională*, <http://www.la.punkt.ro>, accesat la 03.05.2019.

² *Strategia de Apărare a Țării pentru perioada 2015-2019 – o Românie puternică în Europa și în Lume*, București, Administrația Prezidențială, 2015.

³ Colectiv, *De la securitatea individuală la securitatea colectivă*, Editura Bioterra, București, 2003, p. 5.

O primă modalitate de reglare a sistemului presupune autoreglarea, existența unui mecanism de supraveghere intern, dezvoltat și actualizat continuu. Când acesta dispare, sistemul se deteriorează, se transformă și, în final, dispare. Acest sistem trebuie să verifice și să sesizeze continuu, să descopere și să remedieze disfuncțiile, discontinuitățile și vulnerabilitățile și să controleze eficient riscurile, pericolele și amenințările create în interiorul sistemului, în vederea apărării țării și prezervării securității naționale.

Mecanismul/mecanismele de securitate externă trebuie să verifice permanent ieșirile, să optimizeze relațiile cu alte sisteme, să identifice, analizeze și contracareze continuu riscurile, amenințările și pericolele din exterior, asigurând protecția acestuia. „*Caracterul complex și transfrontalier al riscurilor la adresa securității reclamă, mai mult ca oricând, o armonizare a strategiilor de prevenire, gestionare și combatere a acestora*”⁴.

Între cele două tipuri de structuri, componente ale apărării și securității naționale, trebuie să existe legături trainice, interdependente și interferențe. Deteriorarea lor duce la vulnerabilitatea sistemelor, transformarea, alterarea sau chiar la dispariția lor. Elementele securității naționale extinse, toate cu determinări economice, politice, informaționale, culturale, sociale, ecologice etc, sunt creații ale acestor mecanisme și se supun acestor modele. Ca urmare, toate sistemele existente trebuie să facă față pericolelor, amenințărilor și riscurilor, din toate direcțiile, atât exterioare cât și interioare. Deoarece, de cele mai multe ori, spațiile în care se crează riscurile, amenințările și pericolele sunt cele frontaliere, trebuie să ne cunoaștem foarte bine vulnerabilitățile care sunt ale fiecărui stat, ale fiecărei națiuni. Evidențiem că „*există o relație directă între securitate, stabilitate și prosperitate*”⁵. Securizarea propriilor frontiere, mai ales dacă avem în vedere frontierele naționale, politice, lingvistice, culturale, etnice, economice, informaționale, devine tot mai importantă, mai complicată și mai necesară, astăzi, când procesul de accelerare a globalizării a luat o amploare deosebită.

⁴ Colectiv, *Lancea de silicon-impactul erei informațiilor asupra managementului crizei*, Editura Bioterra, 2004, p. 2.

⁵ Daniel Ioniță, *O Românie puternică în Europa și în lume*, <https://interviu.ro>, accesat la 03.05.2019.

Riscurile și amenințările (omnidirecționale), pericolele (omniprezente) s-au intensificat și diversificat, generează adevărate catastrofe mai ales în domeniul relațiilor internaționale și pot determina, în unele situații, schimbarea completă a direcțiilor de evoluție a sistemelor și proceselor. Ca urmare, adevăratele cauze ale unor conflicte militare, unele extrem de sângeroase, au la bază evoluția haotică, imposibil de controlat, cu tot avantajul ei de riscuri, pericole și amenințări. Toate sunt surse de generare și regenerare ale insecurității și instabilității. De aceea, știința securității naționale extinse trebuie să țină permanent sub observație, prin toate mijloacele cercetării științifice, urmărind în final cunoașterea, analiza și, mai ales, contracararea riscurilor și amenințărilor. Totodată, trebuie să identifice condițiile și criteriile impuse de globalizare, principalele caracteristici ale acestui fenomen transfrontalier complex, dinamic, foarte periculos dar, mai ales, sursele de generare, punctele vulnerabile și modalitățile de a-l reduce.

Globalizarea se derulează într-un ritm accelerat, fiind un proces necesar și firesc. Aceasta nu a început în acest secol, se desfășoară cu sau fără voința oamenilor. Este o arhitectură complexă, flexibilă și dinamică, încearcă să așeze lumea într-un întreg, condensează timpul, micșorează distanțele, atenuază unele diferențe dar le accentuează pe altele. Are foarte multe dimensiuni, foarte multe aspecte, dar și foarte multe particularități. Ca orice proces dinamic și complex, se cere securizat continuu în scopul funcționării acestuia, eficientizării structurilor, contracarării riscurilor, amenințărilor și pericolelor, descoperirii și diminuării vulnerabilităților, prin acțiuni preventive și proactive adecvate.

Fenomenul globalizării „are și va avea tot mai pregnant o serie de consecințe colaterale și contradictorii, atât pozitive cât și negative, care vor afecta toate țările, inclusiv pe cele aflate în plin demers de confirmare sau reconfirmare a puterii lor, pe arena regională și globală”⁶.

La începutul secolului al XXI-lea, globalizarea impune noi exigențe, noi coordonate, noi oportunități legate de dinamica și complexitatea procesului mondializării. Sistemul funcționează de când există state, frontiere și un complex de relații transfrontaliere. Ca urmare, fenomenul globalizării determină modelarea politicilor și strategiilor, fiind nevoie de un

⁶ Gheorghe Toma, Emil Hedeșiu, *Crima organizată transfrontalieră*, Editura U.N.Ap., București, 2003, p. 17.

nou model strategic care să adune faptele și experiențele acumulate de-a lungul timpului, acestea sunt detaliate, unele dintre ele, în *Strategia de apărare a țării*. Strategia de securitate națională extinsă, de care face vorbire *Strategia* amintită, rezultă din creșterea interdependențelor, a cantității de informație, precum și riscurilor, provocărilor, pericolelor, amenințărilor și vulnerabilităților.

Securitatea trece dincolo de frontiere (prin frontiere sau peste frontiere), dar nu putem vorbi de o dispariție a frontierelor. Civilizația planetei este compusă din culturi, din valori, grupate în patrimoniul, dar nu în afara frontierelor. Omul nu poate exista în afara frontierelor, are nevoie de limite și delimitări. Odată cu ultima frontieră, va dispărea și ultimul om.

Economia, comerțul, informația, au alt tip de frontiere, economice, financiare, comerciale, adică limite. Frontierele politice nu reușesc să limiteze, controleze sau să gestioneze, se impun noi reguli ale jocurilor geopolitice, geoeconomice și geostrategice. Având în vedere poziția specială a României, pe de o parte ca țara care deține cea mai mare parte din frontiera estică a Uniunii Europene și a arealului NATO și, pe de altă parte, preocupările UE și NATO pentru realizarea și gestionarea unui mediu de securitate stabil și sigur, problematica complexă a securității naționale extinse devine una dintre prioritățile *Strategiei de apărare a țării* de acum și, mai ales, viitoare.

Mediul de securitate/insecuritate incert și fluid, marile mutații politice, strategice și economice produse în primele decenii ale secolului XXI, evidențiază că e nevoie de o nouă paradigmă a securității naționale extinse, sub multitudinea de dimensiuni ale acesteia, un nou model strategic, corectat, adaptat și îmbunătățit continuu.

Necesitatea unui nou model rezultă și din complexitatea și aria imensă a surselor de insecuritate, din fluiditatea și intensitatea lor, din posibilitatea combinărilor și recombinațiilor în dimensiuni foarte mari – geopolitice, geostrategice și geoeconomice, altfel spus, dinamica insecurității este la fel de importantă ca dinamica securității.

Omenirea nu are nevoie de noi „*Cortine de fier, ci de export de tehnologie, de ideologie, de comunicare interumană și intercomunicare*

*directă, neîntreruptă, bazată pe respect reciproc, moderație și voința de a rezolva problemele litigioase pe cale pașnică*⁷.

Strategiile de insecuritate ale adversarilor/considerați adversari sunt pe termen lung, la vedere sau ascunse/ultrasecrete, cu desfășurări pe spații geoeconomice, geopolitice și geostrategice, iar rezultatele sunt, de cele mai multe ori, dezastruoase, cu crize, conflicte armate și războaie sângeroase. Țările care dispun de resurse (cu precădere energetice) dar nu și de capacitatea de a le gestiona, sunt supuse presiunilor și obligate să accepte tutela celor care câștigă bătălia, obțin supremația strategică și, în final, câștigă marea finanță, companiile internaționale.

Modelul strategic al securității trebuie să aducă în prim plan o metodologie de abordare multilaterală a securității și insecurității, un sistem de principii și reguli ce trebuie aplicate pentru identificarea, evaluarea, previzionarea și combaterea tuturor surselor de insecuritate. Modelul are funcția teoretică a unui algoritm rațional de recunoaștere și funcția practică de construire și experimentare a unor grile de identificare, monitorizare, evaluare și diagnosticare.

Realizarea unui astfel de model necesită munca în echipe interdisciplinare, „realizarea unei baze de date (în special pentru sistemul militar n.a.) a ideilor din toate domeniile securității naționale, prin includerea experților care au deținut funcții de conducere”⁸.

De preferat, „implicarea societății civile în elaborarea strategiei, .../un rol mai activ al acesteia în monitorizarea politicilor de securitate națională”⁹. Este necesară o colaborare între instituții, o dezbatere pe proiect, păstrarea experților la schimbarea guvernărilor, o arhitectură integrată, un dialog european pe această temă, precum și experimentarea lui în vederea găsirii variantelor optime.

⁷ Neculai Onțanu, Mihail Orzeacă, *Lumea – un imens câmp de confruntări*, Editura Academiei Naționale de Informații „Mihai Viteazul”, București, 2015, p. 8.

⁸ Marian Zulean, interviu: *Ce este securitatea națională*, <https://la.punkt.ro>, accesat la 03.05.2019.

⁹ *Ibidem*.

Bibliografie

1. * * * *Strategia de Apărare a Țării pentru perioada 2015-2019 – o Românie puternică în Europa și în lume*, Administrația Prezidențială, București, 2015.
2. Colectiv *De la securitatea individuală la securitatea colectivă*, Editura Bioterra, București, 2003.
3. Colectiv *Lancea de silicon - impactul erei informațiilor asupra managementului crizei*, Editura Bioterra, București, 2004.
4. Daniel Ioniță *O Românie puternică în Europa și în lume*
<https://interviu.ro>.
7. Mircea Mureșan, Gheorghe Toma *Provocările începutului de mileniu*, Editura U.N.Ap., București, 2005.
5. Gabriel Naghi, Gheorghe Toma *Asimetria începutului de secol – Ora care a schimbat lumea*, Editura U.N.Ap., București, 2004.
9. Neculai Onțanu, Mihail Orzeacă *Lumea – un imens câmp de confruntări*, Editura Academiei Naționale de Informații „Mihai Viteazul”, București, 2015.
6. Gheorghe Toma, Emil Hedeșiu *Crima organizată transfrontalieră*, Editura U.N.Ap., București, 2003.
8. Marian Zulean *Ce este securitatea națională*
<http://www.la.punkt.ro>, interviu.

UNELE CARACTERISTICI ALE ACȚIUNILOR DE PROTEST NEORGANIZATE

SOME CHARACTERISTICS OF NON-ORGANIZED PROTEST ACTIONS

Gl.bg. (r.) dr. Petru ȚĂGOREAN

Membru titular al Academiei de Științe ale Securității Naționale,
E-mail: tpetrut@gmail.com.

Rezumat: În ultimii ani protestele de stradă neautorizate care au avut loc în România și în alte state membre ale Uniunii Europene par a contura ideea că sunt legale și că autoritățile trebuie să se supună revendicărilor protestatarilor indiferent de natura lor, fără a ține cont de legislația în vigoare. În realitate, de multe ori acestea au însă conotații politice servind, după caz, intereselor uneia sau alteia dintre grupările care se confruntă. Indiferent de cauzele generatoare, din analiza efectuată asupra acestor tipuri de manifestări rezultă faptul că ele au o serie de caracteristici comune.

Cuvinte cheie: comunicare, diseminarea informațiilor, lege, opinie publică, protest neautorizat, structuri guvernamentale.

Abstract: In recent years, unauthorized street protests that have taken place in Romania and other EU Member States seem to convey the idea that they are legal and that authorities must obey the claims of protesters of all kinds, regardless of their nature, to the detriment of the law in force. In reality, they often have political connotations, depending on the interests of one or other of the groups they are standing up against. Irrespective of the generating causes, the analysis carried out on these types of manifestations revealed a number of common features.

Keywords: communication, dissemination of information, law, public opinion, unauthorized protest, governmental structures.

Introducere

Despre protestele de stradă, neorganizate, desfășurate în România, ca și în alte țări, s-au spus și s-au scris multe lucruri, mai ales în mass-media. S-au făcut multe afirmații și speculații, de exemplu, cu privire la mișcarea #REZIST# apărută în România în luna ianuarie 2017.

Dar fenomene asemănătoare se petrec în ultima perioadă și în alte locuri din lume: în luna noiembrie 2018 în Franța a apărut mișcarea ce se derulează sub sigla „vestele galbene”¹, în Ungaria s-au produs manifestări de stradă desfășurate împotriva așa-numitei „legi a sclaviei”, iar în Spania protestele de stradă s-au îndreptat împotriva Guvernului Pedro Sánchez, acuzat de trădare a intereselor naționale². În ianuarie 2019, aproape 22.000 de liceeni au străbătut străzile principalelor orașe din Elveția într-o manifestație contra cauzelor schimbărilor climatice. La 8 martie a.c., la Barcelona și la Madrid, o maree violetă de mai mult de o jumătate de milion de femei au defilat contra inegalităților sociale. În aceeași zi, mai multe milioane de algerieni și-au unit vocile în întreaga țară împotriva continuării președinției lui Abdelaziz Buteflika.

Analiza acțiunilor de protest neorganizate

Ceea ce ne propunem în rândurile următoare este să încercăm să facem o analiză mai profundă a acestor mișcări, pentru a distinge caracteristicile acestora dar și mecanismele care le-au generat și întreținut, astfel ca structurile competente să poată identifica soluții adecvate și aplicate în vederea depășirii situațiilor critice pentru ordinea publică generate de acest tip de manifestare socială.

Universalitatea. Mai întâi trebuie arătat că fenomenul protestelor de stradă neorganizate față de diverse politici guvernamentale se manifestă atât în state din Europa cât și de pe alte continente³.

Ele tind să reprezinte, peste tot în lume, o formă de exprimare a unei părți a opiniei publice cu privire la anumite subiecte pe care forțele politice au tendința de a le escamota, de a le ascunde vederii publicului și pe care nu

¹ Mișcarea „vestelor galbene” a apărut în Franța la jumătatea lunii noiembrie 2018 (17 noiembrie) urmare a deciziei guvernului de a majora acciza la combustibili, ceea ce duce în mod automat la majorarea prețului carburanților la pompă.

² Aproximativ 45.000 de persoane, între care scriitorul Mario Vargas Llosa, au fost prezente, duminică 10 februarie 2019, în centrul Madridului, la manifestația împotriva guvernului, unde a fost citit un manifest comun al partidelor din opoziție care au cerut prim-ministrului, să convoace alegeri și au susținut că unitatea națională nu se negociază și că statul de drept nu poate fi pus sub semnul întrebării.

³ A se avea în vedere, spre exemplu, protestele de stradă apărute în SUA imediat după câștigarea alegerilor de către președintele Donald Trump.

le-ar dori dezbătute de cetățenii cu drept de vot întrucât ar putea genera o atitudine defavorabilă în ochii electoratului.

Aceasta nu exclude posibilitatea ca unele teme de pe agenda societății să fie totuși și pe agenda guvernamentală, dar numai pentru a contracara demersurile societății civile sau pentru a furniza „argumente” destinate să reducă, să modeleze, să influențeze sau, după caz, să anihileze voința publicului cu privire la modul de soluționare a acestor probleme.

Manifestațiile și marșurile de protest reprezintă forma emblematică de comportament ne-electoral. Acesta a fost atât de consolidat în timp încât a devenit aproape ceva natural în statele cu democrație consolidată.

Din punct de vedere etimologic, a manifesta înseamnă a se face văzut și a aduce la cunoștință publică idealurile și obiectivele. Participanții la mișcările de protest neorganizate se îmbracă folosind anumite coduri, hainele sunt adiționale cu anumite obiecte, iar uneori chiar corpurile sunt pictate. Simbolurile și imaginile contribuie și acestea la dimensiunea identitară a mișcării.

Caracterul istoric. Acest tip de manifestare a nemulțumirii publice nu este specific doar statelor care suferă de deficit de democrație, ci se poate manifesta chiar și în state cu democrație consolidată dacă forțele aflate la guvernare nu reușesc să înțeleagă sau sunt refractare la obiectivele unor păături sociale sau chiar ale națiunilor, specifice unei anumite etape istorice. Spre exemplu, mișcările studențești din Franța anului 1968 au avut drept cauză rigiditatea structurilor etatice, care nu erau în măsură să înțeleagă și să gestioneze evoluțiile societății și nevoile curente ale acesteia. Așadar, din perspectivă istorică, aceste mișcări de protest nu reprezintă ceva de o noutate absolută ci pot fi considerate reluări adaptate „la zi” ale unor forme de anterioare de manifestare a nemulțumirii față de politicile guvernamentale⁴.

Dat fiind caracterul lor istoric, aceste mișcări poartă amprenta epocii în care s-au produs. Formele de manifestare a protestului, sloganurile folosite, obiectivele urmărite, modalitățile de organizare și comunicare, precum și cele de promovare a liderilor și modelelor, toate acestea sunt

⁴ Ceea ce e frapant de exemplu în cazul „vestelor galbene” este că la primele lor manifestări au făcut referire la mișcările din anii 1968 și 1989, cu toate că nu aveau elemente comune concrete.

profund dependente de perioada în care mișcările de protest se produc și pot fi inspirate din evoluțiile petrecute în acest sens la nivel mondial.

Din punct de vedere organizatoric, o caracteristică principală a acestor mișcări de protest este aceea că sunt „*neorganizate*”. Adică nu se manifestă pe baza unor reguli juridice concepute de stat pentru a gestiona eventuale manifestări de protest ale populației. Aceasta nu înseamnă însă că acțiunile inițiate nu comportă totuși un anumit grad de organizare, sau că ar fi derulate într-un mod total anarhic. În cazul respectivelor mișcări există totuși unul sau mai mulți lideri de facto, neformali, care influențează uneori chiar de la fața locului modul de desfășurare a evenimentelor. Chiar dacă rolul lor nu este formalizat în vreun fel, liderii acestor mișcări sunt mai credibili și mai respectați în cadrul mișcării decât liderii formali ai unor structuri create de către stat.

Acumularea treptată a nemulțumirilor. De regulă, subiectele ce determină aceste mișcări nu apar spontan ci se creează prin acumularea și accentuarea în timp a unor stări de tensiune între guvernanți și guvernați. La început, disensiunile dintre cele două părți sunt de mică intensitate și, precum în domeniul incendiilor, ar putea fi stinse rapid dacă guvernanții ar avea capacitatea de a se apleca asupra acestora, de a le înțelege importanța și de a încerca să le soluționeze, prin dialog. De regulă însă, din păcate, aceste situații sunt conștientizate la nivelul de decizie al structurilor statului numai atunci când se acutizează, iar gestionarea ordinii publice este sub semnul întrebării. Abia atunci se pune problema „cum s-a ajuns aici”?

Spre exemplu, după evenimentele de la București din 10 august 2018 s-a pus problema caracterului de actualitate a Legii nr.61/1991 pentru sancționarea faptelor de încălcare a unor norme de conviețuire socială, a ordinii și liniștii publice, ale cărei prevederi au devenit aplicabile în contextul manifestărilor respective. Or, în 1991, când a fost adoptată legea, România avea un handicap major în domeniul democrației, iar modificările prevederilor respectivei legi au fost mai degrabă doar „cosmetizări” ale Decretului nr. 153 din 24 martie 1970 pentru stabilirea și sancționarea unor contravenții privind regulile de conviețuire socială, ordinea și liniștea publică, actul normativ nou conservând aceeași filozofie și aceeași logică pe care a fost clădită legea din perioada comunistă. Actul normativ era (și continuă să fie) depășit, chiar anacronic în raport cu realitățile concrete ale societății românești.

Nu este de neglijat nici faptul că Legea nr.61/1991 a fost adoptată înaintea Constituției, astfel că la elaborarea acesteia în mod obiectiv nu s-au avut în vedere dispozițiile constituționale referitoare la drepturile și obligațiile cetățenești. Până în prezent un singur alineat (al art.8) a făcut obiectul controlului de constituționalitate. Or, era o necesitate imperativă ca, măcar la 10 ani de la adoptarea acesteia (adică în 2001) să fi fost realizată o evaluare temeinică a respectivei legi, iar pe baza concluziilor rezultate din aplicarea actului normativ să se fi procedat la up-datarea acestuia sau chiar înlocuirea sa.

Un alt numitor comun al acestor mișcări este faptul că ele au ca obiectiv general **blocarea unor inițiative guvernamentale**. Societățile democratice, precum și cele care se doresc să acceadă în această categorie, au inventat mecanisme de reglaj și supape de refulare, destinate să asigure reducerea presiunii la nivelul societății. Desigur, ne-am putea pune problema de ce nu se folosesc pârgھیile legale de manifestare a voinței populare? Bineînțeles că există răspuns și la această întrebare: pentru că acestea sunt ineficiente în raport cu gradul de urgență sau de acutizare a problemei.

Ineficiența poate apare fie pentru că procedurile legale au fost gândite de structurile guvernamentale de o asemenea manieră încât să le facă ineficace, adică guvernării să poată să-și aplice politicile publice fără ca guvernării să poată să se exprime în mod real și în timp util, fie aceste proceduri au devenit în timp ineficace datorită căderii lor în desuetudine, fie sunt lipsite de efect din alte rațiuni ce pot ține de evoluția societății în general sau a unor mijloace tehnice.

În democrațiile de tip occidental, dreptul de vot este un argument adesea prezentat de cei ce se opun mișcărilor de stradă. Dar acest argument are o doză relativ mică de valabilitate. Viața a demonstrat că tinerilor nu le pasă de politică, dar le pasă de viitorul lor. De aceea, se produce o pierdere globală de încredere a acestora în instituțiile statului și caută alte mijloace de exprimare, în stradă. Iar cei care manifestă pot să inițieze și acțiuni de boicot al unor inițiative statale.

Nu în ultimul rând, caracterul eficient al procedurilor legale destinate exprimării societății cu privire la o anumită politică publică este dat de domeniul concret în care aceasta ar urma să se manifeste, unele dintre acestea având efect imediat și ireversibil. De exemplu, dacă OUG 13/2017

adoptată de guvern ar fi intrat în vigoare, efectele acesteia ar fi fost ireversibile (și favorabile) pentru toate persoanele deja condamnate, chiar dacă după numai un minut de la publicarea acesteia ar fi fost abrogată.

Impactul psihologic. Din punct de vedere psihologic, inițiativele guvernamentale generează la nivelul unei părți a societății, direct sau stimulat, un sentiment de neîncredere sau chiar de indignare. Acest sentiment este de fapt elementul esențial care asigură legătura psihologică între adepții mișcărilor de protest neorganizate. De altfel, analiza mai multor mișcări de protest a evidențiat că acestea nu se manifestă din rațiuni rasiste, homofobe sau antisemite, iar la mișcările de stradă se participă în mod voluntar, iar nu din partea unui anumit partid politic.

Sentimentul de neîncredere, chiar resentimentele profunde față de elitele care conduc țara se hrănesc la nivel psihologic datorită modului considerat netransparent sau insuficient de corect în care sunt gestionate politicile guvernamentale. O parte a societății se simte vulnerabilă și tratată în mod injust de guvernanți, iar de aici nu e decât un pas până la un sentiment de persecuție sau chiar de complot tocmai al celor de la putere în raport cu cei administrați.

De ce manifestări de protest în stradă?

Pentru că strada nu poate fi închisă așa cum se închide o pagină web. Pancartele cu sloganuri, cântecele, fotografiile, distrugerile, constituie mărturia care contribuie la crearea memoriei colective și susțin platformele virtuale. De aceea, participarea la mișcarea de stradă este înțeleasă ca întâlnirea cu istoria, chiar ca o posibilitate de a influența istoria.

O mare acțiune on-line realizată de un grup de hackeri ar avea mai puține șanse de a fi considerată serioasă deoarece acest tip de acțiune nu este încă considerată intrată în obișnuință. Ar fi greu de crezut că instituțiile statului ar putea să considere o acțiune de piratate informatică drept o revendicare a unor drepturi sau obiective colective.

Mai mult, ceea ce se petrece în mediul virtual este adesea de domeniul tineretului, în timp ce strada îi reunește pe toți, de toate vârstele. Când te gândești de unul singur la încălzirea climatică poate fi deprimant, dar când toți cei care sunt animați de acest subiect se grupează în stradă, aceștia capătă curaj. Mișcările de stradă nu sunt deci numai un instrument strategic ci și unul de încurajare și auto-încurajare a participanților.

Există o și dimensiune antropologică ce este luată în considerare: nu este totuna ca 5.000 de persoane să semneze o petiție sau să se regrupeze pe rețelele de socializare, sau să fie 5.000 de oameni în stradă. Faptul de a fi împreună înseamnă ceva în plus. Se creează un inventar de acțiuni concrete, precum și o agendă a mișcării de protest, toate acestea devenind din ce în ce mai complexe.

Modalitățile de comunicare și tematicile abordate.

În spatele mobilizării pentru acțiunile de protest este nevoie de un mesaj. Societatea umană a evoluat și continuă să evolueze rapid, iar mijloacele de comunicare și de diseminare a informațiilor se diversifică în permanent. Participanții la astfel de acțiuni se bazează acum pe modalitățile moderne de comunicare și difuzare de idei și informații, dar pentru a-și face cunoscute obiectivele rămâne de bază mișcarea de stradă. În prezent, cel mai popular mijloc de diseminare a informațiilor îl reprezintă platformele de socializare, care permit atât postarea de opinii cât și transmiterea acestora către prietenii virtuali, și nu numai. Postările unora sunt diseminate astfel de milioane de ori⁵. Interesul celor care postează pe aceste platforme este de a da o viziune asupra subiectelor care reunesc cei mai mulți internauți care se revendică on-line ca aparținând mișcărilor de protest, dar și să permită pătrunderea ideilor care asigură consensul în cadrul mișcării. Astfel, militanții pentru acțiunile de protest se reunesc mai întâi în cadrul virtual: rețelele de socializare, grupurile WhatsApp sau petițiile comune formează tot atâtea locuri de dezbateră și de difuzare a ideilor, care fac posibilă mobilizarea pentru participarea în stradă.

Analiza acestor postări **din perspectiva veridicității faptelor** care au fost prezentate degajă mai multe mari tematici care generează frustrările ce susțin mișcărilor de protest. Aceste tematici se pot deosebi clar unele de altele, dar uneori se suprapun și adesea se alimentează unele pe altele. Fără a fi ceva surprinzător, primele care se impun sunt mesajele de mobilizare și instantaneele de la manifestări.

Violențele polițienești (incluzând aici și jandarmeria) au devenit repede subiect major în cadrul postărilor referitoare la mișcărilor de stradă.

⁵ De exemplu, cea mai populară postare pe Facebook realizată de mișcarea „vestele galbene” din Franța a fost diseminată de 340 mii de ori. Aceasta prezintă, în mod ironic, o imagine a forțelor de ordine (dar care a fost cenzurată de Facebook).

După debutul mișcărilor de protest, grupurile formate pe platformele de socializare Facebook al manifestațiilor evocă frecvent reprimarea brutală, violențele nejustificate, rămirile grave. Această temă poate deveni chiar una centrală. Iar în spatele acesteia a apărut marele subiect de dezbatere: denunțarea reprimării mișcării, care se bazează pe fapte reale sau imagine. În acest context, discursul anti-elite și revendicările precise trec în mod constant pe planul secund.

Folosirea rețelelor de socializare

Un element interesant constatat pe platformele de socializare îl reprezintă faptul că unele mesaje au putut fi moderate chiar în interiorul grupurilor sau forumurilor de discuții formate pe aceste platforme, ori au fost eliminate de către autori, sau suprimate de către administratorii platformelor întrucât contraveneau regulilor de utilizare instituite de aceasta.

Prin conținutul lor, postările pe platformele de socializare transmit, în special, următoarele mesaje:

Mobilizarea: mândrie și solidaritate

Există un sentiment foarte puternic de apartenență la cauza pe care o vizează mișcarea de protest, care se confundă adesea cu o reprezentare idealistă a populației. Partea principală a postărilor celor mai populare (mai vizualizate) tinde să prezinte mișcarea de protest ca având o dimensiune masivă, fie pentru a o alimenta din punct de vedere sentimental, fie pentru a o sprijini, fie pentru a o relansa. Acestea trec mai întâi prin mesaje de organizare adesea rudimentare, precum blocarea unor piețe publice⁶ sau a unor instituții sau obiective economice, iar apoi, apeluri la solidaritate, lansate în direcția locuitorilor⁷, a conducătorilor auto, motocicliștilor, șomerilor sau a unor figuri reprezentative ale mișcării⁸.

De menționat că dacă voința de a bloca activitatea la nivel național este explicită, în general, apelurile la violențe nu sunt populare la nivelul mișcărilor de protest neorganizate, dar nu pot fi excluse încercări ale unor forțe extremiste de a profita de participarea cetățenilor pentru a-și face cunoscută ideologia (extremistă) sau de a lăsa impresia implicării acestor mișcări în acte de violență.

⁶ De exemplu: blocarea Pieței Victoriei sau a Pieței Universității.

⁷ „Nu stați în casă, dacă vă pasă !”.

⁸ „Să vină X !”.

La nivelul grupurilor de discuții constituite pe platformele de socializare simpatizanții mișcărilor de protest mărturisesc adesea, cu entuziasm, sentimentele de apartenență la acest corp, de a face masă comună cu aceasta. Fotografii ale grupurilor, apeluri de a se număra, postarea de cântece sau clipuri care laudă mișcarea, diseminarea de cifre care laudă mișcarea, fotografii sau videoclipuri ale unor manifestați din străinătate ilustrează această mândrie a mișcării a cărei punere în scenă împrumută din iconografia momentelor revoluționare.

Represiunea: între violențe adevărate și teoria complotului

În logica participanților la mișcările de protest neorganizate, în fața mulțimii pașnice se organizează o adevărată „fortăreață a statului”, care are tendința de a strivi orice încercare de exprimare a nemulțumirilor, iar reacția structurilor de stat este văzută ca fiind identică cu aceea din oricare dictatură sângeroasă. Iar uneori, această idee este transmisă pe canalele publice cu complicitatea mass-media, dornică de senzational. În orice caz, astfel de mesaje sunt vehiculate prin intermediul platformelor de socializare pentru a reclama metodele folosite de către forțele guvernamentale pentru a ține sub control mișcarea de protest.

Evident, participanții la acțiunile de protest consideră acțiunile poliției și celorlalte forțe de ordine ca fiind nejustificate. Reprezentanții mișcării explică depășirea caracterului pașnic al manifestărilor prin teorii cu accente conspiraționiste. Degradarea bunurilor publice este explicată prin participarea la manifestări de polițiști deghizați în spărgători tocmai pentru a decredibiliza mișcarea de protest⁹, teorie care nu a fost demonstrată cu probe (dar care demonstrație nici nu ar fi putut fi făcută). Cât privește faptul că numărul participanților este în scădere, reprezentanții mișcărilor de protest afirmă adesea că această situație se datorează obstacolelor create de autorități pe traseele de afluire către locurile de adunare.

În paralel cu primele adunări ale mișcărilor de protest sunt postate masiv fotografii și videoclipuri cu participanți având fața tumefiată, femei în vârstă doborâte de forțele de ordine sau participanți loviți total nejustificat de forțele de ordine.

⁹ În privința autoturismelor incendiate de mișcarea „veste galbene” din Franța, apărătorii acesteia afirmă că de cele mai multe ori, sunt vehicule scoase din circulație, fără numele de înmatriculare.

După primele acțiuni, aderenții în mediul on-line la acțiunile de protest găsesc justificări pentru faptul că numărul de participanți în stradă a scăzut: aceștia afirmă că situația se datorează numărului mare de participanți răniți, decedați sau bătuți injust de forțele de ordine. Or, este totdeauna delicat de interpretat diversele videoclipuri deoarece cel mai adesea este vorba de unele de scurtă durată, extrase din evoluții complexe, atunci când nu e vorba despre imagini-tip ale unor contestatari răniți, adesea preluate post factum. Per ansamblu, este necesar totuși să se precizeze că imaginile postate pe Internet par autentice, dar nu totdeauna pot fi verificate. Verificările efectuate au dus totuși la o constatare: marea majoritate a videoclipurilor și imaginilor cele mai diseminate în mediul on-line sunt autentice și au fost înregistrate cu ocazia întrunirilor.

Există totuși și o excepție: videoclipurile care compilează violențele polițienești, dar pentru „impresie artistică”, unele dintre imagini sunt înregistrate în alte acțiuni de protest.

Abundența de exemple cu violențe polițienești întrețin un sentiment de injustiție și de persecuție, elocvent în comentarii. Se fac prim-planuri impozante pentru a prezenta adepți ai mișcărilor de protest loviți prin surprindere de forțele de ordine. Se reia abundant, fără a se prezenta informații asupra contextului, fotografia unui tânăr – care aparent nu are legătură cu mișcarea de protest, care este luat la întrebări de forțele de ordine, acesta având fața plină de sânge. Toate aceste imagini au doar scopul de a discredita forțele de ordine în fața manifestanților.

Astfel, se pregătește terenul pentru a se trece la un nou prag: indignarea de principiu de până atunci a lăsat locul unei emoții mai vii în fața unor imagini mai dure, de genul celor rezultate dintr-un videoclip cu privire la un tânăr lovit brutal de forțele de ordine în condițiile în care acesta nu exercită violențe și pare că „se predă” acestora prin ridicarea mâinilor¹⁰. Sau video-urile prezentând persoane cu orbita fracturată și cu fața tumefiată după ce a fost bine pisat de forțele de ordine¹¹. Adesea astfel de imagini șochează, suscită indignare, emoție și solidaritate.

¹⁰ Astfel de imagini au fost postate, de exemplu cu ocazia mișcării de protest din 10 august 2018 de la București.

¹¹ Așa se întâmplă în Franța în contextul protestelor organizate de „vestele galbene”.

O nouă etapă debutează și mai crudă, mai șocantă, aceea a victimelor rezultate din utilizarea grenadelor lacrimogene. Acestea sunt arme neletale care utilizează proiectile concepute pentru a descuraja mulțimea, însă pot produce leziuni grave la impactul cu o țintă vie. Aceste imagini, adesea foarte puternice emoțional, dificil de a le opri, sunt lansate chiar și fără un context clar. Apar astfel imagini de tipul unei bunicuțe de 70 de ani care e victima unui astfel și proiectil, înconjurată de trupele de asalt, imagini cu un comerciant care mărturisește revoltat că a văzut un bărbat numai „carne vie” sau solicitările unei femei care cere martorilor să spună despre o femeie care a fost operată după ce a fost rănită direct în figură de astfel de proiectile.

În sens contrar, spărgătorii și cei ce exercită violențe contra forțelor de ordine nu sunt niciodată prezentați pe platformele de socializare sau, dacă sunt totuși surprinși cu acest gen de acțiuni, atunci se încearcă discreditarea prin diverse teorii conspiraționiste, care tind să acuze statul de scenarii în legătură cu acestea: falși spărgători; false mașini incendiate etc., astfel ca membrii și susținătorii mișcărilor de protest să fie exonerati de orice responsabilitate morală.

În fața a ceea ce este perceput ca un abuz din partea forțelor de ordine, aderenții la ideile mișcărilor de protest distribuie două tipuri de mesaje: unul care face apologia utilizării de mijloace violente, cel de al doilea sugerează recurgerea la metode pacifiste în apărarea față de forțele de ordine. Uneori, în postările pe platformele de socializare putem găsi chiar omagii aduse participanților la acțiunile de protest, unele personaje fiind considerate ca „martiri”¹².

Critica elitelor: anumite categorii de aleși sunt luați în colimator

În mediul on-line, postările pe rețelele de socializare ale celor implicați în mișcările de protest neorganizate creează două tabere virtuale: există - de o parte - protestatarii, iar de cealaltă parte ei, cei bogați, aleșii, mass-media, pentru care membrii acestei comunități nutresc un profund resentiment. De multe ori, o personalitate concentrează antipatia întregii mișcări de protest și este ținta a numeroase critici și făcături, unele de-a dreptul grosolane. I se reproșează diverse: exercitarea puterii în mod

¹² În acest sens poate fi citat, spre exemplu, cazul foarte mediatizat al boxerului francez Christophe Dettinger, acuzat că a lovit polițiști în cadrul celui de al VIII-lea episod al „vestelor galbene” la Paris, prezentat pe platformele de socializare ca un erou care a apărat manifestații vulnerabili.

absolut, politicile economice dezastruoase, creșterea prețului la carburanți etc. și pentru toate acestea i se cere demisia.

Practic pot fi vizați toți aleșii, dar și persoanele cu funcții de conducere de la toate nivelurile ale structurilor guvernamentale. Aceștia sunt considerați ca prea bine plătiți, nu destul de activi, deconectați de la viața cotidiană. Unele dintre aceste acuzații sunt bazate pe fapte – precum avantajele acordate parlamentarilor; altele sunt false – precum cele care afirmă că parlamentarii dintr-o țară ar fi mai bine plătiți decât omologii lor din alte state. Nu în ultimul rând, unele acuzații se bazează numai pe speculații, alimentate mai mult sau mai puțin interesat de anumite entități mass-media.

Nici mijloacele mass-media nu sunt scutite de critici, începând de la posturile care transmit on-line și care fac obiectul unor acuzații de manipulare a cifrelor sau a imaginilor.

La rândul lor, unele canale de actualități care transmit on-line fac apologia actelor de vandalism, sugerând chiar existența unei adevărate guerile urbane. Distrugerile eclipsează cu mult aici mărturiile răniților și imaginile cu violențele polițienești, accentuând asupra fracturii care există între grupul de pe platformele de socializare și respectivele redacții de știri.

Alteori, se găsesc și medii scrise on-line care sunt dispuse să facă o satiră simplă pe seama unor preocupări imaginare ale diriguitorilor țării, unele sugerând că măsurile luate de forțele guvernamentale ar viza doar amânarea deznodământului cu privire la mișcarea de protest până într-o etapă în care protestatarii s-ar lăsa mai ușor supuși (de exemplu, în perioada concediilor de vară).

Concluzii

Sintetizând ideile principale desprinse din analiza făcută putem concluziona că:

- în general, actul de guvernare nu poate mulțumi pe deplin toate categoriile sociale;
- neglijarea problemelor unei părți a populației poate genera mișcări de protest, a căror derulare tinde să ignore regulile de desfășurare impuse de către autoritățile statului;

- chiar și în era digitală, mișcările de protest reprezintă o formă de refulare a nemulțumirii unei părți a opiniei publice și cel mai bun mijloc de a se face înțeles;

- deși neorganizate, aceste mișcări de protest sunt în realitate bine manageriate și gestionate, iar liderii acestora, formatori de opinie, sunt informali;

- aderarea la aceste mișcări este facilitată de Internet și de mijloacele de comunicare moderne, care asigură coagularea și diseminarea ideilor și obiectivelor mișcării;

- forțele de ordine sunt demonizate și prezentate de protestatari ca sursă a tuturor relelor din societate.

În opinia noastră acțiunile de protest neorganizate generează instabilitate și tulbură ordinea și liniștea publică fapt pentru care autoritățile statului cu atribuții în domeniu sunt obligate să găsească soluții optime, în primul rând pentru prevenirea unor astfel de manifestări, iar în situația în care totuși acestea au loc să asigure controlul lor astfel încât protestele să nu degenereze în acte violente care să producă distrugerii sau să conducă chiar la pierderea de vieți omenești.

Bibliografie

1. *** *Legea nr.61/1991 pentru sancționarea faptelor de încălcare a unor norme de conviețuire socială, a ordinii și liniștii publice*, Monitorul Oficial nr. 196, 27 septembrie 1991.
2. *** *Decretul nr. 153 din 24 martie 1970 pentru stabilirea și sancționarea unor contravenții privind regulile de conviețuire socială, ordinea și liniștea publică*, Buletinul Oficial nr. 31 din 31 martie 1970.

CONSIDERAȚII PRIVIND UTILIZAREA FORȚEI PENTRU ASIGURAREA ȘI RESTABILIREA ORDINII PUBLICE

CONSIDERATIONS ON THE USE OF FORCE FOR ENSURING AND RESTORING PUBLIC ORDER

Prof.univ.dr. Țuțu PIȘLEAG

Membru corespondent al Academiei de Științe ale Securității Naționale,

E-mail: tutu.pisleag@yahoo.com.

Rezumat: În acest articol sunt tratate aspectele privind utilizarea forței din perspectiva legalității, proporționalității și necesității în dinamica continuumului utilizării forței, în care respectarea drepturilor fundamentale ale omului este o cerință majoră. Problema critică pentru forțele de ordine constă în evaluarea utilizării forței, dacă nivelul forței a fost rezonabil în mod obiectiv, luând în calcul totalitatea circumstanțelor cu care se confruntă jandarmul la locul acțiunii și dacă utilizarea forței reprezintă ultima opțiune. Problematika de față este mai puțin abordată în literatura de specialitate din România, fapt pentru care este nevoie ca acțiunea tactică de asigurare a ordinii publice pe timpul întrunirilor publice să dobândească profunde valențe juridice din perspectiva respectării dreptului de întrunire, iar atunci când situația impune utilizarea forței să se circumscrie rezonabilității potrivit totalității circumstanțelor incidentului. Deescaladarea violenței pasive sau active se realizează prin stăpânirea abilităților în comunicarea tactică, în dialog și negociere, integrate în continuumul utilizării forței prin care se asigură siguranța participanților la protest cât și siguranța jandarmilor.

Cuvinte cheie: violență, forță rezonabilă, aplicarea legii, forțe de ordine, drepturile omului.

Abstract: This article addresses aspects regarding the use of force from the perspective of legality, proportionality and necessity in the dynamics of the uninterrupted use of force, within which the respect for fundamental human rights is a major requirement. The critical issue for law enforcement is to assess the use of force, whether the level of force was objectively reasonable, taking into account all the circumstances the gendarme faces at the place of action and whether the use of force was the only option. The present issue is less addressed in the Romanian literature; thus, the tactical action of ensuring public order during public meetings needs to acquire profound legal valences from the perspective of respecting the right of assembly. When the situation requires it, the use of force must be reasonably justified depending on the overall circumstances of the incident. De-escalation of violence passive or active - is achieved by mastering skills in the tactical

communication, in dialogue and negotiation, embedded in the continuum use of force that ensures the safety of the participants in the protest as well as the safety of the gendarmes.

Key words: *violence, reasonable force, law enforcement, human rights.*

Acțiunile de asigurare și restabilire a ordinii publice desfășurate de către jandarmerie în ziua de 10 august 2018 au fost printre altele și de interes în dezbaterea publică, predominând acuzațiile de „agresivitate a jandarmeriei”, „abuzurile jandarmeriei”, „violențe fără margini”, „violențe incredibile”, „intervenție brutală”, „violență extremă” etc. Față de acestea, apreciem că este necesară o analiză mult mai profundă și mai extinsă pentru a înțelege manifestarea unui protest și acțiunile forțelor de ordine publică în toată complexitatea acestora.

Situațiile în care forțele de ordine publică acționează pentru asigurarea ordinii publice pe timpul desfășurării adunărilor publice sunt încărcate emoțional și de cele mai multe ori pot crea o conflictualitate între participanții la manifestare și forțele de ordine publică. Această conflictualitate este determinată și de modul în care forțele de ordine publică recurg la utilizarea forței iar atunci când forța utilizată este excesivă, situația se agravează în mod inutil și are efecte și asupra acțiunilor ulterioare. Cu toate că și în România, ca de altfel în orice sistem democratic, este creat cadrul legislativ cu privire la manifestarea dreptului de întrunire, totuși s-au înregistrat violențe pe timpul manifestațiilor publice. Este adevărat că obiectivul legislației în domeniul adunărilor publice este acela de a menține ordinea, totuși, apreciem că este nevoie de adoptarea unui model de acțiune (intervenție) ca răspuns în astfel de situații, potrivit standardelor specifice cu privire la nivelul de forță care trebuie folosită. Este ceea ce reiese din continuumul utilizării forței în care dialogul, comunicarea cu protestatarii se definesc ca opțiune tactică primară a forțelor de ordine publică. Avem în vedere că astfel de manifestații reprezintă sau pot reprezenta o dimensiune legitimă a procesului democratic față de care este nevoie de regândirea abordării manifestațiilor publice și în mod special a protestelor spontane.

În acest demers avem în vedere reglementările legale în domeniul asigurării și restabilirii ordinii publice în care regăsim referirile la utilizarea forței de către structurile de jandarmi. Astfel, acestea se referă la:

- „... vor interveni pentru împiedicarea sau neutralizare a manifestărilor ce tulbură grav ordinea și liniștea publică... ”¹ ;
- „...organele de ordine vor interveni folosind, în condițiile legii și în raport cu situațiile create, mijloacele tehnice din dotare ”²;
- „Intervenția în forță a organelor de ordine va fi decisă... ”³;
- „Folosirea mijloacelor tehnice din dotare se va face... ”⁴;
- „...vom folosi forța ”....., „se va folosi forța ”....., „folosirea mijloacelor de împiedicare sau constrângere ”⁵;
- „...să folosească forța, mijloacele din dotare și armamentul, în condițiile legii ”⁶;
- „...folosește armamentul din dotare cu muniția aferentă, veste antiglonț, scuturi de protecție, căști cu vizor, bastoane de cauciuc sau tompe, bastoane cu energie electrostatică, dispozitive cu substanțe iritant lacrimogene, arme albe, jeturi de apă sau coloranți, arme cu glonț de cauciuc sau coloranți, cătușe, cai și câini de serviciu, dispozitive sonore și luminoase, mijloace blindate, lucrări și mijloace genistice, precum și orice mijloace de protecție și de imobilizare aflate în dotare,.... ”⁷;
- „pentru împiedicarea și neutralizarea acțiunilor agresive ale persoanelor care tulbură grav ordinea publică, acțiuni ce nu au putut fi înlăturate sau anihilate prin utilizarea altor mijloace legale ”⁸;

¹ art. 17, Legea nr. 60/1991 privind organizarea și desfășurarea adunărilor publice, republicată, Monitorul Oficial, Partea I, nr. 186, 29 septembrie 2004.

² art. 18, Legea nr. 60/1991 privind organizarea și desfășurarea adunărilor publice, republicată, Monitorul Oficial, Partea I, nr. 186, 29 septembrie 2004.

³ art. 19, Legea nr. 60/1991 privind organizarea și desfășurarea adunărilor publice, republicată, Monitorul Oficial, Partea I, nr. 186 din 29 septembrie 2004.

⁴ art. 20, Legea nr. 60/1991 privind organizarea și desfășurarea adunărilor publice, republicată, Monitorul Oficial, Partea I, nr. 186 din 29 septembrie 2004.

⁵ art. 22, Legea nr. 60/1991 privind organizarea și desfășurarea adunărilor publice, republicată, Monitorul Oficial, Partea I, nr. 186 din 29 septembrie 2004, art. 32, alin (2),(3), Legea nr. 550/2004 privind organizarea și funcționarea Jandarmeriei Române, Monitorul Oficial nr. 1175, 13 decembrie 2004 .

⁶ art. 20, Legea nr. 550 din 29 noiembrie 2004 privind organizarea și funcționarea Jandarmeriei Române, Monitorul Oficial nr. 1175, 13 decembrie 2004.

⁷ art. 29, Legea nr. 550 din 29 noiembrie 2004 privind organizarea și funcționarea Jandarmeriei Române, Monitorul Oficial nr. 1175, 13 decembrie 2004.

⁸ art. 29, lit. a), Legea nr. 550 din 29 noiembrie 2004 privind organizarea și funcționarea Jandarmeriei Române, Monitorul Oficial nr. 1175, 13 decembrie 2004.

- „Folosirea mijloacelor prevăzute (...) se face în mod gradual și nu trebuie să depășească nevoile reale pentru imobilizarea persoanelor turbulente sau agresive ori pentru neutralizarea acțiunilor ilegale și va înceta de îndată ce scopul misiunii a fost realizat.”⁹;

- „Intervenția în forță se dispune”¹⁰;

- „În îndeplinirea atribuțiilor de serviciu, personalul din Jandarmeria Română are obligația să respecte drepturile și libertățile fundamentale ale omului și să acorde primul ajutor medical persoanelor care au nevoie de acesta ca urmare a intervenției în forță”¹¹.

Deși, din punct de vedere juridic, adunările publice, așa după cum sunt definite de lege, se pot organiza numai după declararea prealabilă, în realitate întâlnim și așa numitele adunări spontane sau proteste spontane care nu pot fi interzise și față de care forțele de ordine trebuie să aibă un *răspuns de facilitare*, în sensul de a se asigura desfășurarea acestora. Tot prin lege¹² sunt interzise acele adunări prin care se urmărește: „a) propagarea ideilor totalitare de natură fascistă, comunistă, rasistă, șovină sau ale oricăror organizații terorist-diversioniste; b) organizarea unei lovituri de stat sau altei acțiuni contrare siguranței naționale; c) încălcarea ordinii, siguranței sau moralității publice, a drepturilor și libertăților cetățenilor ori punerea în pericol a sănătății acestora”. În opinia noastră, deși legislația în materie acoperă într-un cadru general utilizarea forței, este nevoie de o abordare integrată a elementelor de conținut ale acțiunii de asigurare a ordinii publice și implicit ale acțiunii care derivă din aceasta de restabilire a ordinii publice (intervenție) care în final să configureze și să consacre un model de acțiune cu specific național. Un astfel de model este influențat de factori de natură economică, socială, culturală, juridică, politică etc. ceea ce face ca acesta să capete forme variate, particularizate de specificul național. Abordând protestele de nouă generație din perspectiva legalității și

⁹ art. 33, Legea nr. 550 din 29 noiembrie 2004 privind organizarea și funcționarea Jandarmeriei Române, Monitorul Oficial nr. 1175, 13 decembrie 2004.

¹⁰ art. 34, aln. (1), Legea nr. 550 din 29 noiembrie 2004 privind organizarea și funcționarea Jandarmeriei Române, Monitorul Oficial nr. 1175, 13 decembrie 2004.

¹¹ art. 37, Legea nr. 550 din 29 noiembrie 2004 privind organizarea și funcționarea Jandarmeriei Române, Monitorul Oficial nr. 1175, 13 decembrie 2004.

¹² art. 9, Legea nr. 60 din 1991 privind organizarea și desfășurarea adunărilor publice, republicată, Monitorul Oficial, Partea I, nr. 186, 29 septembrie 2004.

legitimității, considerăm că recurgerea la utilizarea forței trebuie să devină o măsură tactică de ultimă instanță și numai atunci când celelalte opțiuni tactice succesive și non-violente s-au dovedit a fi ineficiente.

La o primă evaluare a prevederilor legale în materia utilizării forței, se poate concluziona că acestea au un caracter de generalitate și că ar putea genera disfuncționalități în managementul integrat al unei întruniri publice. În realitate este nevoie de o abordare progresistă și din perspectivă juridică a unei astfel de acțiuni pentru asigurarea ordinii publice. Astfel, apreciem că dimensiunea tactică a unei acțiuni în acest domeniu nu mai este singulară, ea dobândește profunde valențe juridice, psihologice, informaționale și de comunicare în care respectarea drepturilor fundamentale ale omului sunt primordiale.

Pentru a clarifica aspectele legate de forța necesară, rezonabilă, minimă, excesivă sau proporțională trebuie să avem în vedere că potrivit legii, în vederea îndeplinirii atribuțiilor, personalul jandarmeriei este investit cu exercițiul autorității publice iar „imaginea autorității este percepută și ca forță publică, forță de constrângere”¹³. Este evident că legea se referă la atribuții, iar pentru îndeplinirea acestora se subînțelege configurarea formei de acțiune, care implică la rândul acesteia procedeele de acțiune, tehnicile și tacticile specifice cu scopul atingerii unui obiectiv, a unei misiuni, având în vedere circumstanțele fiecărei acțiuni, care este în esență unică și mai cu seamă atunci când se utilizează forța.

De fiecare dată atunci când se utilizează forța se creează și subiecte controversate cu privire la opțiunile, oportunitățile și nivelurile forței. În aceste condiții nevoia de integrare a dimensiunilor unei acțiuni de intervenție – tactică, juridică, psihologică, informațională, de comunicare devine esențială întrucât „situațiile pot fi similare sau par să se reflecte unele pe altele, dar nici o situație nu este aceeași”¹⁴. Problema utilizării forței este una de bază în aplicarea legii pentru că în dinamica unei acțiuni este fundamental să se știe când și cât trebuie utilizată forța și dacă sunt identificate și alte opțiuni, care au fost aplicate și care nu au avut efect.

¹³ N. Popa, M.-C. Eremia, D.-M. Dragnea, *Teoria generală a dreptului. Sinteze pentru seminar*, Editura All Beck, 2005, p. 72.

¹⁴ <https://www.ukessays.com/essays/criminology/police-and-the-use-of-force-policies-criminology-essay.php>, accesat la 21.02.2019.

Învestirea personalului militar al jandarmeriei cu exercițiul autorității publice, deci al aplicării legii, implică prevenirea, descurajarea, împiedicarea, neutralizarea, zădărnicierea, aplanarea etc. a unor situații conflictuale sau potențial conflictuale care afectează climatul de ordine publică. Altfel spus, de a transforma o situație critică în una care poate fi mai facil gestionabilă. De asemenea, „folosirea forței este o problemă critică în fiecare societate care are multe puncte de vedere diferite cu privire la aceasta. Pe de o parte, este o nevoie de ordine și siguranță care se realizează prin punerea în aplicare a legii, pe de altă parte punerea în aplicare a legii este adesea realizată prin utilizarea forței fizice rezonabile sau amenințarea de a folosi forța fizică atunci când apar anumite situații”¹⁵. Față de cele prezentate mai sus „folosirea forței este ultima opțiune, este un curs necesar pentru restabilirea siguranței atunci când alte practici sunt ineficiente”¹⁶ în care forța se poate defini ca fiind „acea cantitate de efort necesar pentru a determina conformarea unui subiect”¹⁷. Astfel, forța fizică reprezintă un contact fizic direct (utilizarea mâinilor, a picioarelor, a corpului), implică de fapt contactul cu subiectul sau prin folosirea mijloacelor de protecție și intervenție și care trebuie să fie rezonabil obiectivă, necesară și proporțională. Atunci când se folosesc mijloacele de protecție și intervenție forța are și atributul de mecanică sau electrică (taser) conferit de dispozitivul respectiv, inclusiv de o substanță chimică (substanțe iritant lacrimogene, spray cu piper, CS¹⁸), altul decât o armă de foc.

În raport cu cele de mai sus, înainte de recurgerea la utilizarea forței, prin raportare la principiile de acțiune, la bunele practici în aplicarea legii și la continuumul utilizării forței este nevoie de a se lua în considerare, potrivit circumstanțelor, și autoritatea constructivă rezultată din combinarea puterii

¹⁵ Avdija Avdi S., *Police Use of Force: An Analysis of Factors that Affect Police Officer's Decision to Use Force on Suspects*, International Research Journal of Social Sciences, Vol. 2(9), 1-6, September (2013).

¹⁶ <https://www.nij.gov/topics/law-enforcement/officer-safety/use-of-force/pages/welcome.aspx>, accesat la 23.02.2019.

¹⁷ *Police Use of Force in America, 2001*, International Association of Chiefs of Police, 2001, p. 1.

¹⁸ clorobenzalmononitril, inventat în anul 1928 de către chimiștii americani Ben B. Carson și Roger W. Stoughton. Denumirea CS provine de la inițialele numelor acestora C (Carson) și S (Stoughton).

instituționale, a puterii situaționale, a puterii relative și a puterii personale pe care jandarmul trebuie să le utilizeze. Intervin aici acele abilități de comunicare prin care se obține conformarea, complianța și controlul unui subiect care opune rezistență. Deescaladarea violenței pasive sau active se realizează prin stăpânirea abilităților în comunicarea tactică, în dialog și negociere, integrate în continuumul utilizării forței prin care se asigură siguranța participanților la protest cât și siguranța jandarmilor. Rezultă de aici nevoia dezvoltării unei culturi a aplicării legii prin care să se identifice și alte opțiuni față de abordarea instrumentală a exercitării autorității. Astfel de opțiuni reflectă operaționalizarea modelului de ordine publică privind utilizarea forței, în care dialogul reprezintă prima opțiune tactică în proiectarea siguranței, reducerea conflictualității, a violenței verbale și fizice. În condițiile adoptării standardelor de aplicare a legii în domeniul manifestațiilor publice, subiectivitatea standardelor de aplicare a legii (de utilizare a forței) a devenit și mai complexă întrucât „rezonabilitatea forței utilizate trebuie judecată din perspectiva unui agent rezonabil de pe scena momentului incidentului iar orice interpretare a rezonabilității trebuie să aibă în vedere că personalul este adesea forțat să ia decizii pe secundă în circumstanțe care sunt tensionate, incerte și care evoluează rapid în ceea ce privește cantitatea necesară de forță într-o situație specifică”¹⁹.

Totuși, problema majoră constă în evaluarea utilizării forței, dacă nivelul forței a fost rezonabil în mod obiectiv, luând în calcul totalitatea circumstanțelor cu care se confruntă jandarmul la locul acțiunii. Nivelul de forță sau cantitatea de forță nu pot fi măsurabile cu precizie iar rezonabilitatea nu se poate defini cu precizie și nu se poate aplica mecanic. Potrivit dicționarului, prin rezonabil se înțelege despre o faptă sau despre o acțiune că „se menține în limitele normale, obișnuite, fără exagerări, cumpătat”²⁰. Din aceste considerente teoretice dar și practice, rezultă că recurgerea la utilizarea forței trebuie să fie ultima opțiune, însă și în aceste condiții forța trebuie să răspundă principiilor de rezonabilitate, proporționalitate, necesitate, gradualitate.

¹⁹ Kamala D. Harris, *Law Enforcement Policy & Procedures Manual*, California Department of Justice, March 2015, pp. 33-34.

²⁰ Dicționar Enciclopedic, ediția a V-a, Editura Cartier, 2004, p. 804.

A aprecia că forța utilizată a fost excesivă trebuie să avem în vedere ceea ce reprezintă (se înțelege) excesiv iar de aici apare „complicația de a califica nivelul excesiv al forței ale cărei consecințe depind de informațiile disponibile, criteriile care sunt utilizate și modul în care acestea sunt aplicate”²¹. Nevoia de cunoaștere și respectare a principiilor în utilizarea forței devine vitală, apar astfel „două condiții imperative care guvernează punerea sa în aplicare: necesitatea și proporționalitatea iar orice utilizare a forței care este inutilă sau disproporționată ar constitui o violență ilegală”²². Îndeplinirea atribuțiilor în raport cu situația creată nu se poate realiza fără a recurge la o anumită „cantitate” de forță în circumstanțele incidentului. Circumstanțele unui incident care presupune folosirea forței nu sunt limitate, ele se modifică de la incident la incident iar folosirea forței se află aproape întotdeauna la granița dintre legitimitate și ilegalitate. Când ne referim la legitimitate avem în vedere necesitatea și proporționalitatea forței, că statul este deținătorul monopolului violenței legitime și că „justificarea autorității statului se realizează și datorită încrederii pe care statul o inspiră cetățenilor săi sau a fricii inspirată de constrângerea pe care o poate exercita statul care are monopolul violenței legitime”²³.

Înainte de recurgera la forță față de un subiect, recomandările, avertismentele, somațiile, comenzile pot de cele mai multe ori să conducă la conformarea acestuia. În ceea ce privește ilegalitatea, reținem că orice forță inutilă, excesivă, disproporționată poate constitui o violență ilegală, care desigur atrage răspunderea disciplinară sau penală. Din aceste considerente apreciem că jandarmeria, ca de altfel și poliția, sunt investite cu exercițiul autorității publice, ca „instrumente” publice, care exprimă legitimitatea statului în folosirea violenței și reprezintă în fond un privilegiu dar și responsabilitatea prin care se validează utilizarea forței. Astfel de dezechilibre afectează grav reciprocitatea de drepturi și obligații dintre statul de drept și cetățean.

²¹ *Use of Force by Police. Overview of National and Local Data*, National Institute of Justice, U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs, 1999, p. 62.

²² Aline Daillère, *L'ordre et la force enquete sur l'usage de la force par les representants de la loi en France*, Acat, p. 9.

²³ Prof.univ.dr. Gheorghe Iancu, *Drept constituțional și instituții politice*, Editura Universul Juridic, 2015, p. 398.

Aplicarea forței prin raportare la totalitatea circumstanțelor unui incident, pentru ca aceasta să fie necesară, graduală și proporțională trebuie evaluată printr-o serie de indicatori care se referă la comportamentul subiectului împotriva căruia se aplică forța, obiectivul legitim de protejat, caracteristicile subiectului împotriva căruia se aplică forța, raportul de forțe, echipamentul de protecție, riscul de daune colaterale, siguranța subiectului și a jandarmului etc. De asemenea, avem în vedere existența și a altor mijloace și implicit a altor opțiuni, dintre care capacitatea jandarmului de exercitare a controlului și autocontrolului, capacitatea și abilitățile acestuia de influență asupra subiectului sunt primordiale întrucât se deschid variante multiple pentru conformarea subiectului. Controlul implică și autocontrolul jandarmului, altfel răspunsul (*care este rațional*) se transformă în reacție (*care este emoțională*) ca ostilitate și agresivitate. Utilizarea forței este considerată ca necesară și acceptabilă dacă este obiectiv rezonabilă prin totalitatea circumstanțelor incidentului, a standardelor juridice, și este apreciată rezonabil și de către alte persoane rezonabile. Practica evidențiază că incidentele care presupun utilizarea forței sunt tensionate, dinamice, nesigure, implică decizii în unități de timp extrem de mici, confirmă și reclamă nevoia de a se recurge la tehnicile și tacticile de dialog. Concluzia care se desprinde este aceea că atribuțiile jandarmeriei în domeniul asigurării și restabilirii ordinii publice sunt de natură polițienească iar pregătirea profesională a jandarmilor trebuie să reflecte această cerință având în vedere că practica pune în evidență noi cerințe în conținutul formării acestora. În acest sens, ne raportăm și la instrumentele juridice ale ONU, față de care și jandarmii pot fi asimilați funcționarilor responsabili cu aplicarea legii. Astfel, „termenul *funcționari de aplicare a legii* include toți ofițerii legii, fie că sunt numiți, fie că sunt aleși, care exercită puteri de poliție, în special puterile de arest sau detenție”²⁴ iar „în țările în care puterile de poliție sunt exercitate de autoritățile militare, în uniformă sau nu sau de către forțele de securitate de stat, se consideră că definiția oficialilor de aplicare a legii include și ofițerii acestor servicii”²⁵. În acest context, și

²⁴ aln. 1, comentariul a), Codul de conduită pentru oficialii care aplică legea, Rezoluția Adunării Generale a ONU, nr 34/169, 17 decembrie 1979.

²⁵ aln.1, comentariul b), Codul de conduită pentru oficialii care aplică legea, Rezoluția Adunării Generale a ONU, nr 34/169, 17 decembrie 1979.

jandarmii pot fi considerați că „reprezintă autorități desemnate de stat”²⁶ și de altfel ca și Poliția, și Jandarmeria are obligația de a respecta și de a proteja drepturile omului. În ceea ce privește dreptul la întrunire pașnică se poate considera că atunci când se „acționează fără un temei juridic justificabil sau fără un scop legitim sau dacă nu respectă principiul necesității și al proporționalității, (...) jandarmul (n.n) încalcă dreptul la libertate”²⁷, în cazul de față dreptul persoanei la întrunire pașnică. Intervine astfel obligația de a *respecta* dreptul la întrunire pașnică față de care nu se poate interzice o întrunire fără o justificare adecvată și de asemenea la folosirea unei forțe excesive. Cu privire la obligația jandarmilor de a *proteja* dreptul la întrunire pașnică, este nevoie de regândirea tacticilor de asigurare a ordinii publice pentru a proteja pe acei protestatari care se manifestă pașnic, de facilitare a protestului și implicit de diferențiere în utilizarea forței. Utilizarea forței nu trebuie să fie subiectivă și arbitrară, ea trebuie să se circumscrie totalității circumstanțelor, să răspundă cerinței de necesitate dar numai după ce s-a recurs și la alte opțiuni disponibile și rezonabile. În aceste condiții avem în vedere un obiectiv legitim de protejat prin utilizarea unei forțe minime, necesare și rezonabile în totalitatea circumstanțelor incidentului.

Față de cele de mai sus, practica în aplicarea legii evidențiază un anumit continuum al utilizării forței care se manifestă de la simpla prezență a jandarmului până la utilizarea forței, potrivit prevederilor legale. Astfel, simpla prezență trebuie să impună autoritatea, comunicarea tactică (verbalizarea) cu subiectul în cauză, controlul mâinilor (contactul fizic pentru controlul corporal, imobilizarea, conducerea etc.), utilizarea mijloacelor de protecție și intervenție nonletale – nivelul de forță intermediară, forța fizică atunci când este necesară depășirea forței de rezistență a unui subiect, forța mecanică prin utilizarea unor mijloace, altele decât armamentul. De reținut totuși, că în situațiile în care jandarmul este perceput ca țintă potențială, un subiect poate capitaliza situația în favoarea lui. Imaginea pe care o transmite jandarmul, aspectul și comportamentul în

²⁶ Formare pentru polițiști din perspectiva drepturilor fundamentale. Manual pentru formatorii polițiștilor, Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene (FRA), Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene, 2018, p. 31.

²⁷ *Ibidem*.

uniformă, devin factori primari în percepția publică și mai ales atunci când sunt luate în considerare acțiunile anterioare. Comunicarea tactică realizată prin recurgerea la elementele de dispozitiv pentru dialog implică nu numai prezența acestora în ansamblul dispozitivului de acțiune, ci mai ales dobândirea și stăpânirea abilităților de comunicare pentru conformarea protestatarilor violenți. Comunicarea tactică dobândește plus valoare, conferă legitimitate și recunoaștere a rolului forțelor de ordine publică, încredere din partea societății dacă este încadrată în comunicarea pre-eveniment și comunicarea post-eveniment. O astfel de abordare conduce la evitarea situațiilor nejustificate tactic și juridic.

Atunci când intervențiile forțelor de ordine publică nu sunt adecvate circumstanțelor, pot transforma protestele în adevărate revolte, ca o explozie de furie reprimată contra acestora dar în același timp și expresia unei frustrări sociale generale. Trebuie să reamintim că dreptul de a protesta nu presupune și comportamentul violent și implicit acesta nu poate fi acceptat ca o formă legitimă de protest, însă violențele pot fi reduse, controlate prin particularizarea și nuanțarea dimensiunilor acțiunii de asigurare a ordinii publice, de aplicare flexibilă a continuumului utilizării forței centrat pe comunicarea tactică.

Bibliografie

1. *** *Codul de conduită pentru funcționarii responsabili cu aplicarea legii*, adoptat de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 17 decembrie 1979 (Rezoluția 34/169).
2. *** *Codul european de etică al poliției*, Consiliul Europei, 2001.
3. *** *Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale*, Roma, 4.XI.1950.
4. *** *Declarația universală a drepturilor omului*, 1948.
5. *Dicționar Enciclopedic*, ediția a V-a, Editura Cartier, 2004.
6. *** *Formare pentru polițiști din perspectiva drepturilor fundamentale. Manual pentru formatorii polițiștilor*, Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene (FRA), Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene, 2018.

7. *** *Hotărârea Guvernului nr. 991/2005 pentru aprobarea Codului de etică și deontologie al polițistului*, Monitorul Oficial nr. 813, 07 septembrie 2005.
8. *** *Legea nr. 60/1991 privind organizarea și desfășurarea adunărilor publice*, republicată, Monitorul Oficial, Partea I nr. 186 din 29 septembrie 2004.
9. *** *Legea nr. 550/2004 privind organizarea și funcționarea Jandarmeriei Române*, Monitorul Oficial nr. 1175, 13 decembrie 2004 .
10. *** *Principiile de bază privind utilizarea forței și a armelor de foc de către oficialii de aplicare a legii*, adoptată de al optulea Congres al Organizației Națiunilor Unite privind prevenirea criminalității și tratarea infractorilor, care a avut loc la Havana, Cuba, în perioada 27 august - 7 septembrie 1990.
11. *** *Police Use of Force in America*, 2001, International Association of Chiefs of Police, 2001.
12. *** *Use of Force by Police. Overview of National and Local Data*, National Institute of Justice, U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs, 1999.
13. Avdița
Avdi S. *Police Use of Force: An Analysis of Factors that Affect Police Officer's Decision to Use Force on Suspects*, International Research Journal of Social Sciences, Vol. 2(9), 1-6, September (2013).
14. Aline
Daillère *L'ordre et la force enquete sur l'usage de la force par les representants de la loi en France*, Acat.
15. Kamala D.
Harris, *Law Enforcement Policy & Procedures Manual*, California Department of Justice, March 2015, pp. 33-34.
16. Gheorghe
Iancu *Drept constituțional și instituții politice*, Editura Universul Juridic, 2015.
17. N. Popa,
M.-C.
Eremia, D.-
M. Dragnea *Teoria generală a dreptului. Sinteze pentru seminar*, Editura All Beck, 2005.
18. <https://www.nij.gov/topics/law-enforcement/officer-safety/use-of-force/pages/welcome.aspx>.
19. <https://www.ukessays.com/essays/criminology/police-and-the-use-of-force-policies-criminology-essay.php>.

TENDINȚE ALE TRAFICULUI DE COCAINĂ LA NIVELUL ROMÂNIEI

TRENDS OF COCAINE TRAFFICKING AT THE LEVEL OF ROMANIA

Col. (r.) prof.univ.dr. George ȚICAL

Membru titular al Academiei de Științe ale Securității Naționale,

E-mail: ticalgeorge@yahoo.com.

Rezumat: *Articolul face o scurtă analiză a situației din 2019 a tendinței traficului cu cocaină în zona României, mai ales în situația de membru al UE și stat cu o semnificativă frontieră externă a UE. Capturile din ultima perioadă în zona de frontieră maritimă îngrijorează atât opinia publică, dar mai ales instituțiile de aplicare a legii în domeniul combaterii traficului de droguri. Se observă o situație oscilantă a capturilor de cocaină la nivelul României, ceea ce face ca să tragem concluzia că în ultima perioadă de timp a devenit un loc pe care grupurile infracționale caută să trafice cocaina, în special din Europa spre Turcia. Prin acest mic studiu atragem atenția celor în drept de pericolul ca piața de droguri din România să crească în materia cocainei și a crackului. La nivelul consumului putem afirma că procentul populației consumatoare de cocaină și crack este mic. Aceasta și datorită prețului ridicat al cocainei. Se impune o creștere a activităților de cooperarea în zona frontierei maritime între organele abilitate în materia traficului de cocaină.*

Cuvinte cheie: *cocaină, crack, frontiera UE, piața drogurilor, grupuri infracționale organizate, captură drog, consumatori droguri.*

Abstract: *The article makes a brief analysis of the situation of the cocaine trafficking situation in Romania in 2019, especially given the situation of EU membership and being a state with a significant external border of the EU. Recent captures in the maritime border area are a concern both for public opinion, but especially for law enforcement institutions in the field of drug trafficking. An oscillating situation of cocaine captures is observed in Romania, which leads us to conclude that in the last period of time it has become a place that criminal groups seek as cocaine trafficking passages, especially from Europe to Turkey. Through this brief study, we draw the attention of those concerned to the danger that the drug market in Romania will grow in the field of cocaine and crack. At the level of consumption, we can say that the percentage of cocaine and crack*

consuming population is small. This is also due to the high price of cocaine. It is necessary to increase the cooperation activities in the maritime border between the bodies involved in the field of countering cocaine trafficking.

Keywords: cocaine, crack, EU border, drug market, organized crime groups, drug capture, drug users.

Introducere

Traficul de droguri este în continuă creștere în zona Mării Negre, respectiv România. În ultimii doi ani, acest flagel se simte din ce în ce mai prezent în viața noastră, momentan prin activitățile de capturare a unor cantități de droguri, cele mai multe, din punct de vedere cantitativ, fiind drogurile naturale. Pericolul este din ce în ce mai mare și datorită creșterii numărului de consumatori la noi în țară.

Analiza tendințelor realizată se bazează pe rapoartele EMCDDA¹ și ANA² din ultimii ani. Pentru analiza făcută în articol am folosit și open source.

Identificarea tendințelor legate de traficul și consumul de droguri ridică probleme atât de ordin practic, cât și metodologic, datorită lipsei de date necesare analizei obiective a fenomenului.

1. România: traficul și consumul de droguri - realități și tendințe

Ideea acestui articol mi-a venit în urma difuzării pe posturile mass-media a informațiilor despre captura de cocaină de la Marea Neagră în luna aprilie 2019. Știm foarte bine că acest drog este produs în zona Americii de Sud, respectiv, Columbia, Bolivia, Peru și Ecuador, datorită faptului că numai în Munții Anzilor crește arbustul de coca.

Am fost spectatori încă din anul 1993, când DEA³ (Departamentul de luptă antidrog al SUA) desfășura acțiuni în forță în Columbia, împotriva a două clanuri, respectiv Medellín și Cali, și ne înfioram numai la gândul existenței unor astfel de organizații, a activităților lor, dar, mai ales, la valoarea banilor obținuți de unul dintre cei mai mari baroni ai cocainei, Pablo Emilio Escobar Gaviria (n. 1 decembrie 1949 – d. 2 decembrie 1993).

¹ EMCDDA = European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (Observatorul European pentru Droguri și Toxicomanie).

² ANA=Agenția Națională Antidrog.

³ DEA=Drug Enforcement Administration.

Baronul drogurilor a deținut o avere netă cunoscută estimată la 30 de miliarde de dolari (în anii 1990) și aproximativ 100 de miliarde de dolari dacă sunt incluși și banii ascunși prin diverse locații din Columbia⁴.

A fost numai începutul, pentru că în anul 2017 Președintele Columbiei se mândrea cu o captură de 12 tone cocaină, cea mai mare captură de droguri din istoria acestei țări, ce valora 360 miliarde dolari (după calculele poliției columbiene). Demne de luat în seamă sunt rezultatele capturilor realizate la nivelul anului 2016, respectiv 317 tone și în 2017 o cantitate de 362 tone de cocaină. Aceste cantități reprezintă o parte a producției de cocaină numai din Columbia.

La o simplă comparație, ajungem să comensurăm sume de bani exorbitante, care au crescut de la an la an, vorbind numai de capturile de droguri. Se pune întrebarea, care este adevărata cantitate pe piața neagră a cocainei într-un an. Sau, „care este cantitatea de cocaină care ajunge pe piața neagră europeană?”.

Captura de cocaină la Marea Neagră, pe frontiera României, frontieră europeană a anului 2019, ne trezește la o realitate cruntă. Care este cantitatea de cocaină care a tranzitat România? Care este cantitatea de cocaină care a alimentat piața neagră românească? Sunt, de asemenea, întrebări pe care ni le adresăm numai la o primă lectură sau vizionare a știrilor.

Securitatea frontierei la Marea Neagră este cumva precară sau avem goluri de activitate. Afirmăm permanent că securitatea la frontiera externă UE a României este una dintre cele mai performante. Este o afirmație plină de adevăr, dar ce se întâmplă în această zonă, cum serviciile de ordine publică, și nu numai, își fac datoria, sunt probleme reale de văzut.

Cu câțiva ani înainte de primirea României în UE, cei care aveau laboratoare clandestine de producere a drogurilor și cei care aveau depozite, mai ales în Bulgaria, au încercat să schimbe locul acestora în România. În anii 2005 -2007, România a făcut față problemelor legate de aceste mutații, care aveau ca argument un zvon simplu, că Bulgaria nu este primită în UE. Acest zvon a fost pulberat de intrarea împreună în spațiul UE a României și

⁴ https://ro.wikipedia.org/wiki/Pablo_Escobar, *De la OPULENȚĂ, la DECĂDERE. Ruinele vilei din Caraibe unde "REGELE DROGURILOR" își trăia viața luxoasă*, GALERIE FOTO, 25 iulie 2014, Eva David, Evenimentul zilei, accesat la 25 iulie 2014.

Bulgariei, iar instituțiile abilitate în domeniu au anihilat mai multe laboratoare clandestine și totul a revenit la normal.

S-a constatat, după cum reiese din Raportul Mondial al drogurilor pentru anul 2018 al UNODC, că a crescut cu 23% față de anul precedent cantitatea de cocaină capturată la nivel mondial, ajungând în 2016 la 1129 de tone.

2. Piața cocainei în Europa și România

Europa este a doua cea mai mare piață pentru cocaină, cu o piață estimată de vânzare cu amănuntul, cu o valoare anuală de minimum 5,7 miliarde EUR⁵. Cu toate acestea, constatările din Raportul mondial privind drogurile al UNODC, pentru anul 2018, arată că cele mai multe creșteri ale cantităților de cocaină confiscate în 2016 au avut loc în afara acestor două principale piețe de destinație a cocainei (America de Nord și Europa), **confirmând răspândirea în continuare a traficului de cocaină către piețele emergente și proliferarea rutelor de trafic pe tot globul.**

Momentan, nu a fost identificată o piață a cocainei în România, așa cum reiese și din Raportul național privind drogurile, pentru anul 2018, unde se specifică: „diferențele de tendință înregistrate pot fi explicate prin revigorarea interesului pentru noile substanțe psihoactive, dar și prin evoluția consumului de canabis, care, deși înregistrează cele mai mici valori din Europa, își continuă tendința ascendentă”⁶. Raportul menționează că principalul drog consumat la nivel național este canabisul. Din anul 2010 a fost stabilizată, datorită măsurilor ferme și prompte, piața „noilor substanțe psihoactive” (NSP). Din clasa substanțelor stimulante, „cocaina este cea mai consumată, iar ecstasy este cel mai confiscat drog stimulant”⁷

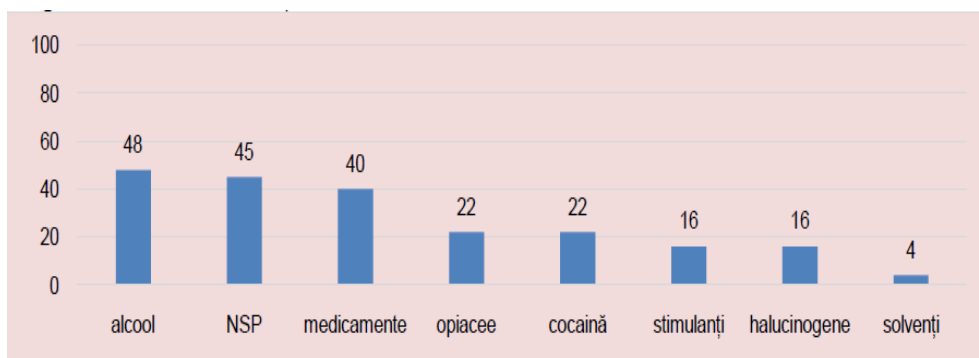
În cazul cocainei mai mulți indicatori înregistrează în prezent tendințe crescătoare⁸.

⁵ Raportul European privind drogurile. Tendințe și evoluții 2019, Observatorul European pentru Droguri și Toxicomanie (EMCDDA).

⁶ Raport național (România) privind situația drogurilor. Noi evoluții și tendințe, 2018, Agenția Națională Antidrog (ANA), p. 31.

⁷ Ibidem, p. 32.

⁸ Raportul European privind drogurile. Tendințe și evoluții 2019, Observatorul European pentru Droguri și Toxicomanie (EMCDDA), p. 11.

Graficul 1. Distribuția cazurilor de urgențe datorate consumului de canabis, în funcție de drogul utilizat în combinație cu acesta. Sursa: ANA

Din situația de mai sus observăm că consumul de cocaină la nivel național este în jumătatea de jos a clasamentului. Mai precis, se relevă faptul că avem o piață a cocainei în formare, aceasta se datorează și prețului mare pentru acest drog.

Consumul de cocaină/crack este specific în special adulților tineri (15-34 ani), care au experimentat consumul de cocaină/crack în proporție de 1%, 0,2% au consumat în ultimul an, pentru ca, în ultima lună, să se înregistreze consum al acestor substanțe doar în populația cu vârste între 35 și 64 ani (0,1%)⁹.

După o perioadă de creștere începută în anul 2010, în 2016 se remarcă o stabilizare a prevalențelor consumului de cocaină/crack de-a lungul vieții și în ultimul an la nivelul celor identificate în studiul anterior (2013), dar se înregistrează o revenire a consumului actual al acestor substanțe stimulante¹⁰.

Dintre drogurile identificate pe piața ilicită, cocaina păstrează cel mai ridicat preț (90000 Euro/kg)¹¹.

⁹ Raport național (România) privind situația drogurilor. Noi evoluții și tendințe, 2018, Agenția Națională Antidrog (ANA), p. 44.

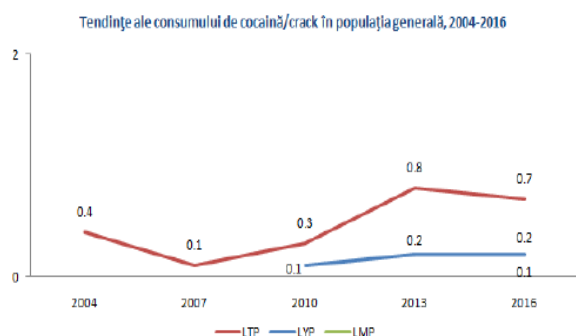
¹⁰ *Ibidem*, p. 43.

¹¹ *Ibidem*, p. 221.

Droguri pentru bogați			Droguri pentru săraci		
Drog	Cantitate	Preț	Drog	Cantitate	Preț
Cocaina	1 gram	100-130 de euro	Heroină	1 gram	20-40 de euro
LSD	1 timbru	20-30 de euro	Heroină	1 bilă	6-12 euro
Ecstasy	1 pastilă	10-20 de euro	Metadona	1 pastilă	1 euro
Mescalină de cactus	1 cub	25-60 de euro	Marijuana	1 gram	10-12 euro
Ciuperci halucinogene	1 gram	40-70 de euro	Hașiș	1 gram	7-12 euro
Opium	1 gram	60-80 de euro	Ulei de canabis	1 gram	15 euro

Tabelul 1. Situația costului drogurilor în România. Sursa: <https://www.libertatea.ro/>

LTP – Lifetime Prevalence (prevalența de-a lungul vieții).
LYP – Last Year Prevalence (prevalența în ultimul an).
LMP – Last Month Prevalence (prevalența în ultima lună).

Graficul 2. Caracteristici ale consumului de cocaină/crack la nivelul populației generale. Sursă: ANA

3. Situația consumului de cocaină la nivelul României

Consumul de cocaină, conform statisticilor ANA pentru anul 2008, este de 01,% pentru vârsta de 35-64 ani, ceea ce la nivel general este totuși mic.

Despre piața cocainei în România putem spune că este fluctuantă. Astfel, în 2016 am avut capturi de 2321,8 kg, iar în 2017 numai 8,176 kg, iar frunzele de coc de la 0,497 kg în 2016 la 0,240 în 2017. Față de această captură din 2019, de 980 kg, cantitățile sunt mici, drept urmare asta ne arată

interesul grupurilor infracționale pentru traficul de cocaină prin România venind pe Marea Neagră, apoi cu destinația Occident. Valoarea capturilor se ridică la 300 milioane euro.

La nivel mondial, implicațiile consumului de cocaină pentru sănătatea publică sunt greu de măsurat, deoarece efectele nocive pe termen lung asupra sănătății sunt dificil de monitorizat și adesea pot să nu fie recunoscute. Este însă de așteptat ca problemele să se agraveze în cazul în care va crește prevalența consumului, în special a drogurilor cu risc ridicat. Se observă că există o ușoară creștere a numărului de persoane admise pentru prima dată la tratament specializat pentru cocaină.

O tendință îngrijorătoare, deși încă rară, este aceea a creșterii consumului raportat de cocaină/crack, existând temeri că aceasta ar putea începe să afecteze mai multe țări. În general, avem încă nevoie să înțelegem mai bine ce constituie un tratament eficient pentru consumatorii de cocaină, inclusiv cel mai bun mod de răspuns în fața problemelor legate de cocaină care pot coexista cu dependența de opioide¹².

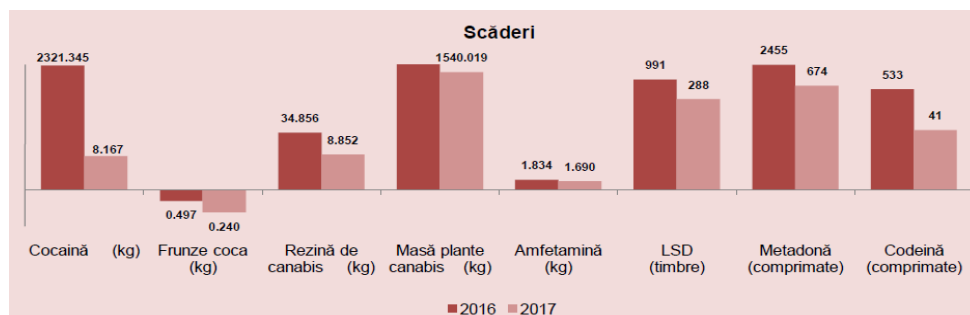
4. Capturile de cocaină, important instrument de stare

La nivel stradal situația capturilor de cocaină, putem afirma că nu este îngrijorătoare, astfel în 2017:

„**Cocaină – 169 capturi, totalizând 8,176 kg, din care:** ,
- **Cantități sub 5 grame/ captură:** 130 capturi, totalizând 136,09 grame (1,04 grame/ captură);
- **Cantități cuprinse între 5 grame/ captură și 1000 grame/ captură:** 36 capturi, totalizând 3194,54 grame;
- **Cantități peste 1000 grame/ captură:** 3 capturi totalizând 4,8458 kg”¹³.

¹² *Recent changes in Europe's cocaine market*, European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, 2018, p. 5.

¹³ *Raport național (România) privind situația drogurilor. Noi evoluții și tendințe*, 2018, Agenția Națională Antidrog (ANA), p. 197.

Graficul 3. Situația cantităților de droguri confiscate aflate în scădere în anul 2017 față de anul 2016. Sursa: Direcția de Combatere a Criminalității Organizate – Inspectoratul General al Poliției Române, Agenția Națională Antidrog.

„Deși cantitatea confiscată înregistrează o scădere semnificativă, **numărul capturilor** de cocaină continuă trendul **ascendent**, în anul 2017 fiind înregistrate 169 capturi. **89,11%** (7,286 kg) din cantitatea totală de cocaină confiscată provine din **9 capturi semnificative**, din care 3 capturi (2,587 kg) au avut ca țară de destinație România. Cantitatea de 0,89 kg cocaină a fost rezultatul a 160 de capturi”¹⁴.

Față de canabis, numărul de acțiuni finalizate cu ridicare de drog este foarte mic, astfel avem 3292 capturi față de 162 capturi la cocaină.

Din sursele oficiale, ANA și EMCDDA, de până acum, traseul de trafic al cocainei era dinspre America de sud, traversa Oceanul Atlantic și apoi prin Spania, Portugalia, Franța spre piața de desfacere. Practic, această captură ne indică o nouă strategie a infractorilor în abordarea traficului de cocaină. Se cunoaște că „cea mai mare parte a cocainei a intrat în Europa prin Peninsula Iberică”¹⁵.

„Capturile mari, efectuate recent în alte zone decât cele tradiționale ale lumii, sugerează că importanța relativă a acestei rute poate să se fi diminuat puțin, traficanții aducând din ce în ce mai multă cocaină în Europa și prin porturile mari în care sunt descărcate containere. În acest sens, este demn de menționat faptul că, în 2016, Belgia a devenit țara cu cel

¹⁴ Raport național (România) privind situația drogurilor. Noi evoluții și tendințe, 2018, Agenția Națională Antidrog (ANA), p. 200.

¹⁵ Recent changes in Europe’s cocaine market, European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, 2018, p. 5.

mai mare volum de cocaină capturată, depășind Spania în acest clasament”¹⁶.

Capturarea în anul 2016 a 79 de kilograme de pastă de coca în Spania și a încă 7 kilograme în Italia sugerează **existența unor laboratoare ilegale** care produc clorhidrat de cocaină **în Europa**. Acest element nou indică o schimbare a tacticilor de producție ale anumitor organizații infracționale, majoritatea laboratoarelor de cocaină descoperite în trecut în Europa fiind „unități de extracție secundare”, în care cocaina era recuperată din materialele în care fusese încorporată (de exemplu, vinuri, haine, articole din plastic).

Harta 7 - 4: Rute de traficare a cocainei în anul 2017

Sursa: Direcția de Combatere a Criminalității Organizate – Inspectoratul General al Poliției Române, Agenția Națională Antidrog

Analiza ultimilor 10 ani relevă o tendință fluctuantă a evoluției confiscărilor pe tip de drog, cu valori maxime ale cantităților de **cocaină** în anul 2016, **heroină și medicamente** cu conținut stupefiant în anul 2015, **opiu** în 2012 și **NSP** în anul 2010.

¹⁶ *Recent changes in Europe's cocaine market*, European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, 2018, p. 5.

Anul 2016 a fost un an cu un randament serios al capturilor de cocaină la nivelul Europei, aproximativ 98 000 de capturi de cocaină, ajungând la 70,9 tone. Comparând cu anul precedent, se observă o mică creștere a traficului de cocaină la nivelul Europei.

S-au înregistrat creșteri semnificative în țările din regiunile sud-estice și baltice ale Uniunii Europene. În perioada 2014-2016, România a raportat o creștere de 70 de ori a cantității de cocaină capturată (2,3 tone în 2016), Polonia a raportat o creștere de 15 ori (0,4 tone în 2016), Bulgaria, Cipru, la cinci ori mai mare, iar Turcia a raportat o creștere de peste două ori a sumei confiscate în această perioadă.

5. Factorii care influențează creșterea traficului de cocaină

Țările occidentale rămân, totuși, țările de destinație primară pentru traficul de cocaină cu ridicata.

Piața europeană a drogurilor pare să înregistreze o creștere a disponibilității cocainei de înaltă puritate. În consecință, stimulentele de alegere pentru mulți consumatori de droguri, care în ultima vreme a fost pur și simplu vândut la prețuri variabile, a devenit acum o marfă accesibilă, cu niveluri ridicate de puritate.

Principalii factori care stau la baza acestei creșteri a aprovizionării cu cocaină includ o creștere accentuată a producției de coca în țările sursă începând cu 2014. În prezent, un număr din ce în ce mai mare de grupuri infracționale organizate europene și non-europene sunt implicate direct în comerțul cu cocaină între țările sursă și cel care asigură piața de consum.

Noile rute de trafic sunt în curs de dezvoltare sau au o importanță majoră, de exemplu rutele prin teritorii de peste mări din apropierea țărilor sursă (de exemplu, Guyana), iar metodele tradiționale de contrabandă cu cocaină evoluează, prin metode inovatoare de ascundere, intimidare și luare de mită. De asemenea, observăm multiplicarea și difuzarea punctelor de intrare în Europa.

Centrele tradiționale de trafic în Spania, Olanda și Italia sunt completate de porturi și aeroporturi din Belgia, Franța și Germania și aceasta poate reprezenta doar vârful aisbergului, deoarece alte rute și moduri de trafic, cum ar fi aviația privată, pot merge pur și simplu nedetectate. În consecință, cantități mari de cocaină par a intra în Europa într-un ritm regulat, iar organele de aplicare a legii și agenții vamale se confruntă cu provocări în ceea ce privește limitarea fluxului.

Graficul 4. Cantitățile de cocaină capturate în perioada 2008-2017. Sursă: ANA

O reorganizare a lanțului de aprovizionare cu cocaină este, de asemenea, vizibilă la nivel mediu și la nivel de retail, cu apariția unor structuri fragmentate, mai libere și mai orizontale. Tehnologiile noi, cum ar fi aplicațiile de comunicații criptate, darknet-ul, mass-media sociale și criptomoneda joacă un rol important în a permite grupurilor mai mici și antreprenorilor individuali să se angajeze, cu o percepție a riscului mai redus, în tratarea cocainei¹⁷.

Antreprenoriatul pe o piață competitivă de cocaină este evidențiat de strategiile de distribuție inovatoare, cum ar fi centrele de apel exclusiv pentru cocaină. Aceste noi metode, care reflectă o „uberizare” a comerțului cu cocaină, reprezintă semne clare ale unei piețe competitive în care vânzătorii trebuie să promoveze servicii suplimentare dincolo de produsul în sine, cum ar fi livrarea rapidă oriunde, în orice moment¹⁸. Vânzarea cocainei a funcționat tradițional între indivizi care frecventau aceleași cercuri, fiind un comerț închis. În ultima perioadă vedem o schimbare, aceasta se datorează mijloacelor de comunicare socială pentru a promova relativ deschis cocaina și alte droguri ilicite, cu obiectivul de a ajunge la cât mai mulți consumatori potențiali.

Concluzii

O primă concluzie este că în România, datorită prețului mare al cocainei, aceasta nu este consumată decât de 0,1% din consumatori, și de obicei atunci când se consumă și cannabis.

¹⁷ *Recent changes in Europe's cocaine market*, European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, 2018, p. 18.

¹⁸ *Ibidem*.

Traficanții de cocaină nu au ca țintă directă piața drogurilor din România pentru a-și plasa cantități de cocaină, ei țintesc către Turcia, Rusia și, bineînțeles, Occident.

Cantitățile fluctuante capturate, implicit cele mari din ultima perioadă, ne arată că grupurile infracționale organizate au găsit facilități pentru a trafica cocaina peste frontierele României, dar nu sunt consecvenți în păstrarea acestei rute. Ceea ce ne confirmă faptul că și organele abilitate măresc vigilența în zonele pe care le încearcă infractorii pentru a traversa cu aceste droguri.

Traficul la nivel național rămâne în continuare determinat de cantități mici de droguri traficate la nivelul străzii, destinate consumului propriu (micul trafic stradal)¹⁹.

Consumul cocainei rămâne semnificativ la nivelul orașelor cu o economie dezvoltată, față de celelalte zone mai sărace.

Bibliografie

1.	Agenția Națională Antidrog (ANA)	<i>Raport național (România) privind situația drogurilor. Noi evoluții și tendințe</i> , 2018.
2.	Observatorul European pentru Droguri și Toxicomanie	<i>Raportul European privind drogurile. Tendințe și evoluții 2019</i> .
4.	Observatorul European pentru Droguri și Toxicomanie	<i>Recent changes in Europe's cocaine market</i> , 2018, www.emcdda.europa.eu .
1.	United Nations Office on Drugs and Crime	<i>World drug report 2018</i> , United Nations Publications, Vienna.
5.	***	https://www.mediafax.ro/externe/cea-mare-captura-droguri-istoria-columbiei-12-tone-cocaina-valoarea-uriasa-au-estimate-omul-capturarea-caruia-sua-au-oferit-recompensa-5-milioane-dolari-foto-16812846 .
6.	***	https://www.vice.com/ro/article/evwkq4/istoria-drogurilor-din-romania-din-90-incoace .

¹⁹ *Raport național (România) privind situația drogurilor. Noi evoluții și tendințe*, 2018, Agenția Națională Antidrog (ANA), p. 224.

EDUCAȚIA MILITARĂ – ISTORIE, VIZIUNE ȘI INOVAȚIE

MILITARY EDUCATION – HISTORY, VISION AND INNOVATION

Locotenent-colonel Radu HERCIU

Școala de Aplicație pentru Unități de Luptă „Mihai Viteazul”- Pitești,

E-mail: herciuradu@yahoo.com.

Rezumat : Investițiile în formatori și instructori, dezvoltarea unor capacități avansate și achiziția de noi echipamente vor permite Forțelor Terestre să aibă un „nou militar” sau un „militar al viitorului”, respectiv o ființă umană familiarizată cu inteligență artificială, computerele, web-ul și echipamentele noi apărute, dar fără a uita de aspectele de bază ale instruirii militare: orientarea terestră în câmpul tactic, modul de utilizare a hărților, a liniei comandantului și a busolei.

În acest context, misiunea Școlii de Aplicație pentru Unități de Luptă „Mihai Viteazul” este foarte importantă pentru următoarele decenii, având scopul de a forma, instrui și dezvolta lideri și specialiști militari capabili să înțeleagă mediul operațional, să acționeze în orice tip de operație militară conform pregătirii și instruirii primite în cadrul armatei și să fie, în orice situație, un adevărat lider, cu înalte standarde morale și etice.

Cuvinte cheie: educație, transformare, evoluție, profesionalism, echipamente militare.

Abstract: Investments in educators and trainers, the development of advanced capabilities and acquisition of new equipments can enable the Land Forces to have a “new soldier” or “soldier of the future”, a human being connected with computers, artificial intelligence, the web and the new gadgets but without forgetting the basic of military training: tactical land navigation, the usage of maps, protractors and compass.

In this context, the mission of “Mihai Viteazul” Combat Units Training School is very important for the next decades, in order to educate, train and develop military leaders and specialists, capable to understand the Operational Environment, to act the way the Army trained him/her in any military operation and be, in any circumstances, a true leader, with high moral and ethical standards.

Keywords: education, transformation, evolution, professionalism, military equipment.

Introducere

Educația militară nu a fost, până mai recent în istoria militară a poporului român, sub stresul rezultatelor.

Pregătind și instruind ani la rând militari (elevi, studenți și cadre militare) în domeniile specifice, pe arme și specialități, învățământul militar a ieșit de sub lupa atentă a societății civile în ansamblul ei, spre deosebire de învățământul civil românesc care, an după an, a cunoscut o abruptă decădere în plan mediatic și social, ajungându-se în final, la concluzia tulburătoare că pregătește „analfabeți funcționali”.

Specifică domeniului militar, lecția cea mai grea de transmis de către formator/instructor și de înțeles de către cursanți/elevi este: ce și mai ales cum trebuie transpusă realitatea operațională în cadrul educației militare profesionale?

Rolul forțelor armate în cadrul oricărui conflict este de necontestat: în baza unor planuri și ordine, după parcurgerea unui proces operațional de planificare, se adoptă deciziile (in)adecvate situației, iar militarii execută acțiuni/operații militare cu finalitatea dorită de a avea succes. De ceva timp însă, de la un război la altul, de la o campanie militară la alta, responsabilitățile militarilor și ale instituției pe care o reprezintă au devenit cu mult mai complexe, uneori mai puțin specifice pregătirii profesionale a acestora, ba chiar mai mult ivindu-se și o contradicție în termeni: „armata (forțele armate) desfășoară operații de pace”.

Acest aspect reflectă însă destul de clar, noua abordare, departe de cea tradițională, a militarilor implicați în misiuni post-conflict, de securitate internă și chiar activități de natură interdepartamentală. Pe undeva până și motto-ul atât de drag militarilor: „instruiește-te așa cum vei lupta” și-a pierdut din consistență, fiind nuanțat într-un nou concept de „instruiește-te să câștigi pacea”, ca etapă obligatorie în câștigarea conflictului.

Apare, în mod firesc, ideea de schimbare și nu o schimbare doar de dragul acesteia, ci nevoia imperioasă de a transforma militarul tradițional/clasic într-un „militar modern” adaptat realităților conflictelor militare recente și viitoare.

Rolul cel mai important în acest demers revine instituțiilor de învățământ, pe partea de formare, iar acolo unde militarul posedă un bagaj de cunoștințe și deprinderi și are o anumită experiență profesională (acel „background profesional”), rolul decisiv aparține instituțiilor de formare

continuă non-universitară, prin Școala de Aplicație pentru Unități de Luptă „Mihai Viteazul” și centrele de instruire subordonate acesteia.

O nouă viziune de educație și instruire militară

Să încercăm un exercițiu de imaginație. Unde credeți că se va situa învățământul militar românesc și instrucția peste 30 de ani, undeva la borna mijlocului de secol 21, anul 2050?

Probabil același lucru s-au întrebat și alți „vizionari” acum aproape 30 de ani, în momentul de cotitură „zero”, creat de evenimentele din decembrie 1989. Și observăm, în acest arc peste timp, evoluția benefică de la învățământul de acum trei decenii (cu metode și tehnici didactice specifice) la cel actual cu o multitudine de instrumente la dispoziție (calculatoare, baze de date, sisteme de simulare etc.) și care a permis replicarea domeniului real, operațional în educația militară. Evoluția a fost clară, modelul analog fiind înlocuit cu succes de cel digital, atât în educație cât mai ales în instrucție. Au fost și atunci obstacole, acum însă sunt ceva mai variate și de o complexitate specifică timpurilor moderne: am înțeles cum „funcționăm” în cadrul puternicului angrenaj numit Alianța Nord-Atlantică NATO, ne-am înțeles pe deplin menirea de aliat și ne-am achitat cu succes de obiective și sarcini importante.

Există însă o reticență în a „educa” cu adevărat militarul precum și de a produce o schimbare, și anume de a accepta un set de inițiative care să permită depășirea etapei actuale de educație militară bazată pe specialități/arme prin abordarea modelului profesional de dezvoltare profesională bazat pe capacitatea de a performa în situații de „soft-power” (ante, pe timpul și post-conflict) ce implică caracterul întrunit (JOINT), interdepartamental, pluridisciplinar și multinațional al acțiunilor/operațiilor militare¹.

Învățământul militar românesc ancorat în modelul NATO

Acest model există și este aplicat cu rezultate deosebite în cadrul învățământului militar românesc pentru pregătirea liderilor militari și civili (în cadrul Universității Naționale de Apărare „Carol I” și a Colegiului

¹ Jim Greer, *Thoughts on Military Education, Training and Leader Development in 2050*, Small Wars Journal, <https://smallwarsjournal.com/jrnl/art>, 2018.

Național de Apărare). Din păcate atât pentru sistemul militar cât și pentru cel civil, conducătorilor de organizații militare și civile li se formează o serie de competențe sofisticate, conform domeniilor operaționale, pe niveluri ierarhice de comandă și control, dar care, din păcate, îi poate aduce pe aceștia în poziții de lideri „neînțeleși” operațional atunci când încearcă să implementeze cunoștințele și deprinderile formate, în cadrul structurii pe care o conduc. Lipsa educației militare de tip interarme, în cadrul cursurilor de carieră din instituțiile de formare continuă, va conduce, în perspectivă și în sistemul învățământului militar românesc la apariția unor „analfabeți funcționali”, incapabili să înțeleagă caracterul multilateral al operațiilor militare actuale. Gravitatea acestui fenomen, manifestat prin absența unei competențe profesionale majore, se va răsfrânge ulterior și aproape inevitabil către alocarea unor bugete supradimensionate spre mijlocul secolului 21 în ideea de a corecta anumite măsuri ce pot fi implementate încă de acum.

„Salvarea” formării profesionale a militarilor și implicit a instrucției va veni cel mai probabil din implementarea unor măsuri, precum cele enumerate mai jos, care sunt necesare a fi incluse într-o strategie de educație militară la nivel departamental:

- adoptarea în cadrul disciplinelor tactice a temelor ce abordează acțiuni/operații militare de nivel întrunit (JOINT) și interarme începând chiar de la cursurile de formare ale cadrelor militare;
- însușirea lecțiilor învățate în operațiile militare recente, atât cele în care au fost implicate forțe din Armata României cât și cele globalizate, multinaționale din diverse teatre de operații;
- predarea unor concepte și practici operaționale relevante atât pentru etapa de conflict cât și post-conflict a unei operații militare (lupta în mediul urban, sprijinul de luptă, modul de relaționare cu civilii și foștii adversari, activități interdepartamentale asociate conflictului);
- recalibrarea sarcinilor la nivel forțe întrunite și interarme prin însușirea sarcinilor de securitate specifice acțiunilor/operațiilor militare de stabilitate și sprijin;
- formarea unor abilități de analiză critică la cursanți, prin prisma experienței profesionale proprii pe domenii operaționale, funcționale și administrative specifice activității de la unitățile de proveniență – cursantul va analiza, va rezuma, va evalua și va înțelege ceea ce i se predă;

- abordarea aspectelor politice ale războiului în cadrul temelor parcurse de către cursanți și înțelegerea complexității relațiilor civilo-militare într-un conflict sau în starea de post-conflict;

- creșterea calității în domeniul practic-aplicativ prin adoptarea de către cursanți a unei stări active de formulare, „scanare” a mediului operațional și de explorare, profesorul/instructorul fiind doar „ghidul” disciplinei;

- (re)formarea instructorilor din punct de vedere profesional prin parcurgerea unor cursuri care să includă domenii multinaționale, interarme, întrunite și de ce nu interdepartamentale;

- abordarea realismului în educația militară, prin confruntarea modelului creat în sala de curs (simulare) cu problemele din lumea reală, în toată complexitatea lor, inclusiv prin abordarea viziunii (Cum vor fi angajate Forțele Terestre în operațiile militare din 2030/2050?)²;

- transformarea abordării pregnant teoretică a cursurilor în abordare practică, prin creșterea numărului de ore alocate aspectelor aplicative și repartizarea resurselor umane, materiale și financiare în mod adecvat și desfășurarea acestor ședințe cu tehnică și echipamente moderne (sau nou intrate în dotare), conform planurilor de înzestrare și modernizare a Forțelor Terestre;

- transformarea „eșecului” formării liderilor de microstructuri – acei „manageri militari” în produse de succes, prin acceptarea deficitului critic specific profesioniștilor militari și anume înțelegerea parțială de către aceștia și uneori denaturată a factorilor ce formează mediul complex în care acționează armata: factori socio-politici, economici, tehnologici, culturali, etici și letali (kinetici și non-kinetici).

Lipsa de viziune a nivelului strategic de către militarii din structurile tactice a dus la apariția unui punct slab al sistemului militar: pregătim în mod constant lideri/comandanți/specialiști care nu înțeleg cum funcționează structura militară în ansamblul ei, care este misiunea și eficiența organismului militar și mai ales care este starea finală dorită de legiuitorul politic. Ori tocmai necunoașterea mediului de acțiune la nivel strategic și operativ conduce la abordarea greșită a aspectului tactic, aspect care

² Conference, *Future operational environment and threats: The world in 2030 and beyond*, US Army TRADOC, 2016.

împiedică liderul și specialistul să vizualizeze corect terenul și adversarul, mediul operațional, să înțeleagă limitările și constrângerile la care este supusă structura militară în care acționează.

Abordarea tactică eronată conduce inevitabil la pierderi de vieți omenești, pentru că și lipsa analizei critice a aspectelor operaționale duce la confuzii și subestimări.

Ce trebuie să oferim pentru schimbare, în vederea educării „militarului modern”?

Răspunsul este relativ simplu: „militarul trebuie să fie un profesionist în armă, eficient operațional într-un mediu interarme și întrunit”.

Complexitatea educării militarului implică existența unor trăsături specifice, pe care le putem evidenția după cum urmează:

- profesionalism tactic și abilitatea de a înțelege mediul operațional – pentru fiecare militar, conform nivelului ierarhic, prin adoptarea tacticilor, tehnicilor și procedurilor specifice armei în mediu întrunit/interarme;
- profesionalism tehnic prin deținerea unor cunoștințe avansate în utilizarea tehnologiei informaționale și a sistemelor tehnice nou intrate în dotare – având în vedere evoluția rapidă a domeniului tehnologic și nevoia de implementare urgentă a unor dispozitive și echipamente performante;
- etică, probitate morală și respectarea deontologiei militare – implicarea în conflicte armate necesită respectarea regulilor stabilite prin convenții și tratate și mai ales recunoașterea valorii oricărei ființe umane prinsă în caruselul nemilos al războiului;
- leadership și comanda misiunii – ieșirea din confortul dat de ordinul eșalonului superior („umbrela șefului”), planificarea și executarea activității prin prisma analizei critice la nivel mistrostructură, în postura de conducător implicat în problemele structurii - lider al „cetății” și al inițiativelor pozitive, conectat la problemele subordonaților.

Educația militară în viitor

Cum ar trebui să fie educația militară în viitorul apropiat?

- disponibilă: în cât mai multe forme și metode, inclusiv prin utilizarea resurselor informaționale electronice (on-line);
- mobilă: instructorii urmând a fi la dispoziția unităților, în funcție de solicitări și priorități, suporturile de curs urmând a fi disponibile prin rețeaua INTRAMAN sau orice rețea privată/securizată, administrată de structuri din cadrul M.Ap.N.;

- măsurabilă, cuantificabilă: prin adoptarea unor instrumente și criterii clare de evaluare, precum și prin stabilirea competențelor profesionale necesare de către beneficiari-structurile militare;

- adaptabilă: permanenta interconectare a școlii de aplicație la realismul instrucției interarme/întrunite a unităților și implicarea în planificarea și desfășurarea exercițiilor multinaționale/naționale prin transfer de know-how (informație) sau detașare/delegare de personal;

- transferabilă: pregătirea profesională complexă a instructorilor care va permite în viitor fie comasarea instituțională a cursurilor de aceeași natură, fie transferarea unui suport de curs unic în vederea realizării standardizării în predare;

- relevantă: informația transmisă va trebuie să fie cu adevărat nouă, importantă și inovatoare în raport cu activitatea zilnică de la unitate a cursantului.

Pentru a realiza toate acestea, este extrem de important a aborda educația prin prisma tehnologiilor moderne. Desigur că se poate replica faptul că tehnologia nu reprezintă decât o „unealtă”, un instrument educațional, însă dacă este utilizată conform destinației acesta poate duce la finalitatea dorită: militarul profesionist modern.

Cum realizăm acest aspect³:

- reducerea utilizării excesive a pachetelor software de tip „office”, în special a programului de tip „powerpoint”: trebuie evidențiat faptul că pregătim lideri militari, nu manageri corporatiști;

- antrenament „personalizat”: pentru a fi profesionist trebuie să te antrenezi ca profesionistii - cu instructori dedicați și comandanți de microstructuri implicați, cu desfășurarea a numeroase repetiții, cu acceptarea eventualelor evaluări negative, cu antrenament susținut, prin cuantificarea reală și permanentă a performanței atinse în domeniul fizic și psihic, prin acceptarea unor standarde de evaluare realiste, adaptate realității mediului operațional.

E momentul în care trebuie afirmat clar și răspicat faptul că tehnologia nu va dărâma ziduri, porți sau instituții. Apariția aspectului de

³Daniel S. Roper, *Regaining Tactical Overmatch: The Close Combat Lethality Task Force*, Institute of Land Warfare, Association of the United States Army, ILW Spotlight Magazine 18-2, 2018.

Jim Mattis, Secretary of Defence, Directive-type Memorandum 18-001, "Establishment of the Close Combat Lethality Task Force (CCLTF)", 16 March 2016.

cursuri on-line nu înseamnă sfârșitul unei structuri educaționale ci înseamnă progres⁴. Iar multe componente ale cursurilor sau ale disciplinelor vor avea în continuare, o componentă practică: cum ar fi militarul dacă nu ar simți „căldura” blindajului, mirosul carburantului sau fumul proiectilului? În schimb o serie de teme/ședințe vor solicita gândirea analitică și pragmatică a cursantului, în timpul liber al acestuia, în varianta on-line, mai ales dacă își dorește perfecționare și progres profesional.

Utilizarea librăriilor virtuale, a suporturilor de curs disponibile în rețele private, administrate de armată, vor spori timpul alocat îndeplinirii atribuțiilor funcționale la unitate, fără renunțarea la activitățile zilnice în detrimentul participării la curs, vor reduce amprenta financiară asupra cursantului, îi va spori nevoia acestuia de explorare și gândire analitică, conform mediului operațional în care acționează. Și cu siguranță progresul va fi vizibil, domeniul nefiind unul nou, existând ofertă pe piața educației militare (cursuri de limbi străine, cursuri de specializare etc.).

În schimb componenta practic-aplicativă va trebui să fie mult mai dinamică, mult mai realistă și cu mijloace cât mai apropiate de efectele stresante ale conflictelor militare. De aceea este necesară desfășurarea orelor de curs practice sub forma exercițiilor, cu implicarea de forțe adverse, tip OPFOR (Opposing Forces), în confruntări cât mai reale, utilizând metode și tehnici ce vor reproduce aspecte neplăcute ale câmpului de luptă modern: lipsa sau bruierea comunicațiilor, inexistența unor bunuri materiale, aprovizionarea unor stocuri la niveluri minime admise, care să permită desfășurarea activităților în condiții de supraviețuire, majorarea perioadelor de timp alocate exercițiilor în teren, cu folosirea instrumentelor tradiționale de orientare („întoarcerea la tradiție: harta, busola și binoclul”), utilizarea mai intensă a metodelor de simulare virtuală atunci când acestea sunt disponibile (generalul Jim Mattis, fost secretar al apărării SUA, spunea că infanteristul american trebuie să participe la cel puțin 25 de lupte simulate „sângeroase”, pentru a fi pregătit cu adevărat de prima confruntare reală). Aceste aspecte enumerate anterior nu vor putea avea loc fără înzestrarea structurilor de educație militară, în mod special a centrelor de instruire și a

⁴ Kris Powers, *What is web 3.0 and how might it affect education*, <https://ed4career.com/blog>, 2014.

școlii de aplicație cu echipamente nou intrate în înzestrarea forțelor terestre sau care au un nivel ridicat al resurselor disponibile pentru exploatare.

Înțelegerea progresului tehnologic și informațional în cadrul acestor cursuri de carieră, precum și însușirea elementelor primare de apărare cibernetică și securitate a informațiilor vor trebui de asemenea să depășească etapa teoretică, cursantul urmând a experimenta propriile emoții și trăiri atunci când va lua contact cu echipamentele moderne și simulatoarele specifice acestora.

Implementarea echipamentelor moderne va trebui să țină cont de o serie de aspecte și direcții care evoluează din zona clasică, tradițională, a războiului către zona supertehnologizată a acestuia:

- utilizarea roboților de luptă sub forma de vehicule autonome;
- utilizarea intensă a dronelor și a sistemelor autonome de bruiaj electronic;
- folosirea vehiculelor de sprijin de luptă și logistic autonome (capabile să transporte echipamentele și rațiile pentru o grupă de infanterie, ~500 kg pe o distanță de 100 km având autonomie de până la 72 h);
- sporirea capacității de lovire kinetică la nivel tactic prin creșterea puterii de foc a militarului până la cea echivalentă unui mijloc tehnic de luptă;
- utilizarea sistemelor de ochire de tip autonom care identifică, aleg ținta, calculează distanța, caracteristicile meteo și aleg tipul de proiectil necesar a fi utilizat, omul având doar opțiune de a deschide focul sau de anula decizia sistemului;
- redefinirea conceptului de funcții de luptă, prin implementarea la nivel tactic, a sintagmei de luptă multidomenii, întrunită (cu utilizarea unor echipamente din domeniile spațial, terestru, aerian, cibernetic și naval).

Tocmai de aceea, aceste echipamente performante nu vor avea succesul scontat pe câmpul de luptă dacă militarul nu va fi familiarizat cu utilizarea acestora încă din fazele incipiente ale instrucției (din etapa de formare ca specialist) urmând ca ulterior să le utilizeze la nivel grupă, pluton, companie, în cadrul instrucției forțelor, într-un ritm susținut, prin antrenament în cadrul unor exerciții (simulate sau reale) și situații tactice specifice.

Datorită utilizării în viitorul nu foarte îndepărtat a tehnologiei robotice și a inteligenței artificiale în procesul de planificare și execuție

militară⁵, va fi necesar a se integra, încă din faza instrucției de bază, alături de aspectele convenționale ale luptei (cunoașterea și exploatarea tehnicii de luptă tradiționale, aspecte referitoare la misiune, teren, vreme și mediul operațional) și aspectele neconvenționale, hibride, specifice tehnologiei moderne, pe fondul creșterii intensității instrucției, aspect care va conduce la finalitatea atât de mult dorită de toți liderii militari și politici: pierderea cât mai redusă de vieți omenești în rândul forțelor proprii, concomitent cu diminuarea bugetului alocat operațiilor militare.

Desigur că și TTP-urile (tacticile, tehnicile și procedurile) vor evolua, prin adaptare, datorită ingerinței neconvenționalului (hibrid-ului) în convențional, astfel:

- comandanții vor fi nevoiți să reducă durata ciclului decizional în cadrul procesului de planificare: de la zile/ore la minute/secunde, aceștia fiind puși în situația de a „devora“ (asimila) informația abundentă într-un interval de timp mult diminuat;

- lupta/ciocnirea la nivel tactic va fi rapidă și violentă, necesitând analiza critică, valorizarea plusurilor (a punctelor tari), îmbunătățirea permanentă a vulnerabilităților (și implicit acceptarea acestora) și gândirea pragmatică (critică) orientată spre diminuarea deficiențelor prin algoritimizarea activității (aplicarea procedurilor standard);

- adversarul va deține alături de echipamentele convenționale și unele hibride (neconvenționale), aspect ce va complica operația militară: vor exista bruiaje intense în sistemul de comandă și control (C2), se vor desfășura acțiuni nonkinetice de RE (război electronic) și se vor identifica vulnerabilitățile cibernetice ale sistemelor proprii pentru a fi atacate rețelele informatice;

- sprijinul logistic informațional va ceda rapid, liniile logistice se vor bloca, iar sistemul va deveni nefuncțional, aspect ce va afecta operativitatea și capacitatea de manevră a structurilor.

Totuși, ideile clasice vor avea în continuare succes în operațiile militare la nivel tactic, fiind utilizate aceleași aspecte, deosebit de eficiente în conflictele anterioare:

⁵ ***, *Intelligent learning technologies: Applications of Artificial Intelligence to Contemporary and Emerging Educational Challenges*, AI Magazine, No 4, Volume 34, 2013.

- militari infanteriști acționând debarcat, cu materialele și echipamentul strict necesar pentru realizarea unei deplasări rapide, pe distanțe scurte și medii;

- utilizarea structurilor de manevră mecanizate - MLI, TAB, tanc, în sprijinul forțelor ce acționează debarcat;

- acțiuni militare ce vor implica forțe militare cu organizare asemănătoare și tehnici, tactici și proceduri similare având ca stare finală acțiunea de „rupere a frontului” și copleșirea cantitativă a adversarului;

- păstrarea unui echilibru relativ între protecția fizică și mobilitate, prin adoptarea unor soluții tehnice avansate: blindaje reactive și active (inclusiv pentru cele cu blindaj ușor – TAB, MLI);

- utilizarea pe scară largă a rachetelor AT (antiblindate) deservite atât de operatori umani (în cadrul microstructurilor de nivel grupă/pluton) cât și de mijloace mecanizate/automatizate (turele manuale și teleghidate);

- utilizarea în mediul urban a tancurilor, artileriei, CAS-ului (avioane și elicoptere de atac) pentru sprijinul prin foc al mijloacelor debarcate.

Tocmai în acest sens, pentru îmbunătățirea rezultatelor obținute prin mijloacele clasice de desfășurare a operațiilor militare cu utilizarea tot mai intensă a noilor tehnologii, rolul formatorului (instructorului) din cadrul școlilor de aplicație/centrelor de instruire va evolua în sensul în care modelul întrunit, pluridisciplinar și uneori multinațional al cursului va conduce la evoluția profesională a acestuia, instructorul fiind obligat să utilizeze alături de metodele didactice de tip „analogic”: memorarea, înțelegerea, execuția, analiza și evaluarea, o metodă mult mai performantă, bazată pe analiză și gândire critică, metoda „elaborării” ce are la bază originalitatea conținutului cursului și adaptarea obiectivelor cursului realităților câmpului de luptă (mediului operațional).

Implementând o serie din aspectele menționate, mai ales cele referitoare la caracterul interarme și întrunit al cursurilor, precum și cel de reproducere a realității câmpului de luptă în cadrul activităților practic-aplicative, Școala de Aplicație pentru Unități de Luptă prin centrele de instruire din subordine, va deveni un incubator al ideilor și analizelor critice, de progres al educației militare, ce va avea ca stare finală militarul profesionist, luptătorul și specialistul așteptat de către comandantul de subunitate și valorizat de comandantul de unitate, cu rezultate remarcabile, dorite și de către structurile/eșaloanele superioare.

Concluzii:

Poate mijlocul secolului 21 (anul 2050) pare un orizont de timp îndepărtat și imposibil de atins de unii dintre cei de astăzi, dar privind cu realism către acel orizont, producând schimbarea militarului acum, schimbare dorită probabil de multe dintre eşaloanele militare de conducere dar mai ales de execuție din cadrul Armatei României, putem așeza temelia unor forțe terestre, perfect adaptate schimbărilor geostrategice actuale dar și viitoare precum și evoluției tehnologice, tocmai pentru a nu fi acuzați, când sorții destinului de țară și neam ne vor fi potrivnici, că am „creat militari analfabeți funcțional”.

În acest context, misiunea Școlii de Aplicație pentru Unități de Luptă „Mihai Viteazul” devine, în colaborare cu celelalte instituții de educație militară, primordială în a forma și specializa „militarul modern” al Forțelor Terestre din Armata României.

Bibliografie

1. Greer Jim *Thoughts on Military Education, Training and Leader Development in 2050*, US Army TRADOC, Small Wars Journal, 2018.
2. Mattis Jim Secretary of Defence, Directive-type Memorandum 18-001, „Establishment of the Close Combat Lethality Task Force (CCLTF)”, 16 March 2016.
3. Powers Kris *What is web 3.0 and how might it affect education*, <https://ed4career.com/blog>, 2014.
4. Daniel S. Roper *Regaining Tactical Overmatch: The Close Combat Lethality Task Force*, Institute of Land Warfare, Association of the United States Army, ILW Spotlight Magazine 18-2, 2018.
5. Colectiv *Intelligent learning technologies: Applications of Artificial Intelligence to Contemporary and Emerging Educational Challenges, No 4, Volume 34*, AI Magazine, 2013.
6. * * * *Future operational environment and threats: The world in 2030 and beyond*, Conference, Fort Eustis, Virginia, 2016.